Bibliotec[illegible] Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTA A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

Anul IV, Nr. 21 (80) • 1 noiembrie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

În lumina perspectivelor deschise de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. apare și mai clară inevitabilitatea istorică a pieirii capitalismului și a victoriei orînduirii noi, socialiste și comuniste, plină de tinerețe și forțe creatoare.

Nu există comunist, nu există revoluționar, nu există om al muncii pe care să nu-l entuziasmeze obiectivele noului Program al P.C.U.S., umplindu-i inima de mîndrie și însuflețindu-l și mai mult în lupta pentru triumful cauzei noastre.

Acestea sînt și sentimentele cu care au întîmpinat proiectul de Program oamenii muncii din Romînia.

(Din cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S.).

Nina Cassian

Слава КПСС

Pe-ale-orașelor ceruri curate,
am văzut nouă litere mari,
nouă schele de meșteri zidari
zmulgînd noaptea din singurătate.

Peste magicul Elbrus zburînd,
care-ntreg Caucazul domină,
am văzut nouă litere de lumină
cu neputință de-nfrînt.

Vesteau că-omenirea pe glob desena-va
noi meridiane etice.
Slavă Partidului Comunist al Uniunii Sovietice!

Niculae Stoian

DECLARAȚIA DREPTURILOR DRAGOSTEI

Nimic nu-i lipsă. Fără poleială.
La scara lor reală toate sînt,
Ca în materia primordială
Din care te-ai născut și tu, PĂMÎNT.

Cu osebirea că-n Program sînt toate
Desprinse de-nvelișul costeliv
Și pe orbite certe proiectate
În spațiu și în timp, definitiv.

Supremu-i postulat: să piară ura
Din cel din urmă pămîntesc atom,
Făr-de măsură, spre a fi măsura
De dragoste, pe inimă de om;

Să fie globul inimii umane
Cuprins de-a sentimentelor rețea
De paralele și meridiane,
Pe care să se-nscrie dragostea.

O, dragoste, iubirea-mi milenară,
Tu care-n lanțuri ca tîlharii-ai stat
Ești ridicată-n lume-ntîia oară
La rangul de politică de stat.

Ești investită cu puteri plenare
Și-n orice piept e-o ambasadă-a ta
Iar omul — OM, abia prin tine are
O rațiune de a exista.

Ești ale lumii elemente prime:
Pămîntul, rampă cosmicului zbor,
Cu gravitația, în înălțime,
Materna mînă ce ne-o-ntinzi cu dor.

Ești focul, care-n fluvii de metale
Preschimbă al Siberiei ghețar;
Ești apa — haosul de lumi astrale,
Din care Bratsk ori Stalingrad răsar.

Ești aerul pe care îl inundă
Emisiunea inimii-omenești
Sunînd pe orișice lungimi de undă,
Însăși natura lucrurilor ești.

Ești tot ce poate da VIEȚII viață,
Ca oricare geneză mai presus!
Semnează Declarația de față
În numele-omenirii:
P.C.U.S.

Revoluția din Octomvrie 1917

de MIHAIL SADOVEANU

Îmi aduc aminte că acum treizeci de ani, cetind însemnările unui străin călător la Petrograd care notase zi cu zi începuturile Revoluției din 1917, am fost surprins de afirmația lui că, în cutremurul social ce se producea, telefoanele caselor particulare urmau să funcționeze. Telefoniștii care se aflau în serviciul public nu băgau de seamă că alături de ei se petrecea cel mai mare eveniment al veacurilor.

Nu era de mirare că, în același timp, la București, oamenii politici ai timpului minimalizau „întîmplările" din februarie și nu prevedeau nimic din măreața desfășurare a forțelor bolșevismului.

Cei care prevedeau erau puțini. Chiar după Octomvrie, după războiul civil și după exodul nobilimii și burgheziei mari ruse, oamenii vechi din țările celeilalte Europe mai nădăjduiau în alinarea valurilor revoluționare și în întoarcerea „timpurilor bune".

Căci — ziceau ei — în lumea Sovietelor, bolștea, foametea și anarhia vor obosi, la urma urmei, zecile de milioane de oameni, și ordinea se va restabili. Istoria revoluțiilor europene ne poate da în privința asta — urmau ei — pilde satisfăcătoare.

„Ordinea" pe care o nădăjduiau ei însemna ordinea burgheză.

Oamenii puțini care înțelegeau ce se petrece nu erau ascultați. Cei mai mulți din democrații și progresiștii Romîniei de atunci credeau în evoluție, pretinzînd că țările eminamente agricole, ca țara noastră, n-ar fi fost coapte încă pentru transformările ce se anunțau în țara nouă a Sovietelor.

Admirînd îndrăznelile lui Lenin și a tovarășilor săi de ideal, se îndoiau de izbînda comunistă.

După aceea, prin grija celor interesați, s-a așezat, între Soviete și Apusul european, acel zid care ne izola de tot ce se întîmpla și se realiza acolo. Hrănită sistematic și viclean cu minciuni, lumea de la noi, mai ales cea care avea interes, aștepta dărîmarea noului stat răsăritean. Partidul Comunist Romîn era cu sălbăticie urmărit; singurii oameni care știau ce se petrece acolo zăceau în întunericul pușcăriilor.

Și totuși oamenii cu judecată înțelegeau că experiența sovietică izbîndește. Oricît ar fi fost de sistematică izolarea noastră, oricît de abilă ponegrirea lumii sovietice, realitățile se vădeau.

Dar deși pătrundeau încet-încet adevărurile, nimeni nu putea cuprinde cu mintea amploarea și măreția Revoluției din Octomvrie.

Eram toți încă în situația telefoniștilor de la Petrograd din primele zile ale seismului social.

Nu greșeam numai noi; greșea o lume întreagă — tot restul Europei, încă subt apăsarea prejudecăților.

Pentru a înțelege acea minune care se organiza solid în vastele spații ale Uniunii, trebuia o altă minune: lepădarea totală a tot ce era vechi în structura noastră intelectuală și sufletească.

Într-adevăr. De mii de ani poporul muncitor de pretutindeni purta povara exploatării în forme felurite. Partidul bolșevic a dărîmat dintr-odată sistemul vechi, a abolit robia.

De veacuri, oamenii cu fost prigoniți pentru credințile religioase. Bolșevicii au scos din preocupările de stat problemele confesionale.

De veacuri, conflictele naționale alcătuiau viespare de neliniște și vrajbă. Constituția Uniunii Sovietice rezolvă fericit și armonios problema, chemînd la viață independentă sufletească și culturală nenumăratele semințiii care viețuiesc între hotarele Uniunii. Frăția națiilor a sporit într-o măsură uriașă forța statului nou. Cel mai mare război al lumii, războiul de apărare împotriva fascismului, a dovedit asta. Oștile sovietice, oștile națiilor înfrățite, au dus la Berlin steagul biruinții.

De întotdeauna, proprietatea particulară a fost pricină de suferință și discordie între oameni. Socializarea curmă această calamitate.

În lumea țărănească, gospodăriile colective transformă de la un an la altul viața înapoiată a plugarului, îndrumîndu-l către orașe agricole, prevăzute cu toate înlesnirile civilizației, cu toate bunurile culturii, cu toate foloasele științei.

Rușinea armatei mercenare în slujba burgheziei capitaliste, a acelei armate care ne-a dat nouă spectacolele crude de la 1907 și de la Griviță, cînd au fost asasinați țăranii și muncitorii de copiii și frații lor, dispare. Armata poporului devine o școală de cetățenie și calificare profesională.

Analfabetismul se lichidează. Poporul întreg intră în curentul de viață nouă politică și culturală.

Socialismul promovează marile lucrări de interes obștesc. Agrotehnica cucerește teritorii imense către ținuturile frigului, în noaptea Cercului Polar se aprind sori electrici; natura ostilă în stepe și deșerturi cedează științei și sforțărilor omului; apar păduri care stăvilesc vînturile de arșiță și îngheț, imblînzind clima unor ținuturi vaste; se clădesc în toate colțurile Uniunii hidrocentrale și uzine electrice, menite să multiplice energia omului și să-i economisească puterile. Căi de apă leagă mările de la nord cu cele de la sud; canaluri de irigație creează grădini în pustiețile vechi. Omul nou sovietic lărgește lumea pentru generațiile viitoare. Omul nou sovietic tinde a agonisi fraților săi de mîine tihna și pacea în care spiritul va atinge culmi curate, și buna învoire va fi legea vieții pe pămînt.

Revoluția din Octomvrie a creat lumii nouă un om eroic, necunoscut în veacurile anterioare.

Într-adevăr, de la cotitura bruscă din 23 August 1944, cînd s-a produs deșteptarea noastră din visul cel rău, cîte evenimente și cît progres în numai cîțiva ani!

Ne aflam sub dictatura unui aventurier, prizonier al hitleriștilor. Pătura conducătoare nu rivnea, în furtuna imprejurărilor după al doilea război mondial, decît să-și păstreze echilibrul într-o navă subredă. Îi era indiferent binele țării și al poporului, numai să-și mai poată păstra ea privilegiile. Armistițiul de la 23 August a găsit-o gata de concesii și pertractări, dar cu hotărîrea ascunsă de a păstra regalitatea, proprietatea sacrosanctă și celelalte.

În scurtă vreme, energia avangardei clasei muncitoare, sprijinul poporului și mărețul exemplu al Uniunii au spulberat piedicile viclene pe care burghezia le ținea în calea prefacerilor. Vechile partide așa-zise istorice au fost subțiate și risipite. Monarhia a fost înlăturată, industria naționalizată, improprietărirea plugărimii înfăptuită. Partidul Muncitoresc Romîn priveghează cu agerime și luare-aminte mersul înainte al țării înnoite.

Republica Populară Romînă, intrată pe drumul realizărilor socialismului, arată ochilor eroului meu vedenii uimitoare.

Poporul, în basmele sale, are o caracterizare a acestui moment. Pruncul Făt-Frumos al visului colectiv crește într-o zi cît alți prunci ai pămînteniior cresc într-un an. Această formă obscură de profeție, îngemănată cu cîntecele bătrînești ale durerilor și aspirațiilor norodului, găsește ființă în înfăptuirile noastre actuale.

Țara de analfabeți, de sărăcime roasă de maladiile sociale, de robi ai marilor industriași și marilor proprietari de latifundii, țara cu bogățiile exploatate de capitaliști străini, țara a cărei pieire prematură scriitorii și intelectualii progresiști o deplîngeau neputincioși, acea țară se ridică dintr-odată, se așează în rînd cu lumea celorlalte democrații populare, pășește spre alt destin, intră în Răsăritul cel nou, își dă contribuția la ascensiunea umanității.

Școlile sînt pline de fiii poporului muncitor; industria de stat se întărește și crește în entuziasmul întrecerilor socialiste; operele cu caracter social se înmulțesc; arta și literatura n-au cunoscut niciodată dragostea unui public mai larg și atenția luminată a conducătorilor. Scriitorii și artiștii, pieriți în mizerie, fantome tragice ale trecutului de incultură, se întorc între noi într-o apoteoză de veneratie.

Dar eroul meu, ieșit din mormîntul lumii vechi, e zguduit mai ales de schimbările vieții rurale. Robul de odinioară vede gospodăriile colective, tractoarele, arii, unde se treieră grîul obștei, gospodării de stat în conacele moșierești, vede cămine culturale, biblioteci, colective artistice, comitete de luptă împotriva războiului.

În sfîrșit, eroul meu mai dorește încă o viață, ca s-o poată trăi, acuma, fericit.

E nevoie de asemenea de stări sufletești, de zguduire și eviavie, ca și cum ne-am întoarce din moarte, ca să putem prețui în măreția lor unică realizările socialismului.

Numai lepădîndu-ne desăvîrșit de aderențele impure la lumea de ieri, putem pătrunde minunea săvîrșită subt ochii noștri. S-a pus un altoi nobil în crengile arborelui bătrîn al binelui și al răului, simbol al mizeriei omului vechi. Octomvrie 1917 e un hotar istoric. Umanitatea începe a număra anii altui veac.

1951.

Trăind după legile frumosului

Niciodată, în istoria lor multimilenară, arta și literatura nu și-au găsit o chemare mai aproape de rosturile lor firești, nu și-au putut îndeplini mai profund menirea socială și umană ca-n orînduirea socialistă. Pentru ca ele să-și atingă pe deplin finalitatea estetică, socialismul triumfător le-a creat condițiile cele mai prielnice. Noua societate — transformînd uimitor natura și omul — a deschis în fața creatorilor de frumos un univers inedit, o problematică filozofică și etică bogată; a înălțat un erou cu un profil moral luminos pe care nu l-a cunoscut niciuna din orînduirile anterioare. Fericirea umană, visul nehotărnicit în vreme al poeților, a coborît cu picioarele pe pămînt. Ea nu mai e năluca unui vis utopic, spulberat brutal în goana după o coajă de pîine; e, dimpotrivă, o realitate vie, concretă, cu rădăcini adînci în structura noii orînduiri, în care — așa cum se arăta în *Raportul* prezentat de tovarășul Nichita Sergheevici Hrușciov la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. — *„societatea sovietică a devenit societatea cea mai cultă din lume, iar știința sovietică s-a situat pe poziții înaintate în cele mai importante domenii de cunoștințe"*. Înaltă operă de știință, *Raportul* acesta, un adevărat „Manifest Comunist" al epocii noastre, întrunește, totodată, virtuțile unei splendide creații de artă. El reflectă — în stilul simplu al capodoperelor — realități înălțătoare, încărcate de certitudinea unei poezii, pe care acel mare îndrăznet al gîndului, Maiakovski, în urmă cu trei decenii, o visa doar în vers:

Burghezi,
mirați-vă de comunista zare —
în muncă,
— în avioane,
în vagoane,
curînd
pe America,
mult sprintenă-n picioare,
o vom ajunge
și o vom întrece.

Realitățile de azi din Uniunea Sovietică au depășit visul maiakovskian.

Revoluția culturală, parte integrantă a revoluției socialiste, a descătușat imense energii creatoare din rîndul maselor muncitoare, dintre care s-au ridicat literați și artiști cu renume mondial. A făcut și face din ce în ce mai mult, din fiecare constructor al socialismului, un iubitor de frumos, cu gusturi rafinate și sigure, un nepotolit „consumator" de artă. Și se știe — clasicii marxism-leninismului au arătat nu o dată — că, atît pentru a crea, cît și pentru a gusta arta, e nevoie de condiții materiale sigure printre care un loc de seamă îl ocupă timpul liber. Timpul liber ca expresie a bunei stări — și nu acela al somajului din țările capitaliste, încărcat cu neliniști, cu spaimă și foame, în care oamenii muncitori au latitudinea să se sinucidă sau să înnebunească de mizerie, dar nu să guste ori să creeze artă. Chiar în S.U.A., unde nu se poate contesta că lucrează unii muncitori talentați și unii intelectuali pregătiți, se resimte izbitor, într-un grad din ce în ce mai accentuat o anume sărăcie spirituală a cetățenilor și un contact tot mai slab și mai sporadic cu cartea. În capitalism activitatea intelectuală e în mare măsură monopolul claselor avute. *„Victoriile măiestriei omenești* — scria Marx cu privire la această problemă — *par a fi obținute în dauna caracterului. Pe măsură ce omul își supune natura, el pare a deveni sclavul altor oameni, sau al propriei sale josnicii. Pînă și lumina curată a științei pare a nu putea străluci decît pe fondul întunecat al ignoranței. Toate invențiile și tot progresul nostru par să ducă la un singur rezultat, să doteze forțele materiale cu o viață spirituală, în timp ce viața omenească este îndobitocită și redusă la o forță materială"*.

În socialism progresul științei și tehnicii vizează întregirea personalității oamenilor și nu mutilarea ei.

Pe întreaga întindere a Uniunii Sovietice *„în 1960* — se spune în Raport — *toți muncitorii și funcționarii au trecut la ziua de muncă de 7 și 6 ore. Astfel, săptămîna de lucru s-a redus cu șase ore și jumătate; reducerea zilei de muncă s-a efectuat menținîndu-se și chiar sporindu-se salariile. Se prevede că în anii următori să se introducă săptămîna de lucru de 40 de ore pentru muncitorii și funcționarii care lucrează șapte ore pe zi"*.

Aceasta însemnează practic timp disponibil pentru a se putea efectua lectura la aproximativ 10.000 de pagini pe an și vizionarea a circa 156 de filme sau spectacole teatrale — peste ceea ce omul sovietic avea pînă acum, în acest sens, la dispoziție. Însemnează, de fapt, timpul necesar pregătirii examenelor pentru un an de studii la oricare Institut de învățămînt superior.

În comunism *„...măsura bogăției* — arăta Marx — *nu va mai fi timpul de muncă, ci timpul liber"*.

Iată, atunci, cît de bogat devine omul sovietic, eroul artei și literaturii realist-socialiste, cît de armonios se poate dezvolta personalitatea sa multilaterală.

Un miner, un strungar sau un colhoznic avînd simțul formelor și darul culorilor își vor pune pe pînză ideile și sentimentele lor, își vor cînta viața în simfonii ori în arta cuvîntului, devenind, nu împinși de mizerie, ca Gorki, ci de belșug, eroii propriei lor creații.

Viața oamenilor sovietici se organizează tot mai mult „după legile frumosului", a acelui frumos care izvorăște din viață și se întoarce în ea, însuflețindu-i potențele și sporindu-i dimensiunile.

De aceea se cere atît de hotărît în *Raportul* tovarășului Hrușciov *„să acordăm o serioasă atenție educației estetice, formării gustului artistic la toți oamenii sovietici, să declarăm un război hotărît lipsei de gust sub orice formă s-ar manifesta ea — fie în pasiunea pentru formalism, fie în concepția mic-burgheză despre „frumos" în artă, traiul de zi cu zi"*. Referirile *Raportului* la dezvoltarea artei și literaturii, reprezintă pentru creatorii de frumos un ghid prețios, o adevărată chintezență a esteticii marxist-leniniste. Inspirați-vă din viață — ne spune parcă *Raportul* — înfățișați-o în operele voastre cu maximă măiestrie, în chip veridic, zugrăviți frumusețea omului nou, prezentați cititorilor exemple pozitive care să-i educe în spiritul comunismului, faceți din scrisul vostru o armă de nădejde a poporului *„un sfătuitor bun și înțelept în întreaga lui viață!"*

Sînt principiile de bază ale esteticii marxist-leniniste, care, în condițiile create de socialism, au ridicat literatura și arta realistă-socialistă pe cele mai înalte culmi, îmbogățind tezaurul spiritual al întregii omeniri, deschizînd astfel calea spre triumful culturii comuniste în lumea întreagă.

I. D. Bălan

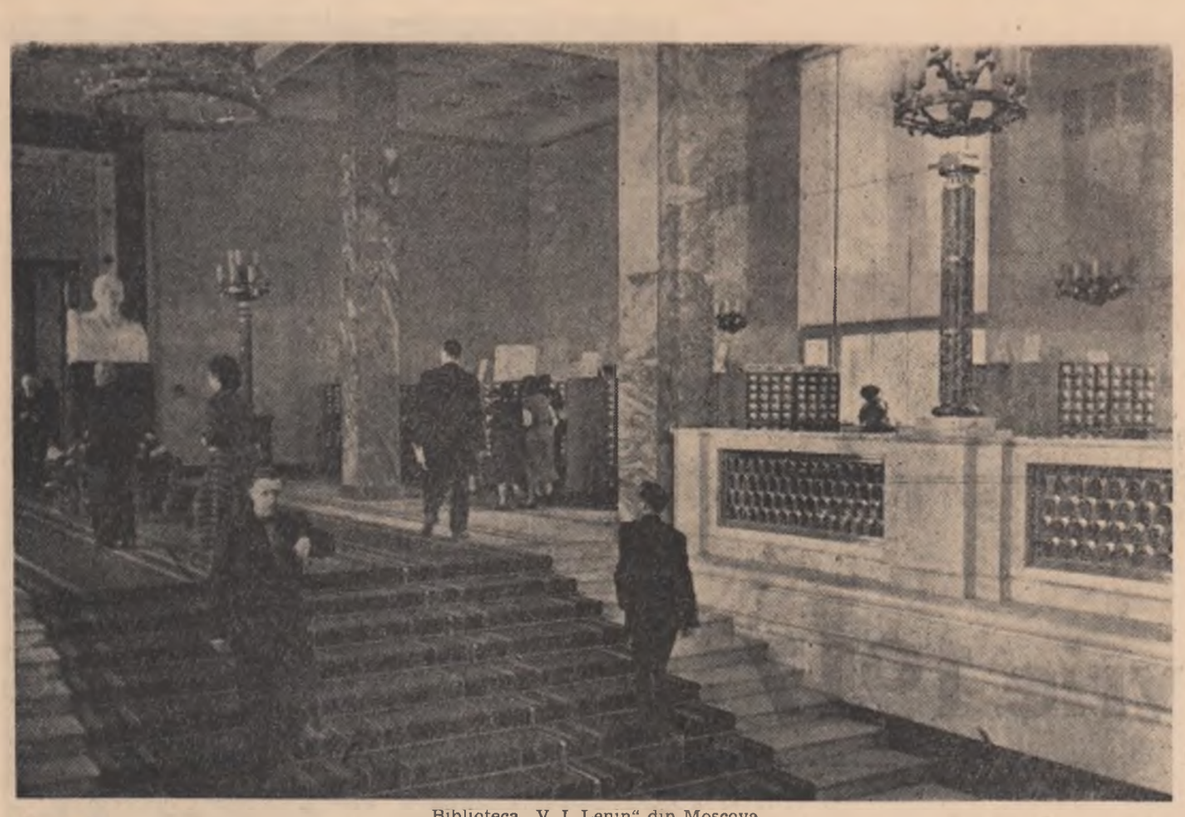

Biblioteca „V. I. Lenin" din Moscova

UN ÎNCEPUT MERITORIU

Secția de bibliografie a Bibliotecii Academiei R.P.R. a început publicarea unei colecții de lucrări, care, sub titlul general de „bibliografii retrospective" au de scop să ofere date bibliografice cu privire la răspîndirea în țara noastră, prin traduceri și studii, a marilor scriitori străini, de la primele lucrări de acest fel pînă în clipa de față. După un volum inaugural Marx-Engels în limba romînă, *au apărut în ultimul an* Tchekhov en Roumanie, *lucrare publicată sub auspiciile* Comisiei naționale a Republicii Populare Romîne pentru U.N.E.S.C.O. *și* Gogol în literatura romînă.

În cercetările de literatură comparată asemenea lucrări sînt folositoare. Ele desigur că nu pot și nici nu e rostul lor să dea indicii despre influența pe care un scriitor sau un curent literar a exercitat-o asupra unor scriitori din altă literatură sau asupra acelei literaturi în întregimea ei. Totuși, înregistrînd dintr-un autor traducerile precum și mai ales studiile despre el, se pot trage concluzii asupra întinderii dacă nu asupra adîncimii pe care o are la un moment dat cunoașterea, *de către publicul cititor, a unui scriitor sau a unui curent literar. Și bineînțeles că și aici trebuie să se aducă anumite precizii și să se facă anumite deosebiri. E de văzut ce anume s-a tradus din opera unui scriitor sau ce autori ai unui curent s-au bucurat de mai multă atenție din partea traducătorilor, iar cînd e vorba de studii, eseuri, articole, important este cine le-a scris, data de asemeni are însemnătate.*

În cercetarea relațiilor literare romino-ruse, domenii în care există studii de detaliu dar în care lipsește deocamdată o lucrare cuprinzătoare, cele două broșuri bibliografice privitoare una la Gogol și alta la Gogol în limba romînă, constituie un prim instrument de informație, foarte necesar. Lucrările acestea nu sînt interesante numai pentru istoricii literari. Prin felul cum sînt alcătuite, ele prezintă interes și pentru cititorii nespecialiști pe care îi preocupă răspîndirea literaturii clasice ruse în țara noastră. Într-adevăr, pe lîngă că se dă tabla de materii a fiecărui volum de traduceri, ceea ce e foarte de folos atunci cînd e vorba, ca în cazul de față, de doi scriitori a căror operă este în cea mai mare parte alcătuită din povestiri, dar, lucru și mai util, la studiile și articolele mai importante se dau indicații despre conținutul lor, însoțit uneori de cîte un scurt citat. Broșurile cuprind de asemeni cîte un studiu introductiv scris cu competență.

Bibliografia cu privire la Cehov este, cum ni se spune, în subtitlu, selectivă, fără însă să fie sumară. Cea cu privire la Gogol e mai amplă și, o dată ce nu poartă nici o indicație, e de crezut că e completă. Firește, atenția cititorului se îndreaptă în primul rînd către articolele și studiile al căror conținut e garantat cu anticipație de semnătură. Ne oprim, desigur, cu predilecție, la un articol cum e acela al lui Gherea din 1897, publicat într-o gazetă din Rîmnicu-Sărat și în care criticul analizează nuvela Țăranii *; e primul studiu despre Cehov publicat la noi, doi ani după tipărirea primei traduceri, care datează din 1895 ; sau la articolul din* Curierul de Iassi *din 1876, în care Eminescu face o amplă și pătrunzătoare analiză a operei lui Gogol, căreia îi găsește calități etice și artistice superioare ; dar atenția noastră este atrasă și de un articol cum este acela despre* Caragiale și Gogol *apărut într-o publicație din 1947 și în care, autorul, care semnează doar cu inițialele, tratează, cum spune indicația din bibliografie, despre „unele asemănări între cei doi scriitori satirici, în utilizarea fantasticului în nuvele". Indicații de acest fel sînt destule și ele sînt tot atîtea îndemnuri pentru cercetătorul de literatură comparată.*

Răsfoind aceste broșuri de bibliografie, constatăm încă o dată, dar acum cu ajutorul unor date precise, două fapte : întîi vechimea cunoașterii în țara noastră a celor doi scriitori și, în al doilea rînd, felul organizat și profund util în care opera lor s-a răspîndit la noi în ultimii cincisprezece ani culminînd acum cu publicarea traducerii în șase volume a operei lui Gogol și apariția volumului al unsprezecelea din operele complete ale lui Cehov. Ne dăm seama cît drum s-a făcut de la prima traducere în romînește din Gogol (un fragment din Scrisorile unui nebun) apărută în 1860 în Foița de istorie și literatură *din Iași, redactată de Hașdeu, și de la acea însemnare (probabil prima) despre Gogol, tot din 1860, în care aflăm aceste rînduri, doveditoare de o mare pătrundere pentru vremea aceea : „Rușii au un teatru care a ajuns la o dezvoltare însemnată. Cine nu cunoaște celebra comedie a lui Gogol „Cesorul", care împreună cu romanul său „Suflete moarte" a făcut o revoluțiune în moravuri". Sau, în anul 1863, alt articol în care vorbind de Pușkin, Mickiewicz și Gogol, autorul anonim face această constatare revelatoare : „De acum chiar mai multe traduceri din acești autori zac părăsite pe fundul scrinelor", ceea ce arată pe de o parte existența de pe atunci a unei producții bogate de traduceri din literatura rusă și, pe de altă parte, lipsa de condiții materiale suficiente pentru publicarea lor — lipsă care, de altfel, avea să mai dureze pînă cînd, după 1944, literatura rusă avea să capete în sfîrșit, o largă răspîndire. Și aceasta prin numeroase traduceri făcute din original, iar nu ca în trecut din traduceri franceze sau germane, și lucrate în majoritatea cazurilor cu colaborarea scriitorilor noștri de valoare, după cum se poate vedea în ce privește pe Gogol și pe Cehov, din cele două broșuri de care vorbim. E de dorit desigur ca seria aceasta de bibliografii retrospective, lucrate de secția de bibliografie a Bibliotecii Academiei, sub îngrijirea lui G. Baiculescu, să continue, mai întîi cum e firesc, cu marii scriitori ai țărilor vecine, și apoi cu alți scriitori de frunte ai literaturii universale. Începutul, după cum dovedesc cele două lucrări pe care le-am menționat acum, este cu totul meritoriu.*

Al. Philippide

PROFILUL MORAL AL OMULUI EPOCII NOASTRE

Într-adevăr, cum va fi el, omul viitorului ? Cum să-l deslușim trăsăturile ? Care sînt semnele lui de recunoaștere ? — se întreabă autorul romanului Vi-l prezint pe Baluev ! — roman de larg răsunet, cu o problematică legată direct de actualitate, — solicitîndu-l parcă pe cititor să confrunte destinul eroilor principali ai cărții, să urmărească evoluția lor spirituală, în raport cu coordonatele epocii noastre de construire a comunismului.

Formulînd această întrebare, V. Kojevnikov definește, de fapt, obiectivul principal nu numai al propriului său roman, dar, implicit, și al literaturii realismului socialist în ansamblu, chemată să reflecte și să fixeze trăsăturile distinctive, definitorii ale epocii actuale, prin figura reprezentativă a eroului contemporan. Numai răspunzînd cerințelor imediate și esențiale ale momentului istoric concret, din care se conturează tot mai limpede, mai palpabil, perspectivele viitorului, o literatură își poate îndeplini nobila ei misiune, aceea de a contribui la cunoașterea adîncă și multilaterală a omului înaintat al epocii, la educarea lui în sensul idealurilor înalte ale umanității. Și dacă, în domeniul istoriei filozofiei, adevărul enunțat de Marx : „Filozofii nu au făcut decît să interpreteze lumea în moduri diferite, e vorba însă de a o schimba" are semnificația unei adevărate revoluții în gîndire, acest adevăr se aplică cu aceeași eficiență în celelalte forme ale conștiinței sociale, deci și în artă, în literatură, al căror scop ultim, etic și estetic, este de a revoluționa, de a transforma conștiințele. Aici stă explicația faptului că literatura erei noi, socialiste, care prin însăși structura ei ideologică și artistică, respinge formele învechite, perimate ale vieții, militînd pentru transformarea lumii, pentru o condiție umană superioară, că o asemenea literatură găsește adeziunea majorității covîrșitoare din populația globului, ale cărei idealuri și năzuințl le exprimă. După cum este explicabilă nu numai atitudinea de rezervă, dar și opoziția fățișă, ostentativă pînă la cinism, din partea acelora care mai cred în reînvierea trecutului, a acelora care practică agresiunea și cultivă discordia între popoare, cramponîndu-se cu o înverșunare furibundă de pozițiile tot mai șubrede ale unei întocmiri sociale sortită pieirii. Îi incomodează optimismul robust al literaturii noi, încrederea în forțele creatoare ale omului, în potențialul de inepuizabilă energie a maselor : îi enervează, mai cu seamă fondul moral sănătos și integritatea sufletească a oamenilor sovietici — toate aceste aspecte specifice colectivității socialiste, reflectate multilateral în literatură.

Este semnificativă, în această privință, polemica pe care romanul Vi-l prezint pe Baluev a stîrnit-o în presa burgheză. Așa, revista vest-germană „Süddentsche Zeitung" (din München) a publicat un articol sub semnătura lui Werner Horst, în care recenta carte a lui Kojevnikov este apreciată ca „un roman utopic al virtuții". Sceptic critic se îndoiește că ar putea să existe oameni pentru care munca a devenit o necesitate cotidiană. Și nici nu e de mirare dacă ne gîndim că în aprecierile sale asupra profilului moral al lumii socialiste, el aplică criteriile valabile pentru societatea burgheză. Dar, ca orice om înclinat spre cazuistică, vrînd să fie ingenios cu tot dinadinsul și căutîndu-și argumentele în hățișul speculațiilor abstracte și al divagațiilor confuze, W. Horst ajunge pe neașteptate la concluzia că eroul principal, Baluev : „trece peste pragul utopiei, pășind în societatea viitorului, unde munca nu mai reprezintă o povară, ci un izvor de bucurie". Între concluzia finală și definiția inițială, atît de sentențios formulată, există o contrazicere flagrantă. Fără să-și dea seama, criticul menționat își dărîmă propria argumentare, ticluită cu un zel demn de cauza pe care o servește, (sau vorbind la modul direct „îl ia gura pe dinainte"), căci, așa cum pe bună dreptate remarcă V. Smirnova în articolul său substanțial apărut în revista „Oeuvres et opinions" (Nr. 5 din mai 1961), această afirmație nu este lipsită de temei. Într-adevăr, eroii lui Kojevnikov privesc spre viitor. Dar tocmai aceasta este o trăsătură caracteristică oamenilor reali, oamenilor sovietici, care prin efortul lor constructiv ne apropie de pe acuma de „societatea viitorului" — comunismul.

Așa cum ni-i prezintă V. Kojevnikov în angrenajul complex al unor lucrări de instalare a conductelor de gaze naturale pe un traseu subacvatic, ei nu apar ca niște deziderate, în postură de eroi „virtuali", care nu au altă funcție decît aceea de a prefigura o realitate imaginară și ca atare ipotetică. Dimpotrivă, ei sînt învestiți cu toate atributele autenticității, raportată la modul unei existențe cotidiene, fiecare avînd o individualitate bine conturată, manifestîndu-se la fel de intens pe planul trăirii afective, ca și în procesul muncii prin înclinații și trăsături de caracter distincte.

Ne emoționează gingășia, delicatețea sentimentelor lui Baluev, față de soția sa Dusia, în trecut simpla muncitoare betonistă, acum — Evdochia Mihailovna, candidată în științe, cercetătoare la un Institut de chimie. Omul acesta, trecut, la cei 50 de ani ai lui, printr-o experiență aspră a vieții, dur, uneori chiar brutal în felul de a se comporta cu oamenii, exigent la maximum față de sine însuși și față de ceilalți („exigența față de valorile morale este astăzi atît de mare, încît nu e de admis nici o concesie, nici un rabat" — iată deviza lui), își iubește soția cu o dragoste de adolescent în care atașamentul este incontinuu alimentat de o sinceră și profundă admirație. De altfel, cu aceeași prospețime sufletească nealterată, cu aceeași afecțiune și sensibilitate, Baluev știe să se apropie de oamenii pe care îi conduce. Pentru el : „în orice om există ceva minunat, ceva deosebit și rar... Trebuie să știi să cauți, să descoperi mai întîi ceea ce este bun în fiecare om, și nu ceea ce este rău, negativ..." De aceea, Baluev izbutește cu mult discernămînt să găsească coarda sensibilă a fiecărui om din colectivul ce-i este încredințat. El știe să stimuleze hotărîrea, inițiativa personală a celor pe care-i conduce mai cu seamă în momentele grele, decisive.

Autoritatea lui de șef are ceva din atitudinea paternă, ca, de pildă, în scena cînd tempe-

rează efuziunile sentimentale ale romanticei Kapa, sau cînd uzează de tonul autoritar „administrativ" pentru a restabili echilibrul sufletesc al Zinei Penocikina, fata care își apără cu curaj demnitatea în momentul cînd este jignită, oscilantă în pasiunile ei trecătoare, dar de o hotărîre neînduplecată cînd este în pericol viața unui tovarăș. Și nu este de loc ușor să dirijezi pe acești oameni „îndîrjiți și cutezători", căci : „Nu există pe planeta noastră un individ mai nesupus și care să cugete mai liber, nu există o ființă mai puțin dispusă să asculte orbește, ca omul sovietic". Dar, acest Baluev, „fire pasionată și nerăbdătoare", care „își cunoștea cusururile și se temea de ele" ajunge să-și cristalizeze concepția despre rolul și misiunea plină de răspundere a unui conducător de colectiv : „Cu cît ne vom apropia mai mult de comunism, reflectează el, cu atît va scădea numărul superiorilor și va crește numărul șefilor. Șeful este mai presus de ceilalți nu numai prin cunoștințe, ci și prin calitățile lui morale... pentru a fi un bun conducător al unei unități de producție, trebuie întîi de toate să fii un psiholog". De aceea, Baluev îl menajează pe cel mai iscusit mecanic al șantierului, Grigori Lupanin, în momentele cînd acesta este măcinat de drama lui personală provocată de instabilitatea femeii iubite, în schimb, pe Isolda Bezuglova, care face complexe din cauza unei pete obscure în biografia ei, ca rezultat al grozăviilor răz-

boiului, știe s-o încurajeze și s-o aducă la realitate. În această diversitate de caractere și destine omenești, Baluev reprezintă factorul care le coordonează, sincronizînd acțiunile tuturor într-o voință unică și conștientă.

El se identifică într-atîta cu acest mănunchi de oameni, încît este în stare să renunțe la patenta unei inovații care urma să aducă țării o economie de două mii de tone de oțel, grăbind procesul de producție, numai pentru a nu frînge elanul celorlalți tovarăși, încredințați că este o inovație a lor, colectivă.

De fapt, prin prizma eroului principal, discernem portretul colectivului, cartea lui Kojevnikov fiind o pledoarie pentru afirmarea unor fundamente etice noi în relațiile dintre individ și colectivitate, care să justifice pe deplin funcția omului ca „formă superioară a materiei organizate" — cum se exprimă Pavel Baluev. Fără a-și idealiza cîtuși de puțin eroii, fără a-i absolvi de micile lor defecte și slăbiciuni omenești, autorul îi arată ca pe niște ființe vii, care cugetă și se frămîntă, deosebiți ca structură psihică.

În romanul lui Kojevnikov nu se petrec evenimente mari, excepționale, nu există un conflict nodal și nici un subiect care ar putea fi rezumat. Baluev nu se transformă dintr-un conservator într-un inovator, sau viceversa. Nu-și înșală soția, și nici ea nu manifestă asemenea tendințe. Viziunea autorului se deosebește de aceea a lui Mihail Bubennov, de pildă, care în „Stepa vulturilor" învăluie într-o atmosferă romantică eroismul celor care valorifică pămînturile înțelenite ale Altaiului. Baluev evoluează în alte împrejurări și pe alte coordonate sufletești, în comparație cu Leonid Bagreanov, om de altă factură, înfățișat în postura monumentală a eroului fără prihană, care, prin personalitatea lui viguroasă, domină întreg colectivul. Și nici acțiunea nu se încheagă din ciocnirea forțelor adverse, ostile, ca în romanul lui Bubennov sau în recenta carte a lui N. Virta : „Stepă cît vezi cu ochii" unde personajele centrale (Peresvetov și Skrijneak), deși amîndoi devotați trup și suflet aceleeași cauze — construirea comunismului — se lasă minați de pornirile lor personale, subiective, de antipatie, conflictul declanșîndu-se între aceste două personalități puternice care cu greu se pot armoniza.

Evocînd îndrăzneala minții omenești în setea ei nestăvilită spre perfecțiune, bogăția spirituală a unor oameni modești ca înfățișare, neînsemnați în aparența lor cotidiană, romanul Vi-l prezint pe Baluev pledează pentru dezvoltarea multilaterală a personalității omului, în raport armonios cu societatea și cu sine însuși, ca purtător al celei mai înalte conștiințe — conștiința comunistă. Descoperim trăsături ale acestei conștiințe în diferitele forme de manifestare a personajelor. În capacitatea de abnegație cu adevărat eroică a comsomolistului Victor Zaițer, care apăruse pe șantier cu haină și șapcă de gabardină, cu o carte de astrobotanică subsoară, pentru ca în momentul cel mai critic, înfruntînd pericolul morții, să salveze întreaga instalație. Din proprie inițiativă, el se tîrăște sute de metri prin bezna țevii pentru a trage odgonul ce astupase deschizătura conductei, amenințată astfel să se spargă din moment în moment. Sau, în dîrzenia scafandrierului Bubnov, care își valorifică forța herculeană pentru a muta din loc bolovanii de un stert de tonă fiecare ! Cît de emoționantă este tăria de caracter a sudorului Besonogov, minunatul băiețandru din Minusinsk, care, împăcîndu-se cu ideea unei orbiri treptate, se pregătește de pe acum pentru meseria de radiotelegrafist ! La fel ne impresionează și cazul tînărului Spakovski, student la secția fără frecvență a Institutului tehnic superior. El se îndeletnicește pe ascuns cu pictura, de teamă că dacă i se descoperă talentul, să nu fie nevoit să renunțe la meseria îndrăgită — aceea de sondor — pe care o practică cu o finețe de adevărat artist.

Nu sînt decît cîteva aspecte din cele înfățișate în roman, cîteva din problemele de etică, de atitudine, de conștiință pe care le ridică. Ele capătă o actualitate mai pregnantă, cu semnificații multiple, dacă le privim în lumina tezelor enunțate în proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, dacă reflectăm mai adînc asupra paginilor lui emoționante care se referă la Codul moral al comunismului. Romanul lui Kojevnikov nu este decît un exemplu din atîtea altele, care ilustrează forța literaturii realismului socialist, mesajul ei etic superior, pus în slujba idealurilor înalte ale umanității, așa cum ele își găsesc expresia deplină în aceste zile istorice, cînd se desfășoară lucrările celui de al XXII-lea Congres al P.C.U.S.

Tamara Gane

O nouă contribuție sovietică la studiul limbilor romanice *)

Studierii aspectului literar al limbii i se acordă, în ultimul timp, o atenție sporită, justificată și prin importanta funcție socială a limbii literare în dezvoltarea culturală a oricărei colectivități. Cu toate dificultățile obiective — explicabile, în primul rînd, prin însuși caracterul complex al fenomenelor supuse cercetării, — studiul limbii literare, disciplină relativ nouă a lingvisticii, își precizează treptat domeniul și metodele de investigație.

O prețioasă contribuție, în acest domeniu, au adus-o numeroasele studii ale învățaților sovietici, consacrate dezbaterii și rezolvării problemelor teoretice ale cercetării limbii literare.

Ultima lucrare a profesorului sovietic R.A. Budagov (*Problemele studierii limbilor literare romanice*, Moscova, 1961) — care e cunoscut lingviștilor noștri nu numai prin apariția, în limba romînă, a *Introducerii în știința limbii* (București, 1961), ci și prin atenția pe care o acordă, în studiile sale, limbii romîne, — dezbate o serie de probleme fundamentale ale istoriei limbilor literare romanice și însumează, într-o sinteză critică și personală, rezultatele obținute de diverși cercetători în acest domeniu.

Faptul că autorul urmărește să elucideze unele chestiuni litigioase ale metodologiei studierii aspectului literar al limbii, pornind de la cercetarea datelor unei întregi familii de limbi, conferă lucrării sale o deosebită valoare teoretică : ea reprezintă, în fond, o contribuție la elaborarea unei teorii generale a studierii limbilor literare, o punere la punct a unei întregi serii de probleme într-un domeniu important, în care mai persistă încă, și în lingvistica romînească, opinii contradictorii. De aceea, prezentînd lucrarea distinsului romanist sovietic, vom releva în deosebi concluziile teoretice la care ajunge acesta și vom insista asupra precizărilor sale referitoare la romîna literară și la aportul lingviștilor romîni la dezvoltarea problemelor puse în discuție.

★

În primul capitol al lucrării („Noțiunea de limbă literară ; locul ei în lingvistică"), autorul — după ce examinează poziția cîtorva dintre lingviștii mai de seamă, de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și de la începutul secolului al XX-lea, față de aspectul literar al limbilor — arată că, în prezent, se conturează o nouă etapă a cercetărilor în acest domeniu, caracterizată prin considerarea varian-

tei literare ca o categorie istorică, cu un specific determinat de împrejurările concrete istorice în care a apărut și s-a dezvoltat fiecare limbă literară (p. 5). Perspectiva istorică în cercetarea limbii literare apare, în concepția lui R.A. Budagov, ca un postulat necesar, care implică studierea fenomenului nu numai ca un rezultat, ci și ca un p r o c e s în desfășurare (p. 36 ; cf. și B. Cazacu, *Studii de limbă literară. Problemele actuale ale cercetării ei*, București, 1960, p. 22). În precizările preliminare, autorul insistă asupra necesității de a face o distincție între anumite noțiuni — care în studiile unor cercetători nu apar suficient delimitate — și anume : limba literară, limba comună întregului popor, limba națională, limba literaturii artistice. Prin l i m b ă l i t e r a r ă, R.A. Budagov înțelege forma cultivată („obrabotannaia forma") a limbii întregului popor, caracterizată printr-o serie de norme, consolidate — într-o măsură mai mare sau mai mică — prin scris. În această definiție a conceptului de limbă literară e necesar, după părerea autorului, să se sublinieze, pe de o parte, caracterul istoric variabil al însăși noțiunii de formă, iar, pe de altă parte, caracterul relativ, într-o anumită măsură, a noțiunii de consolidare a normelor.

Pornind de la această definiție a noțiunii de limbă literară, autorul discută, în cel de al doilea capitol al lucrării, diversele păreri referitoare la momentul a p a r i ț i e i l i m b i l o r l i t e r a r e î n d i v e r s e ț ă r i r o m a n i c e. Este respinsă părerea lui B. Terracini — expusă într-un referat (*Analisi del concetto di lingua letteraria*) prezentat la cel de al VIII-lea Congres internațional de studii romanice (Florența, 1956), — care, cercetînd modul de apariție a limbii literare în Spania, Sardinia și Italia, consideră că începutul limbilor literare romanice trebuie situat înaintea apariției primelor texte continue, forme izolate din limbile „vulgare". Pe baza acestei concepții, se identifică apariția limbii literare cu apariția limbii scrise. De asemenea, este combătută teza acad. Al. Graur, după care limba folclorului românesc ar fi o limbă literară. „După părerea noastră — arată R. A. Budagov — nu se poate vorbi de existența limbii literare înaintea apariției scrisului" (p. 8). Autorul arată că nu se poate declara de acord nici cu teza diametral opusă, exprimată de acad. Iorgu Iordan, conform căreia nu putem vorbi de o limbă literară, înainte de epoca formării națiunilor și a limbilor naționale (respectiv, pentru romîna literară, a doua jumătate a secolului al XIX-lea). Pornind de la faptul că limba literară se caracterizează prin caracterul ei mai mult sau mai puțin normat, autorul arată că nu trebuie să ajungem la ideea că putem vorbi despre o variantă literară „numai în momentul cînd limba scrisă dobîndește norme stricte și o formă cultivată perfectă, fixată în diferite și variate genuri literare" (p. 10).

Existența limbii literare nu presupune, în mod obligatoriu, existența limbii naționale, iar noțiunea de „normă" trebuie înțeleasă de asemenea ca o categorie istorică. În texte ca *Chanson de Roland* sau *Cantar de mio Cid* deși apar fluctuații în ceea ce privește normele, totuși se poate distinge o t e n d i n ț ă spre unitate și stabilitate și, ca atare, ele pot fi considerate monumente ale limbii literare (franceze și spaniole). Este important ca noțiunea de normă să fie interpretată just, ținîndu-se seama atît de „caracterul istoric schimbător al normelor limbii literare" cît și de „relativitatea lor în fiecare perioadă istorică". (p. 12).

Cu toate că cele mai vechi texte românești datează din secolul al XVI-lea, totuși, dat fiind că nu orice text scris reprezintă în același timp și un document de limbă literară, R. A. Budagov consideră că limba romînă literară se formează abia în secolul al XVII-lea, o dată cu scrierile cronicarilor, unde cercetătorul poate identifica pe lîngă o tendință de normare și una de „prelucrare" a limbii.

Precizări interesante aduce R. A. Bugadov în cea de-a treia parte a lucrării, unde discută raporturile dintre l i m b i l e c o m u n e î n t r e g u l u i p o p o r și l i m b i l e l i t e r a r e (p. 14—24). După cum arată că în evul mediu, în țările romanice din occident (Italia, Spania și Franța) distincția dintre cele două noțiuni se făcea cu totul altfel decît în perioada modernă (în sensul că ea apărea ca o distincție între l i m b i d i f e r i t e — limba maternă respectivă și latina — și nu ca o diferențiere în cadrul unei limbi u n i c e), R. A. Budagov precizează împrejurările care au favorizat impunerea unui anumit dialect la baza fiecărei limbi romanice. Condițiile de dezvoltare a fiecărui popor — arată autorul — imprimă, într-o anumită epocă istorică, un anumit caracter luptei pentru o limbă unitară. Examinarea datelor din diverse țări romanice îi permite autorului să schițeze o periodizare, în linii mari, a limbilor literare respective : „Istoria majorității limbilor literare romanice se împarte în t r e i p e r i o a d e : prima perioadă se caracterizează prin aceea că limba literară, fiind într-o anumită măsură „prelucrată" și manifestînd tendința de stabilire a unor norme, nu are încă la baza ei, în mod exclusiv, un anumit dialect și nu cunoaște încă norme lingvistice suficient de precise ; a doua perioadă începe din momentul în care unul dintre dialecte dobîndește un rol evident predominant și se impune la baza limbii literare, normele căreia devin treptat tot mai stricte, iar gradul de „prelucrare" tot mai înalt. În sfîrșit, a treia perioadă începe în epoca în care limbile literare se transformă în limbi naționale, în epoca de formare a limbilor naționale literare" (p. 18). Ținînd seama de criteriile periodizării, R. A. Budagov arată că romîna literară prezintă o situație aparte, deoarece în Țările Românești, o dată cu apariția scrisului (sec. al XVI-lea) „se manifestă o anumită unitate dialectală", astfel „încît periodizarea în trei etape se transformă într-o periodizare în două etape : de la primele monumente literare din secolul al XVII-lea, pînă la formarea limbii naționale literare, în secolul al XIX-lea"" (p. 18—19). Unitatea vechii romîne literare a fost contestată de unii lingviști, de exemplu de A. Philippide (*Istoria limbii romîne*

I. Principii de istoria limbii, Iași, 1894, p. 9) și de cîțiva dintre elevii acestuia (cf. G. Istrate, *Originea și dezvoltarea limbii romîne literare*, în „Analele științifice ale universității „Al. I. Cuza" din Iași, serie nouă, sect. III, Științe sociale, t. III, 1957, fasc. 1—2, p. 90—91) ; majoritatea cercetătorilor romîni împărtășesc însă acest punct de vedere și consideră că se poate vorbi despre caracterul unitar al vechii romîne literare. Tendința de impunere a graiului din Țara Românească și din sudul Ardealului la bazele limbii literare românești începe să se manifeste o dată cu apariția tipăriturilor lui Coresi și se concretizează în secolele următoare, ajungînd la forme avansate de unificare a normelor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după unirea țărilor romîne și mutarea capitalei la București (1861). Iată de ce considerăm că părerea lui R. A. Budagov, referitoare la periodizarea, în linii mari, a romînei literare în două etape, poate fi acceptată.

O problemă aparte, după R. A. Budagov, prezintă limbile literare din țările Americii latine. Studiind modul în care s-au dezvoltat aceste limbi, R. A. Budagov ajunge la concluzia că, în anumite cazuri, e posibil ca unei singure limbi comune să-i corespundă mai multe variante literare (limba spaniolă și cea portugheză, în țările Americii latine).

Ultimul capitol al lucrării și cel mai întins este consacrat cercetării raporturilor dintre l i m b a l i t e r a r ă și l i m b a l i t e r a t u r i i a r t i s t i c e (p. 24—37). Atenția deosebită pe care o acordă R. A. Budagov analizei amănunțite a celor două noțiuni — corelative însă nu identice — este pe deplin îndreptățită, dată fiind divergența părerilor exprimate, în această privință, de diverși cercetători. Autorul combate exagerările școlii lingvistice a lui K. Vossler și L. Spitzer, care consideră că limba literară este, mai presus de toate, o creație a marilor personalități ; în același timp el critică și poziția acelor lingviști care, ca Ch. Bally, au tendința de a izola limba beletristicii, atît de limba comună întregului popor, cît și de limba literară, sau care neagă influența marilor maeștri al cuvîntului asupra dezvoltării limbii literare. „Caracterul individual al limbii marilor scriitori — afirmă R. A. Budagov — nu-i împiedică cîtuși de puțin pe aceștia să participe în mod activ la crearea și la dezvoltarea limbii literare a întregului popor, așa cum au făcut-o Dante, Cervantes, Rabelais, Pușkin și cum o fac cei mai de seamă artiști ai cuvîntului din zilele noastre. Nu e permis să considerăm, deci, limba scriitorilor drept ceva antisocial. Un asemenea punct de vedere ar fi vulgar și primitiv" (p. 25). Deși rolul marilor scriitori în dezvoltarea limbii literare este deosebit de mare, „aceasta nu constituie un temei pentru identificarea limbii scriitorilor cu limba literară a unei anumite epoci" (ibid.).

În continuare, autorul arată rolul important jucat de Corneille, Racine și Moliere — de Negruzzi, Eminescu, Creangă și Caragiale — de Ariosto și Manzoni, în dezvoltarea și fixarea limbilor literare franceză, romînă și italiană.

Spre a defini mai precis limba literară și limba literaturii artistice, R. A. Budagov stabilește următoarele distincții între aceste două noțiuni. Finalitatea „prelucrării" limbii literare este orientată, în primul rînd, în direcția funcției ei comunicative ; scriitorul „prelucrează" și el limba, dar urmărește nu numai scopuri comunicative, ci și estetice. Specificul limbii literaturii artistice constă, după părerea autorului, în faptul că „funcția comunicativă a acestei limbi este indisolubil legată de funcția ei estetică și că amîndouă împreună formează un tot unitar" (p. 29). Limba literară are însă o sferă de circulație mai largă (ea este folosită de întreaga masă a vorbitorilor care stăpînesc normele ei), în timp ce limba literaturii artistice este limitată la sfera de influență social-artistică a creațiilor literare respective.

În vederea rezolvării problemei complexe a raporturilor dintre limba literară și limba literaturii artistice, R. A. Budagov subliniază necesitatea raportării, pentru fiecare caz, la condițiile specifice ale fiecărei limbi și ale momentului istoric respectiv. Se cuvine să subliniem aceste exigențe ale unei metode riguroase, dar și suple în același timp, care permite cercetătorului să stabilească, în fiecare caz concret, într-o perspectivă justă, rolul mai mult sau mai puțin important al contribuției scriitorilor la dezvoltarea limbii literare.

Partea finală a lucrării este consacrată definirii noțiunii de s t i l a l l i m b i i — considerat ca „o variantă, constituită istoric, a limbii întregului popor, caracterizată printr-o sumă de trăsături lingvistice, dintre care o parte se repetă, într-un mod specific, și în alte stiluri ale limbii ; o anumită îmbinare a acestor trăsături deosebește un stil al limbii de altul" (p. 36). Pornind de la o idee a lui L. V. Scerba, în legătură cu clasificarea încrucișată („perekerstnoia klassifikația") a stilurilor, autorul distinge patru stiluri și anume, pe de o parte, stilurile o r a l e și s c r i s e, iar pe de altă parte stilul expunerii ș t i i n ț i f i c e și al celei l i t e r a r a r t i s t i c e. (aceste patru stiluri au contingențe prin încrucișare, de exemplu, stilul scris apare adesea ca stil al expunerii științifice). În această perspectivă, stilul literaturii artistice ocupă un loc aparte, dat fiind că el se bazează pe toate celelalte stiluri ale limbii pe care le poate cuprinde într-o sinteză mai „înaltă". (p. 35—36).

★

Recenta lucrare a profesorului R. A. Budagov se impune atenției cercetătorilor romîni nu numai prin actualitatea problemelor abordate, ci și prin utilele precizări pe care autorul ei le aduce metodologiei studiului limbii literare.

B. Cazacu

*) *R. A. Budagov*, Problemî izucenîia romanskih literaturnih iazikov, *Izdatelstvo Moskovskogo Universiteta, 1961.*

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef) ; Mihu DRAGOMIR ; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

Radu Cosașu

ÎN AȘTEPTARE

Cerul și oamenii așteptau luna; norii o acopereau și apele mării, liniștite și încete, păreau fără putere, în întuneric. Departe, în orizontul ghicit de fiecare, apele se luptau cu norii, dar luna nu apărea și luminile falezei erau triste și mici. O clipă, foarte departe, în larg, luna murmură cîteva cuvinte, după aceea tăcu, o dată cu copiii de pe dig; fusese o mică speranță și atît. Toți părăsiră faleza și chiar în restaurantul „Vraja mării" de pe plajă — plin în fiecare noapte — nu mai rămăseseră decît cîțiva adolescenți, fidelii proaspetei diseuse Mia Marina, cea care adusese pe litoral versiunea românească a celebrului „Torero". Adolescenții — nu mai mulți de opt, la două mese puse cap la cap — o așteptau (ea lua un coniac la bar) pentru a le ritma:

„L-am văzut la Santa Fe
Consumînd un Dubonnet..."

Simion plecă și el de la „Vraja mării", lăsînd berea în pahar. Așteptase — ca toți ceilalți — luna și eșecul răsăritului îl întristă. Pe urmă se gîndi că a doua zi va fi urît, și o zi urîtă la mare îl supăra omenește. Vila era la cîțiva pași de restaurant, încît în nopțile senine „Torero" și „Cele mai frumoase fete, măi, măi, măi..." pătrundeau firesc în camera lui. Simion nu obiecta, vila îl încînta prin poziție — singura de altfel din stațiune, plasată chiar pe plajă — prin soarele, dimineața, și luna, noaptea, jucînd pe clanța ușii, în oglinda chiuvetei, în pahare și chiar în periuțele de dinți... Și prin vuietul neîntrerupt al mării.

Desigur, Prodan nu era în cameră, la ora aceea. Slipul său atîrna pe marginea patului de fier, ca deobicei. Prodan lua masa numai la „Neon", unde-l cunoștea pe maestrul Nelu Goanță, violonist bucureștean de salon, solist al orchestrei doar pentru „Ca valeria ușoară" și celelalte pe linia asta din programul prezentat pînă la 10 seara. După aceea, maestrul nu mai cînta, lăsa pe „băieți" să distreze lumea și gusta un vin cu Prodan, la o masă rezervată din timp. Prodan dansa, Goanță — cu prestigiul lui — nu. Peste cîteva ore, Simion îl auzi pe Prodan, culcîndu-se, dar nu discutară. Marea vuia rar și puternic. Prin somn, reținînd fluieratul discret al amicului — nu „Torero" ci ceva nou — Simion se gîndi, o clipă, că după strigătul mării probabil că norii au fost alungați și mîine va fi frumos.

Dimineața, soarele lumina marginea chiuvetei. Prodan dormea, și insistențele bine dispuse ale lui Simion:

— Afară-i frumos. Ce faci? Nu te trezești? Lasă lenea! Domn'Prodan, te așteaptă plaja! Te așteaptă fetele! Te așteaptă Nușa... — nu-l trezi.

Simion dădu deoparte, larg, canaturile înalte și marea îl orbi.

Simion sări din cameră direct pe plajă, și, prelungind saltul, se aruncă în mare. Înotă multă vreme, cu mișcări largi reglîndu-și perfect respirația. Era extrem de bucuros cînd izbutea să armonizeze mișcarea picioarelor cu a mîinilor și a respirației. Se simțea puternic, întreg, drept. Era senzația la care visase toată iarna, și primăvara, pregătind Examenul de stat.

— Alo, tovarășul... măi, tovarășe...

Omul de la Salvamar îl striga, vîslind voinicește spre el. Simion se întoarse pe spate și avu plăcerea unei discuții comice: el, pe spate, purtat de valurile blînde și omul de la Salvamar, turbat, asudat, deasupra lui, acoperind soarele:

— N-auzi? întoarce-te!

— Știu să înot!

— Înapoi!

— De ce?

— Tovarășe, te amendez!

— Aici, în apă?

— Marș, înapoi și omul ridică vîsla să-l lovească.

Lui Simion i se făcu milă de el: să nu știi să iei omului o bucurie, cînd ești investit cu o răspundere. Păcat! Și se întoarse spre țărm, flancat de barcă.

Țărmul era, într-adevăr, departe, și înotînd rar, cu ochii deschiși prin apa fermecător de limpede, Simion se gîndi că totuși și ăsta de la Salvamar, avea dreptatea lui... O cam luase razna... Ajunși lîngă geamandură, cel din barcă, mai liniștit, aprecie:

— Înoți foarte bine!

Și-l încredință pe înotător — zonei regulamentare. Dar aici, Simion nu mai avea plăcerea să înoate și ieși din apă, simțind cum trage marea după el. Aceasta era plăcerea obișnuită cînd ieșea din valuri; să le simtă cum vin după el și să li se zmulgă, atotputernic. De unde să știe asta un om de la Salmavar? Se trînti pe nisipul cald și simți soarele jucîndu-se în stropii de apă de pe trup. Stătu cu ochii închiși, mult timp, auzind cum se confecționează corturile din cearceafuri;

bătaia pietrelor în țăruși;

sfaturile părinților către copii nevinovați;

un nume frumos de fetiță: Maricason;

nemțeasca unor sași;

eșapamentul motocicletelor;

un transistor, trecînd pe lîngă el, cu un vals de Strauss și peste care trecu marea;

unul din sași, anunțînd în românește că la bufet au venit bibănei;

o palmă dată lui Maricason și Maricason începînd să plîngă;

un bărbat, foarte aproape spumînd în șoaptă: „Dacă mă despart de tine..." după care marea acoperi șoapta.

Simion vru să-l vadă pe îndrăgostit; indiscreția sa nu merse mai departe de ridicarea într-un cot și deschiderea unui ochi. Lîngă el, sub un cort închis în trei laturi, îi ghici pe cei doi — dar nu putu să-i vadă. Doar lîngă unul din țărușii cortului, observă o pungă din care căzuseră patru piersici mari, în soare. Și lîngă pungă — hainele celor doi, rochia ei albă pe care zăcea mototolită cămașa lui neagră. Deodată, executînd o tumbă rotită prin aer și urlînd un „uh", propriu orchestrelor cînd execută recentele „cha-cha-uri", — Prodan îi căzu în spate și-l trînti pe nisip. Auzi rîsul nostim al Nușei și:

— Aici erai, pustnicule? — al lui Prodan, care-l eliberă din strînsoare, ridicîndu-se în picioare și ștergîndu-și imediat slipul de nisipul mărunt și realmente lipicios. Simion se ridică în capul oaselor, îmbrățișîndu-și genunchii și zîmbi, fără vocație, celor doi, rămași în picioare. Nușa clătină o sticluță cu un lichid alb, surîzînd. Prodan începu o relatare amplă a serii precedente — din care, răsăritul lunei era, desigur, exclus. Omul nu venise la mare pentru natură...

Simion își întoarse fața la mar, avea dreptatea lui... O cam luase razna... Ajunși lîngă geamandură, cel din barcă, mai liniștit, aprecie:

— Înoți foarte bine!

Și-l încredință pe înotător — zonei regulamentare. Dar aici, Simion nu mai avea plăcerea să înoate și ieși din apă, simțind cum trage marea după el. Aceasta era plăcerea obișnuită cînd ieșea din valuri; să le simtă cum vin după el și să li se zmulgă, atotputernic. De unde să știe asta un om de la Salmavar? Se trînti pe nisipul cald și simți soarele jucîndu-se în stropii de apă de pe trup. Stătu cu ochii închiși, mult timp, auzind cum se confecționează corturile din cearceafuri;

bătaia pietrelor în țăruși;

sfaturile părinților către copii nevinovați;

un nume frumos de fetiță: Maricason;

nemțeasca unor sași;

eșapamentul motocicletelor;

un transistor, trecînd pe lîngă el, cu un vals de Strauss și peste care trecu marea;

unul din sași, anunțînd în românește că la bufet au venit bibănei;

o palmă dată lui Maricason și Maricason începînd să plîngă;

un bărbat, foarte aproape spumînd în șoaptă: „Dacă mă despart de tine..." după care marea acoperi șoapta.

Simion vru să-l vadă pe îndrăgostit; indiscreția sa nu merse mai departe de ridicarea într-un cot și deschiderea unui ochi. Lîngă el, sub un cort închis în trei laturi, îi ghici pe cei doi — dar nu putu să-i vadă. Doar lîngă unul din țărușii cortului, observă o pungă din care căzuseră patru piersici mari, în soare. Și lîngă pungă — hainele celor doi, rochia ei albă pe care zăcea mototolită cămașa lui neagră. Deodată, executînd o tumbă rotită prin aer și urlînd un „uh", propriu orchestrelor cînd execută recentele „cha-cha-uri", — Prodan îi căzu în spate și-l trînti pe nisip. Auzi rîsul nostim al Nușei și:

— Aici erai, pustnicule? — al lui Prodan, care-l eliberă din strînsoare, ridicîndu-se în picioare și ștergîndu-și imediat slipul de nisipul mărunt și realmente lipicios. Simion se ridică în capul oaselor, îmbrățișîndu-și genunchii și zîmbi, fără vocație, celor doi, rămași în picioare. Nușa clătină o sticluță cu un lichid alb, surîzînd. Prodan începu o relatare amplă a serii precedente — din care, răsăritul lunei era, desigur, exclus. Omul nu venise la mare pentru natură...

Simion își întoarse fața la el: foarte rar se întîmpla ca amicul să emită vreun gînd independent de celălalt. Deobicei, Prodan discuta rezumîndu-se la a anticipa sfîrșiturile de frază chiar cele mai banale ale celuilalt și rîzînd. Uneori, însoțea numai din buze fraza celui din față și cînd se apropia finalul îl rostea, repede, o dată cu celălalt... Simion presupunea că astfel Prodan e convins de inteligența sa care prevedea desfășurarea ideilor interlocutorului. Simion îl urmărea, în această direcție, din prima zi a întîlnirii lor; și nu se plictisea. Nușa povesti cum a cumpărat acest „Bronzol" — cochetînd, într-o adevărată bătălie desfășurată la drogherie, din ochi, numai din ochi, cu vînzătorul:

— Tot așa ai cumpărat și un ibric... — îi îndemnă memoria, Prodan.

— La Ferometal... preciză Nușa.

— La Ferometal... spuse și Prodan, firește.

Fata se lansă în explicațiile cumpărării ibricului, dar din dreapta, în grupul de sași, cineva repetă, în românește, că la bufet s-au adus bibănei.

— Bibănei?! sări Prodan. Mor după bibănei... și, printr-o tumbă lungă, în mîini și picioare, care permise soarelui să lucească foarte frumos, într-adevăr, pe trupul său bronzat și încordat în timpul mișcării — se deplasă spre bufet. De la vreo zece metri distanță, le strigă — continuînd să se rotească — să-l aștepte...

— Nu vreți să vă dau cu Bronzol? întrebă Nușa. Simion o privi cu coada ochiului. Nușa era micuță, blondă și cîrnă — nu lipsită de armonie fizică — dar toate acestea n-ar fi avut importanță dacă nu s-ar fi armonizat în sublinierea unei stopări a inteligenței, undeva parcă pe la nas... în orice caz, pînă la ochi, nu ajunsese...

— Aveți pielea foarte uscată... Bronzată, e drept — și-l atinse ușor pe umăr cu degetele — dar foarte uscată...

Simion se gîndi să vadă ce vrea fata. Rămase în poziția sa — cu mîinile încolăcind genunchii — și admise „Bronzolul". Nușa începu operația, de la umeri pe spate, cu mare delicatețe și rîvnă. Soluția, ca și senzația, părea plăcută.

— Ați venit prin O.N.T.?

— Da.

— Întreprinderea dumneavoastră nu are vila ei... la mare?

— Mi se pare că da...

— Atunci?

Era un „atunci" sincer preocupat de problema vilei întreprinderii la mare — ceea ce-l enervă pe Simion.

— Nu mai țin de întreprindere... am fost student cinci ani la Politehnică... abia la toamnă... și nu mai avu chef să intre în explicații.

— De unde ați plecat?

— Adică...

— Ce erați — la bază?

— A, strungar.

Mîna Nușei se opri.

— Sînteți membru de partid?

—Da.

Nușa continuă operația — și mai delicat.

— Și nu vă e greu?

— Ce?

— Să fiți și membru de partid... și student... trebuie să vă fie foarte greu... ședințe... cursuri... obligații... cotizații. Ce cotizație aveți? Trebuie să fie mare, nu?

Glasul dorea înțelegere, multă înțelegere, înțelegere, cică, pînă la ultimul franc, — dar Simion descifră adevărul: o mare compătimire, stupidă, trivială. Îi luă brusc mîna de pe umeri:

— Mulțumesc, ajunge!

—Nușa insistă că au rămas fața, pieptul.

— Mulțumesc, e deajuns.

— Aveți niște mușchi foarte frumoși!

Simion tăcu și se întinse pe nisip.

— V-am supărat... sînteți dintre bărbații cărora nu le place să li se spună că sînt frumoși. Țineți la trăsăturile intelectuale... nu?

Nușa închise „Bronzolul" și începu să caute scoici prin nisip; cîteva secunde tăcu și Maricason o rugă pe mama ei s-o ierte, că n-o să mai facă. Mama — în numele pedagogiei eminente — nu acceptă și fetița începu să plîngă.

— Vă face impresia că sînt reacționară? întrebă, pentru prima oară, crispată, Nușa. În Simion apăru, pe neașteptate, ca și acest gînd al ei, o oarecare bună dispoziție — din milă, firește, din mila că prin mintea fetei s-a putut zbate o fărîmă de gînd substanțial.

— Nu.

— Aș muri să știu că mă considerați reacționară... am un văr, după mamă, candidat și văd cît muncește... sînteți și singur, nu-i așa? Nu sînteți căsătorit. Gigi nu v-a spus pustnic? Trebuie să vă fie foarte greu...

Crisparea trecu cam prea repede; Nușa căpătă din nou limbuție.

— Sînt numai nelămurită...

— Și nu vă simțiți prost nelămurită? întrebă Simion, cu buna dispoziție medie.

— Așa și așa, spuse senin Nușa. Uneori e foarte bine, alteori... La noi în magazin, de exemplu, dacă unul lămurit nu e disciplinat, îl taie de la primă... Nu se poate să fi lămurit și indisciplinat. Dar dacă eu sînt nelămurită, și toată lumea știe — indisciplina se iartă: „e nelămurită, o să crească"... zic tovarășii și mă lasă la primă...

Se aplecă, deodată, peste fața lui acoperind soarele:

— Vedeți cum vorbesc cu dumneavoastră? Sincer...

Simion nu deschise ochii, înfuriat de toată operația asta a mituirii prin sinceritate, care nu era chiar prostie curată. Cea ce-l înfuria era că fata nu se dovedea numai proastă, pur și simplu.

— Acum, nu spun că n-o să vină vremea să fac și cerere de primire...

„Vasăzică, cîrnă, cîrnă dar știe să-și planifice prima pe cîțiva ani. O să vie vremea să facă cerere de primire că n-o să mai țină cu nelămurirea... Mama i-o fi zicînd acasă: „Cîrna mamii". ...Ce-am făcut cu fata asta în 17 ani? Și organizația lor de bază". ...Ar fi vrut grozav să știe, să întrebe în dreapta și în stînga cum lucrează organizația de bază din magazinul...

— La ce magazin lucrezi, domnișoară Nușa?

— La o Textilă, pe la Hală...

— Și la 23 August cîți ani aveai?

— 5 ani, eram un copil, n-am înțeles prea multe, decît după aceea, cum e firesc... Dar ce rău sînteți tovarășe Simion! Să-mi puneți întrebări de astea, pe plajă, cu marea în față... Vreți să mă lămuriți, în mijlocul naturii? De asta am venit la mare? Sînteți rău... Și știți de ce?

— De ce? întrebă Simion, automat interesat de tot ceea ce nu ținea de prostia ei.

— Fiindcă sînteți singur... sînteți rece, foarte rece... Cred că sînteți în așteptare, nu-i așa? Așteptați, cred... și rămase, ca să se inspire, cu ochii spre mare, — ochii în care se mișca lent, ca o barcă în Cișmigiu, duminica — limitarea...

— Așteptați o femeie frumoasă, înaltă — nu ca mine... cu un nas grec... ceva de statuie... toți vreți statui, dar mai sînt și bibelouri, ca noi... gîndi Nușa, orientînd compătimirea — exact ca pe o barcă — din zona politicii în cealaltă emisferă. Și oftă mărunt, cît două bătăi de vîslă:

— Sînteți ca toți bărbații... Și să vă mai spun ceva. Mă ascultați?

— Da.

— Nu m-aș mira — și se plecă din nou peste fața lui să vă culcați mîine cu o spălătoreasă, poimîine cu o... telefonistă, răspoimîine cu o balerină. (Erau probabil, meseriile cele mai detestate de ea, prin cine știe ce joc al prejudecăților — în orice caz, le rostise ca pe enorme catastrofe).

— Ce-i rău să trăiești cu o telefonistă? o evită Simion dînd-o deoparte, ușor, cu mîna, pentru a primi soarele.

— Sînt toate, obosite... atîtea ore!...

— Sau cu o balerină... Simion mimă, ca să se amuze, melancolia unei amintiri cu o balerină.

— Mie-mi spuneți cine sînt balerinele?... am o verișoară...

— Sau o spălătoreasă... se jucă mai departe, Simion. Mîini mari, muncite, — care știu să mîngîie... de ce ai prejudecăți? E o femeie ca și dumneata...

— Iar îmi veniți cu munca pe plajă... cu lămurirea!

— Totu-i dacă m-aș înțelege cu ea, dacă m-ar înțelege.

— Sînteți ridicol — sări victorioasă, Nușa. Toți bărbații ar rîde de dumneavoastră.

— Spuneai că sînt ca toți bărbații...

— Dar ce caută aici înțelegerea? strigă Nușa, tare, încît Maricason intensifică plînsul... Și printre lacrimile ei, definitivă: Aici n-are ce căuta înțelegerea!

Simion se ridică brusc și se aruncă în valuri. Ea nu-l urmă; îl lăsă să plece. „Ah, ce chef aș avea să nu discut cu ea decît despre însilozare și tunarea la cald a metalelor...". Înotă mult, cu ochii deschiși prin apă: „Cum dracu mai există azi oameni de ăștia?... Și ce mecanism în capul lor! Ce-ar fi vrut? Să fiu cu ea... La 31 de ani, la pregătirea mea, — bibeloul nici nu-și dă seama unde am ajuns... Pentru că m-a mîngîiat! Fără bucurie, fără înțelegere, numai așa, pentru că m-a mîngîiat... dar ce sînt eu? Poate să pară greu pentru capul tău, cîrna mamii, dar asta e!" Înota cu plăcere crescîndă: era, de fapt, o mîndrie, dreaptă ca trupul lui bine întins, în mare, despicînd valurile și îi plăceau totdeauna cînd această lumină a conștiinței sale apărea — ca un soare din valuri, ca o lună după nori — în domenii foarte depărtate de muncă (unde se formase), așa ca aici la mare, la odihnă...

Nușa îl aștepta pe plajă, în același loc, clătinînd sticla de Bronzol. Maricason nu mai plîngea; dormea, pe cearceaf, obosită... Pe mîinile și picioarele lui Simion soarele strălucea în fiecare bob de apă.

— Cum a fost? îl întrebă Nușa, închizînd ușor ochii, ca orbită de el.

— Nu știi să înoți?

— Nu. Au vrut să mă învețe vreo zece... Dar nu i-am lăsat... Și imită glasul unuia: „Țineți-vă de gîtul meu, n-aveți grijă...". Și imediat trecu la alt glas: „Vai, ce v-ați bronzat... n-o să vă mai recunoască acasă". Sau la București, la 1 noaptea, pierd ultimul 33 spre Foișor și la Română, unul vine: „S-a dus... în ce direcție stați?"... Banal. Ce să faci cu bărbații banali? Dumneavoastră ați agățat vreodată o fată la Română, la unu noaptea? Nu vă văd... deși, sînteți capabil...

Și din nou apăru în glasul ei, compătimirea aceea trivială, dublată, însă, de data aceasta și cu speranța ei că o clipă, măcar o clipă, ar putea fi și el inconsecvent, dă-o naibii. Simion îi spuse că pleacă la masă. „Ce fericită ai fi dacă ți-aș dovedi cîteva minute că sînt un ipocrit și nu cred în ce spun... E, cît de fericită ai fi? O secundă? Zece? Un minut? Bibelou de gîndire!".

— Nu am obiecții... dar sînteți foarte rece, să știți de la mine...

Sub ușa camerei, găsi o carte poștală de la mama lui. Ideea principală era că n-ar fi rău să-și găsească o fată la mare, printre atîtea persoane și să termine cu burlăcia. Altfel era sănătoasă, în București plouă zilnic, și nu-i mulțumită de spălătoria mecanică din bloc... Se îmbrăcă, obsedat de această expresie a bătrînii: „printre atîtea persoane". Nușa îl aștepta în fața vilei, exact ca și cum el i-ar fi spus să aștepte. Supusă și bronzată.

— Ce mai e nou? îl întrebă pornind, normal, alături de el spre oraș.

— Mi-a scris un prieten despre noua însilozare a porumbului... Și începu să-i povestească din propriile lui amintiri — cele din 55, cînd fusese trimis la țară, cu colectările. Ea îl asculta foarte atentă, fără să mai clatine sticluța de „Bronzol". Pe șosea, Nușa ceru să se oprească „la un suc". Îi cumpără o sticlă și ea o bău pe nerăsuflate; îi oferi ultima înghițitură — un deget de lichid — dar „era prea tîrziu", după cum apreciie Simion și cumpără pentru el o sticlă.

— I-ai văzut pe cei doi de lîngă noi? reluă Nușa. El i-a dat să bea și ea a băut... cum poate o femeie să bea după un bărbat? E urît... chit că se iubesc... Se zice că ăsta ar fi un semn de dragoste... Eu v-am oferit tot din prejudecată... Mai am prejudecăți. Mi-a părut bine că ați refuzat...

Vorbea încontinuu, prin orășelul topit de soarele amiezii fără umbre, alb, uitînd de marea albastră aflată atît de aproape. Nu mai exista marea. Copacii erau prăfuiți și inerți. Autobuzele treceau, lăsînd în urmă pale groase de căldură. Și de peste tot se înălța, greu, în soare aburul distinct al supelor puse pe focul bucătăriilor moderne ale marilor cantine. Numai Nușa vorbea:

— Treceți cu mine pe la poștă și telefoane?... Și eu v-am așteptat... aveți obligația asta... Folosiți post-restantul? Eu sînt nebună după post-restant... Și la ora asta ne dă repede legătura...

«De ce „ne dă"?» gîndi somnoros Simion.

— Vă e cald?... un om ca dumneavoastră ar trebui să fie mai rezistent... Și ce-ar fi dacă nu v-aș mai spune „dumneavoastră"? Pur și simplu „tu" și „tovarășe"... Mă lăsați să vă spun — Nușa rise scurt, amuzată de inconsecvență, desigur — mă lași să-ți spun „tovarășe"?...

— Nu știu dacă meriți...

— Ce rău ești! rîse, fără probleme, Nușa; dar la telefoane, tot intri cu mine, să vezi ce salată îi fac garidelui.... Și fără să înțeleagă ce înseamnă să nu-i poți spune celui de lîngă tine „tovarăș", căută să imite — acolo în fața telefoanelor, — dialogul cu cel de la capătul firului.

— „Da, te aștept, prostuțo!" Și venind la tonul ei, neted: Ei și ce, dacă mă aștepți?

Simion se duse să cumpere ziare; află că Gizenga — tovarășul de luptă al lui Lumumba — fusese ales vicepreședinte al noului guvern congolez. Îi păru bine.

(La masa de prînz, Prodan nu apăru).

Oamenii lui Lumumba trebuiau să iasă victorioși, ținea foarte mult la asta...

Seara, tot în fața telefoanelor, înconjurat de zeci de oameni, ascultă la difuzoare comunicatul privitor la reducerea de prețuri; cerul era senin, luna apăru liniștită, plină, rotundă, cuprinzîndu-i pe toți. Cămășile albe străluceau în neon, pe trupurile bronzate; înghesuit în mulțime „printre atîtea persoane", o văzu totuși pe Nușa trecînd cu maestrul Goanță, de la „Neon", pe lîngă grupul lor. Nușa scoase vioara din cutie, o ținea la piept și îi ciupea corzile, rîzînd. Apoi, prin sticla ferestrei din față, văzu două telefoniste, două chipuri uscate de farmaciste severe, la masa de comandă, rezolvînd cu seriozitate doctorală, milioane de așteptări. Pe umeri îi juca răsuflarea celor din jur care ascultau mulțumiți procentele de ieftenire a curentului electric. El se simțea bine, drept, pentru că așteptarea lui era dreaptă, demnă — mai ales demnă, fundată pe o deplină demnitate a simțurilor (evident, există o demnitate a simțurilor care lucrează la clădirea marilor înțelegeri și care descinde din demnitatea comunistă). Era o așteptare frumoasă ca o cămașă albă pe un trup bronzat, însoțită de lună și veștile bune ale unei lumi bune. Ca o piersică în soare, pe plajă, cu marea vuind lîngă ea...

ATUNCI CÎND TIMPUL E AL FIECĂRUIA

Deodată s-a auzit un dangăt de clopot; l-a reluat apoi ecoul. Cineva a fluierat prelung ca un semnal și tocmai din celălalt capăt i-a răspuns zgomotul strident al unei nicovale lovite repede și fără spor.

In noaptea asta n-a mai răsărit luna iar rarele becuri presărate de-a lungul drumului nu reușesc să spargă întunericul. Pete închise pe fondul negru al pădurii abia marchează poziția halelor. Vara e pe trecute și la 8 se întunecă.

E duminică, s-a lăsat noaptea și-mi fac rondul de control. Sînt de gardă. Dintr-o parte aud un strigăt lung și un pic tremurat.

— Staai!

In noaptea asta n-a mai răsărit luna și paznicii sînt mai atenți ca deobicei. Sună clopotul, fluieră sau bat într-o țeavă care sună ca o nicovală lovită repede și fără spor.

— S-a întîmplat ceva pîn-acum?

Omul ridică din umeri. Apoi mi se alătură. In dreptul barăcilor ce țin loc de dormitoare, pe o frînghie flutură rufe puse la uscat.

— Parcă v-am rugat să nu le mai întindeți așa pe tot șantierul.

— Ziua n-o să le mai vedeți. Dar noaptea oamenii se mai gospodăresc. Timpul e atunci numai al lor.

E frig noaptea pe cîmp. Și zgomotele pădurii nu mai sînt prietenoase.

Mă-ntorc la mine în cameră și dau drumul la radio. Aproape la maximum de intensitate. Apoi, îl pun din ce în ce mai încet, pînă rămîn din nou singur.

...Noaptea, timpul e numai al lor. Al fiecăruia în parte... Și simt că în oamenii aceștia e ceva, ce n-am reușit încă să înțeleg...

Trîntind ușa cu zgomot, a intrat în cameră inginerul șef.

— Ce faci? Vrei cumva să dormi?

— Nu. Mă gîndeam și eu.

— La ce?

— Așa... și fac un semn cu mîna.

La radio se cînta ceva trist. Pînă acum parcă nici nu l-am auzit. Nu știu de ce îmi trece prin minte că inginerul șef are un nume care coboară parcă din legendele Nordului. Îl cheamă Güntehaar Wankata. Niciodată nu m-am gîndit la treaba asta. „Nea Hary" ne era de ajuns.

— Barcarola.

Am tresărit.

— Poftim?

— Se cîntă „Barcarola" de Ceaikovski.

— A... da! Vă place mult muzica?

A tăcut întîi.

— Eu știu? E ca și cum aș asculta o poveste. Dar gîndurile îmi sînt libere și pot să-mi închipui orice. Nu chem însă nici o imagine. Și totuși simt că tot ce știu eu mai frumos își are loc în bucuria ce mă cuprinde.

...Barcarola...

De-afară s-a auzit din nou, zgomotul acela ca de nicovală lovită repede și fără spor.

— Paznicii!

— Da, da...

La 35 de ani, Güntehaar Wankata are tîmplele argintate. Și după trupul lui enorm de înalt se întorc adesea privirile femeilor.

— Dumitale îți place meseria de constructor?

Cam hodoronc-tronc și pentru început sînt descumpănit.

— De ce?

Wankata s-a ridicat de la masă și mă gîndesc cu cîtă înfiorare trebuie să se cuibărească o femeie lîngă pieptul lui dureros de arcuit.

— Hai să ieșim puțin pe-afară!

Noaptea ne-a primit la fel de neprietenoasă. După ce-am ocolit împreună șantierul, am ajuns în dreptul dormitoarelor. Și în tot acest timp, nu reușeam deloc să mă lămuresc ce dracu i-o mai fi venit și cu plimbarea asta. Am dat să trec mai departe, dar m-a oprit. Pe trepte, un om ședea nemișcat cu o țigară aprinsă în mînă. Uitase parcă de ea. Nu-l observasem.

Ne-am așezat lîngă el și Wankata i-a cerut un foc. După un timp, i-a pus mîna pe umăr și l-a întrebat:

— Cînd vrei să pleci, măi, Boldur?

— Apăi, pe poimîine aș fi trecut să-mi dați bilet.

— Să vii, Boldure, da vorba-i vorbă.

— La 15 se poate turna betonul. Ai mei sînt oameni de cuvînt.

Și a tăcut, privind din nou departe.

— Ce mai fac băieții?

— Da, dracu-i știe. După femei, unii dorm, Mihai și Vod citesc.

Atunci ne-am ridicat și-am luat-o înapoi. Singurul bec care mai ardea în dormitor pîlpîia enervant. La o masă, dedesubt, un tînăr stătea și se uita în sus, înjurîndu-i probabil p-băia de la uzină.

Cînd am ajuns din nou în cameră mi-era frig. Poate că și pe Wankata îl încercase răcoarea de-afară, căci l-am văzut cum pune apă la fiert pentru ceaiuri.

— Unde se duce Boldur?

Intrebarea asta n-am pus-o propriu-zis nimănui, dar îmi amintisem de omul de pe trepte. Și după cum am mai constatat și altă dată, cînd ești înghețat, gîndurile prind glas chiar fără să vrei.

Șeful m-a privit zîmbind, făcîndu-mă să-mi ies din sărite. Căci vedeam cum urmărește ceva și începusem să cam intuiesc despre ce e vorba.

— Are o fată tocmai în Munții Maramureșului și l-a prins dorul după copil. O să meargă s-o vadă.

Priveam pe fereastră, urmărind silueta unui paznic care se mișca greoi în șuba prea lungă pentru statura lui, și îmi imaginam cu satisfacție necazul lui Wankata care probabil se aștepta fie să-i cer amănunte despre Boldur, fie să-l întreb cum de lasă oamenii să plece așa, cînd lucrul e în toi... M-am pomenit scriind cu degetul pe geam: îndrăgostiții nu sînt niciodată singuri pe lume.

Dar Wankata, după ce-a tăcut un timp, a continuat fără să-l întrebe nimeni:

— Ți-ai ales o meserie grea. Oamenii noștri au suflet de pribegi. Ei vin pe cîmpuri, în păduri, la marginea mlaștinilor. Și pleacă de-aici, lăsînd în urma lor poduri sau fabrici. Unii rămîn în uzine și se

Desene de TIA PELTZ

califică. Dar ăștia sînt niște intruși. Adevărații constructori au mîndria vieții grele și se despart de cei care vin să lucreze în uzină, cu îngîmfarea pionierului ce-și ia cortul și pleacă să desțelenească alte pămînturi... Hai să bei un ceai.

— Unde se duce Boldur?

Intrebarea asta n-am pus-o propriu-zis nimănui, dar îmi amintisem de omul de pe trepte. Și după cum am mai constatat și altă dată, cînd ești înghețat, gîndurile prind glas chiar fără să vrei.

Șeful m-a privit zîmbind, făcîndu-mă să-mi ies din sărite. Căci vedeam cum urmărește ceva și începusem să cam intuiesc despre ce e vorba.

— Are o fată tocmai în Munții Maramureșului și l-a prins dorul după copil. O să meargă s-o vadă.

Priveam pe fereastră, urmărind silueta unui paznic care se mișca greoi în șuba prea lungă pentru statura lui, și îmi imaginam cu satisfacție necazul lui Wankata care probabil se aștepta fie să-i cer amănunte despre Boldur, fie să-l întreb cum de lasă oamenii să plece așa, cînd lucrul e în toi... M-am pomenit scriind cu degetul pe geam: îndrăgostiții nu sînt niciodată singuri pe lume.

Dar Wankata, după ce-a tăcut un timp, a continuat fără să-l întrebe nimeni:

— Ți-ai ales o meserie grea. Oamenii noștri au suflet de pribegi. Ei vin pe cîmpuri, în păduri, la marginea mlaștinilor. Și pleacă de-aici, lăsînd în urma lor poduri sau fabrici. Unii rămîn în uzine și se

— Mie-mi spuneți cine sînt balerinele?... am o verișoară...

— Sau o spălătoreasă... se jucă mai departe, Simion. Mîini mari, muncite, — care știu să mîngîie... de ce ai prejudecăți? E o femeie ca și dumneata...

— Iar îmi veniți cu munca pe plajă... cu lămurirea!

— Totu-i dacă m-aș înțelege cu ea, dacă m-ar înțelege.

— Sînteți ridicol — sări victorioasă, Nușa. Toți bărbații ar rîde de dumneavoastră.

— Spuneai că sînt ca toți bărbații...

— Dar ce caută aici înțelegerea? strigă Nușa, tare, încît Maricason intensifică plînsul... Și printre lacrimile ei, definitivă: Aici n-are ce căuta înțelegerea!

Simion se ridică brusc și se aruncă în valuri. Ea nu-l urmă; îl lăsă să plece. „Ah, ce chef aș avea să nu discut cu ea decît despre însilozare și tunarea la cald a metalelor...". Înotă mult, cu ochii deschiși prin apă: „Cum dracu mai există azi oameni de ăștia?... Și ce mecanism în capul lor! Ce-ar fi vrut? Să fiu cu ea... La 31 de ani, la pregătirea mea, — bibeloul nici nu-și dă seama unde am ajuns... Pentru că m-a mîngîiat! Fără bucurie, fără înțelegere, numai așa, pentru că m-a mîngîiat... dar ce sînt eu? Poate să pară greu pentru capul tău, cîrna mamii, dar asta e!" Înota cu plăcere crescîndă: era, de fapt, o mîndrie, dreaptă ca trupul lui bine întins, în mare, despicînd valurile și îi plăceau totdeauna cînd această lumină a conștiinței sale apărea — ca un soare din valuri, ca o lună după nori — în domenii foarte depărtate de muncă (unde se formase), așa ca aici la mare, la odihnă...

Nușa îl aștepta pe plajă, în același loc, clătinînd sticla de Bronzol. Maricason nu mai plîngea; dormea, pe cearceaf, obosită... Pe mîinile și picioarele lui Simion soarele strălucea în fiecare bob de apă.

— Cum a fost? îl întrebă Nușa, închizînd ușor ochii, ca orbită de el.

— Nu știi să înoți?

— Nu. Au vrut să mă învețe vreo zece... Dar nu i-am lăsat... Și imită glasul unuia: „Țineți-vă de gîtul meu, n-aveți grijă...". Și imediat trecu la alt glas: „Vai, ce v-ați bronzat... n-o să vă mai recunoască acasă". Sau la București, la 1 noaptea, pierd ultimul 33 spre Foișor și la Română, unul vine: „S-a dus... în ce direcție stați?"... Banal. Ce să faci cu bărbații banali? Dumneavoastră ați agățat vreodată o fată la Română, la unu noaptea? Nu vă văd... deși, sînteți capabil...

Și din nou apăru în glasul ei, compătimirea aceea trivială, dublată, însă, de data aceasta și cu speranța ei că o clipă, măcar o clipă, ar putea fi și el inconsecvent, dă-o naibii. Simion îi spuse că pleacă la masă. „Ce fericită ai fi dacă ți-aș dovedi cîteva minute că sînt un ipocrit și nu cred în ce spun... E, cît de fericită ai fi? O secundă? Zece? Un minut? Bibelou de gîndire!".

— Nu am obiecții... dar sînteți foarte rece, să știți de la mine...

Sub ușa camerei, găsi o carte poștală de la mama lui. Ideea principală era că n-ar fi rău să-și găsească o fată la mare, printre atîtea persoane și să termine cu burlăcia. Altfel era sănătoasă, în București plouă zilnic, și nu-i mulțumită de spălătoria mecanică din bloc... Se îmbrăcă, obsedat de această expresie a bătrînii: „printre atîtea persoane". Nușa îl aștepta în fața vilei, exact ca și cum el i-ar fi spus să aștepte. Supusă și bronzată.

— Ce mai e nou? îl întrebă pornind, normal, alături de el spre oraș.

— Mi-a scris un prieten despre noua însilozare a porumbului... Și începu să-i povestească din propriile lui amintiri — cele din 55, cînd fusese trimis la țară, cu colectările. Ea îl asculta foarte atentă, fără să mai clatine sticluța de „Bronzol". Pe șosea, Nușa ceru să se oprească „la un suc". Îi cumpără o sticlă și ea o bău pe nerăsuflate; îi oferi ultima înghițitură — un deget de lichid — dar „era prea tîrziu", după cum apreciie Simion și cumpără pentru el o sticlă.

— I-ai văzut pe cei doi de lîngă noi? reluă Nușa. El i-a dat să bea și ea a băut... cum poate o femeie să bea după un bărbat? E urît... chit că se iubesc... Se zice că ăsta ar fi un semn de dragoste... Eu v-am oferit tot din prejudecată... Mai am prejudecăți. Mi-a părut bine că ați refuzat...

*Vorbea încontinuu, prin orășelul topit de soarele amiezii fără umbre, alb, uitînd de marea albastră aflată atît de aproape. Nu mai exista marea. Copacii erau prăfuiți și inerți. Autobuzele treceau, lăsînd în urmă pale groase de căldură. Și de peste tot se înălța, greu, în soare

Poate a veni vremea să ia toți cărturarii tuturor popoarelor pe sama lor lozinca din ultimele decenii de luptă a muncitorimii: „Cărturari din toate țările, uniți-vă!" Uniți-vă împotriva rasismului, a prejudecăților sociale, a grandomaniei naționalismelor, a celor ce propagă ura și neîncrederea. Uniți-vă pentru înfrățire și pace. Ca să aibă, în sfîrșit, răgaz neamurile, să-și aducă fiecare tributul de bine la progresul umanității.

(1946)

Adevăr vă spun că asfințește lumea evului vechi și apar în Răsărit zorile lumii noua, zorile păcii.

(1949)

Urmăresc realizările Uniunii Sovietice ca pe un prelung vis minunat, a cărui lumină se răsfrînge și asupra patriei mele.

(1950)

Intr-o republică populară ce-și deschide drum nou după pilda fericită a Uniunii Sovietice, literatura nu poate fi izolată de interesul permanent al obștei muncitoare. Treburile literare devin parte integrantă și organizată a muncii de partid. Țara noastră n-are ce face cu literații „care nu fac politică" și cu cei care pretind că dormitează în turn de fildeș. Țara noastră are nevoie de scriitori militanți în vederea progresului ei necontenit.

(1950)

Să ne aducem pururi aminte de Mihail Eminescu, cel mai ales între toți scriitorii acestui neam, apărut pe neașteptate în literatura lincedă și convențională a epocii. In viața lui scurtă a dus arta poeziei la înălțimi neîntrecute pînă astăzi, îmbogățind ritmul, rima și expresia artistică; a dat cuvintelor simple valori nouă și armonii surprinzătoare, sentimentelor adîncime unică, viziunilor orizont nemărginit.

(1950)

Eliberat la 1944, poporul nostru, prin conducătorii lui vrednici, își găsește calea cea bună a desvoltării lui. Ajutorul frățesc al Uniunii îi dă putința să-și grăbească prefacerile și, după înlăturarea ruinelor burgheziei, să înalțe semnele progresului, științei și civilizației.

(1951)

Clasa burghezo-moșierească, stăpîna Romîniei de ieri, fiind înlăturată, statul nou, călăuzit de Partidul Muncitoresc Romîn, are în vedere, pe lîngă progresul material, și progresul intelectual al oamenilor muncii de toate categoriile — a celor de la orașe și de la țară, muncitori cu brațele și cu mintea.

(1952)

Reforma învățămîntului public a deschis porți largi milioanelor de copii ai poporului muncitor. Inerția veche, drumurile zăgăzuite, dificultățile sărăciei au încetat. Sarcina de căpetenie a statului, în acest domeniu, fiind crearea unei intelectualități noua, opreliștile au fost înlăturate.

Statul nou are nevoie de conducători, ingineri și tehnicieni care să înțeleagă politica clasei muncitoare, însușindu-și această politică și fiind gata s-o înfăptuiască cinstit.

(1952)

Școala de astăzi, organizată de Partidul Muncitoresc și Guvernul poporului, lucrează la luminarea și eliberarea din trecut a țărănimii, tinzînd s-o ridice, cu însușirile ei prețioase, cu specificul său, la binefacerile regimului socialist.

Mai mult de douăsprezece mii de cămine culturale, cu biblioteci, cu sute de mii de colective culturale și artistice, coruri, dansuri, lecturi, colțuri roșii, adunări ale partizanilor păcii, au devenit un instrument puternic al prefacerilor dorite, al pregătirii omului nou.

(1952)

Lăudată fie ziua de 23 August, cînd poporul muncitor a fost eliberat de suferință și i s-a deschis priveliștea înălțătoare a lumii celei noi.

(1954)

Mihail SADOVEANU

ȘCOALA GENIULUI (I)

de Dan Deșliu

In ceturile cernite care-au întemeiat anul acesta împărăția toamnei, s-a boltit brusc un arc de lumină și ne-au suflat în față adieri primăvăratice. Frunza veștedă a căpătat străluciri de corolă; peste troienele roșcate de la Șosea au pîlpîit ciudat nălucile fluturilor din vară.

Atunci, uriașul bolnav a tresărît înc-odată, căci pentru el natura avea chipuri și tonuri necunoscute celorlalți, iar soarele era astrul său preferat. Chiar în anii din urmă, cînd o parte din sine ieșise din armonia superbului organism, el se vădea sensibil la farmecul răsăritului și amurgului, la relația tainică — dincolo de miracolul fotosintezei — dintre raza de soare și firul de iarbă la apelurile primordiale ale vieții.

Urmînd o deprindere veche de șase decenii, s-a îndreptat spre masa de lucru, a deschis caietul și a luat pana. Mă-ntreb — cum mă voi întreba totdeauna, gîndindu-mă la clipa aceea — dacă năzuia într-adevăr să aștearnă cîteva rînduri sub ochiul soarelui matinal, sau, în virtutea profundei comuniuni cu secretele firii, a intuit ce se petrece și a vrut să întîmpine moartea în cea mai caracteristică dintre atitudinile existenței sale.

L-au găsit cu obrazul în pagini, cu tocul căzut, calm, părînd că doarme. De fapt — omul era trudit, și pe bună dreptate.

★

Mihail Sadoveanu lasă în urmă-i opera cea mai vastă din istoria literaturii romîne. Caracterul monumental al acestei lucrări nu este însă în primul rînd un rezultat al cantității. Cel care debuta cu trei volume în același an (1904) avea de pe atunci o concepție estetică superioară, considerîndu-se chemat să exprime mișcarea sufletească a umiliților și ofensaților vieții. Era, așadar, un sol de departe, plin de vești importante, de fraze nemai rostite, care nu sufereau amînare; era dator să vorbească grabnic și exact — adică, în cazul artei, cu măiestrie, în imagini de mare sugestie. Așa se explică, pentru mine, fenomenul rarissim nu numai în literatura noastră, al apariției unui tînăr care, tipărind prima carte la 24 de ani are, la 30, o operă originală de aproape douăzeci de volume și a devenit, încă în acea perioadă principala personalitate a prozei beletristice din țara sa.

De altfel însuși scriitorul ne îndrumă, în repetate rînduri, către o atare înțelegere a faptelor

„...toate laudele pe care le primesc cu recunoștință, vreau să le întorc umiliților și ofensaților vieții, acelora care... mi-au transmis depozitul sufletului lor, ca să-l pun în fața lumii noua, mărturie pentru nedreptatea imensă pe care au suferit-o și pentru crima săvîrșită asupra lor de către asupritori".

Și mai departe: „Incredințarea mea că acestui popor i se cuvin toate laudele dumneavoastră este desăvîrșită și absolută Eu nu sînt decît instrumentul durerii lui".

Cînd Sadoveanu vorbește despre transmiterea depozitului sufletesc, el nu are în vedere, cum s-ar putea deduce într-o accepție simplistă, doar filiația ereditară. Mecanismul subtil și inefabil al înmagazinării unei cantități excepționale de „materie vie" într-un temperament artistic excepțional s-a perfecționat de-a lungul deceniilor, din perioada celor mai vechi amintiri pînă spre finele anilor de ucenicie. Fără a intenționa vreo separație artificială, cred că factorul decisiv în formarea atitudinii estetice a marelui scriitor n-a fost nici înclinația „naturală", nici cadrul natural „în sine", ci anumite elemente ale mediului social. Ochii „albaștri și gravi, însă fără gînduri" ai copilului cu părul „alburiu ca un fuioraș de cînepă", au întîlnit și au zis că „a scris Creangă niște istorisiri și niște povestiri pentru popor". „Creangă este un scriitor popular"... Hm! primește, poporule, al tău la tine! — Ce băgare de samă pot să-ți dea sufletele alese pentru obiceiurile tale sălbatice, pentru poveștile tale naive! Și ce poate scrie un scriitor popular? Pentru sufletele alese, trebuiesc lucruri complicate...".

Sadoveanu s-a format și el în același spirit. L-a atras în primul rînd creația folclorică; melosul și versul popular vor fi pătruns în ființa lui o dată cu sunetele, culorile și mirezmele, încă mult înainte de licărirea primelor semne de înțelegere; pînă-n ultimele zile, una din bucuriile grave ale existenței sale a fost comuniunea cu marile opere ale precursorilor anonimi: Miorița, Corbea, Iancu Jianu — și celelalte. Ca într-o prelungire firească a folclorului, s-a ivit înainte-i pădurea fermecată a literaturii lui Creangă, pe textele căruia a avut revelația slovei tipărite și pe care l-a numit totdeauna principalul său maestru în arta scriitoricească.

Pentru cel mai mare poet al poporului nostru, autorul „Baltagului" vădea o asemenea înțelegere încît am senzația, urmărindu-i reflecțiile asupra liricii eminesciene, sau ascultîndu-l — de-acum numai prin mijlocirea tehnicii — rostind Luceafărul sau Scrisorile, că cei doi erau unicele produse ale unei fabuloase plasme comune.

Cît despre influențele altor literaturi, mi se pare evident că ar fi fost imposibil ca Sadoveanu să aibă prietini și sfetnici de căpătîi mai apropiați decît Gogol și Tolstoi. Dar pe lîngă școala literară propriu-zisă, intimitatea cu clasicii ruși din veacul trecut a exercitat asupra lui Sadoveanu o influență profundă și în alte privințe. Iată ce spune însuși, într-un articol despre importanța mondială a literaturii clasice ruse și a literaturii sovietice: „De cînd începusem ucenicia literară, — din clasele superioare ale liceului — simțeam că forța de creație îmi vine din dragostea fierbinte pentru peisajul romînesc și poporul meu, nu însă în înțelesul strîmt al șovinismului care iubește ce-i al său și urăște ce-i străin numai pentru motivul că-i străin. De aceea m-am simțit atît de legat de scriitorii ruși. Patriotismul lor însemna dorință arzătoare și luptă pentru realizarea idealurilor omenirii".

Ca o concluzie la cele de mai sus, putem spune că tînărul care își asumase imensa și nobila sarcină de a fi instrumentul durerii poporului, a înțeles de la bun început și sensul și dimensiunile acestei întreprinderi. De altfel, el considera asta drept o datorie sfîntă față de generațiile de umiliți și ofensați care-l precedaseră, căci, după propriile-i cuvinte, el a fost „primul individ din semințiа mamei mele care am ajuns la o asemenea stare deosebită" — adică la stăpînirea buchiilor.

In fapt, Sadoveanu s-a dovedit un instrument artistic de o forță și de o finețe inegalabile, iar ucenicia sa literară, care, cum vom vedea, nu s-a sfîrșit decît o dată cu forma trecătoare a însuși, a însemnat o continuă aspirație către identitate între idee și expresie. Inegalabilul maestru al limbii noastre literare a atins altitudini amețitoare nu dintr-o dorință de virtuozitate, ci căutînd cu îndărătnicie „cuvîntul ce exprimă adevărul" — adevărul cel mare, despre viața poporului.

A trăit drept și cinstit

de Ion Lăncrănjan

Pădurea rămîne întotdeauna știrbă, cînd i se taie un copac, ori cînd i-l doboară furtuna. De aceea și vuiește așa, pînă în străfunduri, de aceea tresar toate, — copacii și ierburile, pîrîiașele și țărmurile lor — de aceea se înclină toate atunci cînd se deschide un gol în zidul pădurii, mereu tînără și mereu în asalt, în luptă cu timpul și cu vremurile cele mai aprige, pentru veșnica sa tinerețe.

Sadoveanu, inegalabilul nostru rapsod, poet și povestitor de mare respirație, creatorul unei opere în care toate și-au găsit ecou, tot ce ține de țara aceasta a noastră, de sufletul poporului și de neasemuita frumusețe a naturii, începînd cu firicelul de iarbă care abia încolțește și terminînd cu vuietul larg al furtunilor, — a fost asemuit adeseori cu un stejar care proptește cerul cu creștetul său falnic, în timp ce rădăcinile îi stau adînc împlîntate în pămîntul care l-a născut. Asemuirea, comparația aceasta este expresivă, într-un fel, și incompletă într-altul, ca orice comparație. Tocmai de asta poate că ar fi mult mai potrivit să-l asemuim pe Mihail Sadoveanu cu un oștean credincios și statornic. Sfîrșitul său, mai ales, îl apropie atît de mult de această asemuire încît nu te poți abține să nu spui: „A trăit drept și cinstit, Bătrînul!" Doar vuietul pădurii, freamătul care a cuprins întregul popor în clipa cînd s-a aflat că Sadoveanu a închis ochii pentru totdeauna mai amintește, întrucîtva, de comparația pomenită. Numai întrucîtva, pentru că nici freamătul acesta nu-i freamăt de jale. Pădurea e tînără și-i în putere și-n tresărirea sa în ultimul și unanimul salut adus marelui scriitor, este ceva din salutul pe care îi aduc soldații, după luptă sau în timpul luptei, unuia care a stat o viață întreagă în flancul drept, netemător și semeț. Și poate că în aceste zile de toamnă aurie, — atît de sadoveniană, prin luminile și bogăția ca și prin limpezimea de care-i dominată — au fost rostite de zeci și de sute de ori, aevea sau în gînd, vorbele amintite: „A trăit drept și cinstit, Bătrînul!"...

Intr-adevăr, a trăit drept și cinstit Bătrînul, slujindu-și poporul cu abnegație și pînă la capătul zilelor. De aceea se și cuvine să-i aducem un ultim omagiu, plecîndu-ne în fața sa ca în fața unui părinte, urmînd ca și de-acum încolo să-l cinstim cum se cuvine, slujindu-ne și noi poporul, cu aceeași abnegație și pînă la capătul zilelor, ca niște oșteni de rînd.

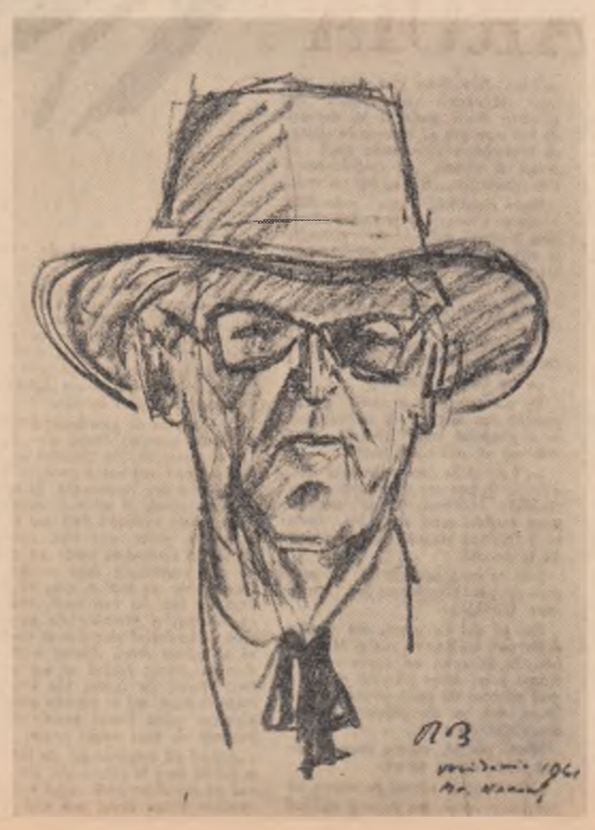

Radu Boureanu

ELEGIE LA MIHAIL SADOVEANU

Pe umbra lui încremenise ceasul
Și seva încetă să se mai suie-n
Livezile pe care le sădise;
Cînd între trunchiuri își oprise pasul
Ființa de venin a amintirii,
Cine-a venit și mi-a șoptit sub pleoapă,
Nu în auz, în scoica lui avidă,
Cuvîntul otrăvit ca o minciună,
Să văd, întîi, îngrozitoarea veste
In palida imagine de gheață,
Ca să aud apoi cum îmi răsună
In pîlnia de piele ca în cornul
Care vestește orb sfîrșit de viață
La un cumplit alai de vînătoare?

Nu vers de umbră și de elegie
Ți-așî fi supus, ci sub năvod de stele
Moruni de alabastru, să se sbată
Sub valuri verzi cu puls de veșnicie;
Așî fi urcat pe trepte de balade
Ca sputnicii de azi spre sorbul lumii
Să mă întorc cu tot ce nu se vede
Învesmîntat, să mă cuprindă ochii
Care-au văzut prin leaturile țării.

Mi-a spus un gînd c-a împietrit și umbra
Ceahlăului —, o lespede de gheață,
Din poale așternută pînă-n zare
Sub astru-ncremenit ca o privire
Insingerată de dureri solare;
Un cosmic ochi umanizat de jalea
Care îl pironise-n amintire.

O lespede de piatră sau de umbră
Care așteaptă să-i săpăm cu inimi
Pisania ce va străbate veacuri...
Dar pardosit e timpul cu imagini,
Cu blocuri mari de nestemate roce
Din care se desprind fățuri văzute,
Cîndva, sub dalta lui de verb pornite.

Pe umbra lui încremenise ceasul
Și-n trunchiuri, seva se-nălța să scadă
Cu pulsul chinuit sub scoarța veche-n
Livezile pe care le sădise.

Era între explozii vegetale
De crizanteme albe, violete,
Ca-ntr-un decor de Luchian — la treapta
Din urmă, colorată a durerii.

Așa-l voi ține minte, ca o navă
Culcat pe apa albă a odihnei
Și legănat pe lacrima imensă
Pornită-n plîns de apele Moldovei.

Eu am văzut orașul ca un fluviu
Încremenit și despărțit în ape
De carul lui de umbră, să-l petreacă
Spre somn ca două maluri nesfîrșite
Care se-ntunecau la despărțire.

Se scutura — Dumbrava Minunată —
A Toamnei — auzeam luminu moale
Tirînd prin frunze rochia de aur...

Olta prin frunze amintirea noastră.

VA TRĂI MEREU ÎN INIMILE NOASTRE

de prof. univ. Jean Livescu
rectorul Universității „C. I. Parhon"-București

Ne înclinăm adînc îndurerați, aproape fără să vrem să recunoaștem adevărul, înaintea corpului neînsuflețit al lui Mihail Sadoveanu, acest om atît de viu, care a creat atîta viață și pe care ne obișnuisem să-l considerăm nemuritor, ca natura și poporul al căror strălucit rapsod a fost.

Fiu al plaiurilor din miazănoaptea țării, Mihail Sadoveanu și-a petrecut copilăria și tinerețea în mijlocul satului și al țăranilor, a străbătut toate colțurile patriei, învățînd să le iubească, să le cunoască pînă în cele mai mici amănunte, ca nimeni altul dintre contemporani, ca nimeni altul în întreaga noastră literatură. Observator atent, sensibil deopotrivă la poezia munților prăpăstioși, a clinelor domoale, a nesfîrșitelor cîmpii, a pîraielor năvalnice și a bălții line, a furtunilor năpraznice din codri și a tainicului foșnet al ierbii, ca și la suferințele semenilor din popor, pentru sufletul lor atît de bogat, pentru dulceața și farmecul graiului lor, Mihail Sadoveanu s-a impus din primii ani ca una din cele mai puternice figuri ale literaturii române. Operele lui evocă deopotrivă trecutul de luptă și de suferință al poporului, ca și viața țărănimii din vremea începutului de veac, exploatată, ținută în întuneric, umilită, ofensată — „dureri înăbușite", cum spune titlul unuia din volume, dureri în care mocneau ura și răzbunarea împotriva exploatatorilor, așteptarea și speranța dreptății, a pîinii și a libertății. Zugrăvirea zguduitoarelor drame din viața chinuită a țăranilor se împletește cu inegalabile tablouri de natură, pline de mișcare, de viață și de poezie. Acte de acuzare de un puternic realism sînt și imaginile de viață ofilită din mizerele tîrguri de provincie de odinioară, unde orice ființă cu aspirații spre lumină, orice simțire mai curată, erau sugrumate fără milă sau prăbușite în mocirla morală și spirituală pe care o oferea societatea burghezo-moșierească, deasupra căreia asemenea oameni cutezaseră să se înalțe.

Mihail Sadoveanu și-a închinat activitatea de scriitor și de cetățean luptei poporului pentru socialism și pace. Mihail Sadoveanu a participat cu tot sufletul la marile evenimente care au marcat drumul deschis poporului nostru de Partidul Muncitoresc Romîn. Cu adîncă emoție îmi amintesc de 5 noiembrie 1950, cînd delegația noastră la Congresul pentru pace de la Varșovia a sărbătorit cei 70 de ani de viață ai maestrului Sadoveanu. Cuvintele calde de răspuns rostite atunci, încrederea lui fermă în viitorul luminos al poporului, al omenirii, în triumful luptei pentru pace a popoarelor, capătă o adîncă rezonanță azi, cînd trăim zilele grandioase ale Congresului al XXII-lea al P.C.U.S., cînd utopia fericirii umane visată de veacuri — visată și de umanistul Sadoveanu din frageda lui tinerețe scriitoricească — devine realitate palpabilă pe care o va trăi generația noastră. Cîntărețul patriei, al naturii și al omului din popor, scriitorul cetățean, care a iubit din totdeauna lumina, dreptatea, adevărul și demnitatea umană, care a urît tirania, opresiunea, întunericul forțelor sociale perimate, a devenit în anii de după Eliberare un fruntaș al luptei pentru socialism în țara noastră, un fruntaș al luptei mondiale pentru pace. ocupînd demnități dintre cele mai însemnate în viața publică, cîștigîndu-și mari merite, recunoscute prin conferirea unor înalte distincții naționale și internaționale.

Ne părăsește ochiul pătrunzător în realitate al genialului scriitor, pana măiastră avînd darul de a fixa pe vecie în cuvînt oamenii și locurile, mintea largă, cuprinzătoare a tot ce frămîntă pe om în strădania spre bine și adevăr, inima aprinsă de focul nobil al iubirii pentru poporul muncitor. Robustețea, echilibrul, armonia din ființa și opera lui Mihail Sadoveanu ne ajută să nu ne lăsăm copleșiți de durerea despărțirii.

Mihail Sadoveanu trăiește și va trăi veșnic în inimile noastre, ne va însufleți mereu prin marea sa creație, pentru a ne devota ca el poporului. progresului, păcii.

Nimeni ca Sadoveanu n-a izbutit să zmulgă cuvintului atîtea mlădieri și înțelesuri; sute și sute de pagini din proza sa egalează, prin intensa vibrare interioară, prin grava și suava lor melodie, cele mai frumoase pagini din poezia lirică românească.

Nu pot să nu-mi revină, în aceste momente de dureroasă reculegere, amintiri din vremurile de acum 40 de ani, cînd, elev al școlii normale de pe dealurile domoale ale Copoului ieșan, am avut fericirea să-l cunosc pe maestrul literaturii noastre. Era vecinul școlii și acceptase, cu inima lui plină de dragoste pentru popor, pentru tineret, să-și rupă din timp și să fie președintele comitetului școlar. Lupta vajnic cu indiferența regimului burghezo-moșieresc, cu lipsa de sprijin din partea autorităților, ca să asigure elevilor o hrană cît de cît ca lumea. Ochiul lui privea cu dragoste spre acelea dintre tinerele vlăstare care, pornite cu desaga din rîndurile cele mai necăjite ale țărănimii, aspirau spre focul sacru al cărții, cu gîndul de a duce mai tîrziu lumina ei în umilitele sate. Ne iubea, așa cum deseori spunea, ca pe copiii lui. Cărțile Maestrului erau lectura noastră cea mai dragă, ridicam cu sfială, cu recunoștință și admirație privirile spre titanul care în cărțile lui retrăia mai adînc ca noi viața părinților și fraților noștri din săracele sate moldovenești, cu încredere în forța de nebiruit a poporului, cu viziunea umanistă a unei izbăviri care va veni cîndva. Ca student i-am ascultat cu evlavie, în aula bătrînei Universități ieșene, glasul lui molcom, cetind din lucrări proprii, ca și din Ion Creangă, marele lui înaintaș. În lupta împotriva fasciștilor și huliganilor, care-l urau pentru democratismul și patriotismul lui, tot ce era mai cinstit, mai bun în studențime a făcut zid în jurul Maestrului.

În anii de după Eliberare,

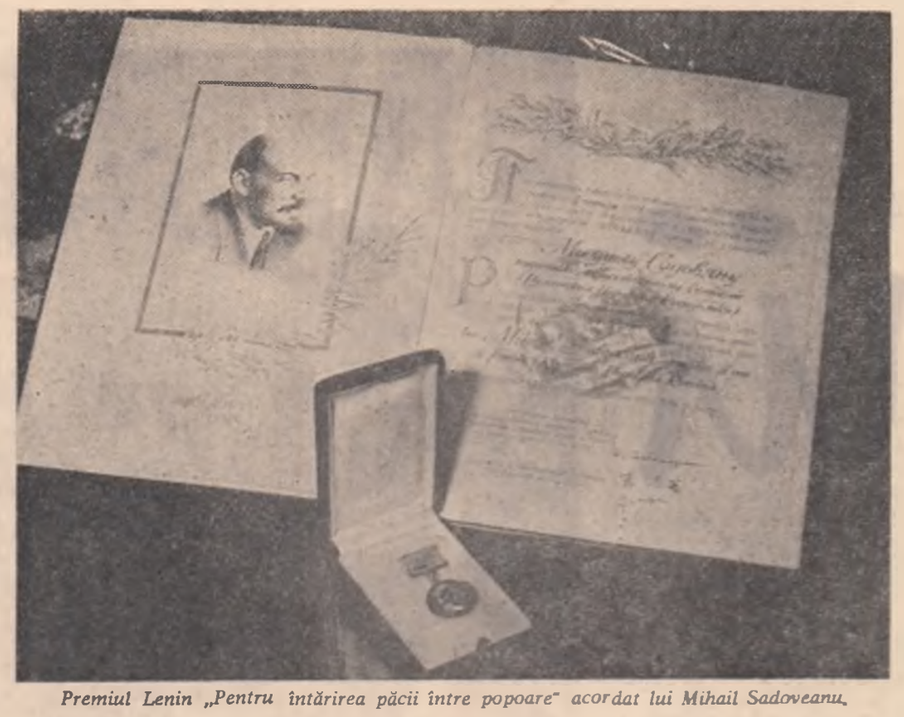

Premiul Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare" acordat lui Mihail Sadoveanu.

MĂREȚIA SCRIITORULUI ȘI A OMULUI

de Szemlér Ferenc

La 5 noiembrie 1961 urma să-i sărbătorim a 81-a aniversare. Dar spre regretul prietenilor și admiratorilor săi, spre ireparabila pierdere a literaturii — nu numai a celei române, ci a literaturii progresiste din lumea întreagă — el se afla, fără suflare, sub cupola Ateneului, mut și nu auzea urduitul tractoarelor de pe arăturile de toamnă, ce plutea peste pămînturile din marginea Bucureștilor, adus de susurul arțarilor ale căror frunze îngălbenite fremătau legănate de vînt.

În aceleași clipe, pe tot cuprinsul țării noastre și dincolo de hotarele ei, în toate părțile globului, în mințile și sufletele oamenilor, răsunau, cu aceeași sonoritate, cuvintele lui limpezi și frumoase. În clipele acelea, mii și mii, milioane și milioane de oameni scoteau din raiturile bibliotecilor cărți pe care le așterneau pe masa de lucru, sau sub lumina lămpii, și sorbeau cu nesaț înțelepciunea, omenia, măreția, eroismul, dreptatea și nădejdea într-un viitor mai strălucit, liber de orice exploatare, ce se revărsa aevea din filele tomurilor lui, de parcă erau rostite prin viu grai.

Gîndurile exprimate în timpul lungei și activei sale vieți, în limba neamului său, pe care — cu modestia caracteristică sufletelor și minților deosebite — le destinase numai poporului său, au fost tălmăcite în limbile arabă, armeană, azerbaigiană, bengală, bielorusă, bulgară, cabară, cazacă, cehă, chineză, chirghiză, coreeană, daneză, ebraică, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, gruzină, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, norvegiană, olandeză, persană, poloneză, rusă, slovacă, spaniolă, suedeză, turcmenă, tadjică, ucraineză și uzbecă.

Încă din 1937, ca o privire retrospectivă și ca o „Ars poetica" ce întrezărea viitorul, el spunea: „Bucuria și mîngîierea acestui popor au fost un cîntec și o legendă în curgerea atîtor veacuri triste. Bucuria mea a fost să le găsesc.

Durerea lui, pe care am constatat-o oriunde în zeci de ani, e acest pămînt de care e legat printr-o robie a muncii de milenii. În această parte bogată a lumii, „pămîntul cu îndestulare" a fost aspirația lui socială, și cine cunoaște istoria acestei chestiuni în ultimul secol știe cît de aspru și de nedrept a fost tratat muncitorul de pămînt. Arta și datina rămîn o podoabă a sufletului lui valabilă totdeauna, deci și în acest veac, pe cînd starea lui materială nu se mai acordă cu timpul".

Prin opera lui, Sadoveanu nu s-a mulțumit să producă doar plăcere și desfătare, ci a vrut să-i impresioneze și să-i influențeze pe oameni. Ca un adevărat artist și creator, el a realizat ambele țeluri simultan, într-o unitate ce numai teoretic poate fi disecată. Dar influența operelor sale a depășit slova tipărită, a trecut dincolo de sfera limbii lui materne și de hotarele patriei sale, tocmai pentru că podoabele estetice ale creației sînt susținute de fermitatea ideologică a gîndirii artistului. Fără îndoială, criticii și istoricii literari eruditi au dreptate cînd remarcă meritele artei lui narative, munca sa de creator al romanului istoric în literatura română, tainele limbii sale. Însă, lumea întreagă a remarcat această operă pentru că aude pulsînd în ea bătăile inimii unui popor întreg. „Bordeienii", „Venea o moară pe Siret", „Baltagul", „Mitrea Cocor", „Nada Florilor", „Nicoară Potcoavă", apoi cele două volume de nuvele „Instigatorul" și „Ochi de Urs", și mai ales grandioasa trilogie istorică „Frații Jderi", toate încătușează pe cititor pentru că în ele se ascunde o atitudine nemărturisită, un îmbold și un stimulent care-l duce plin de elan și dăruire pe calea trasată de scriitor.

Nu numai în literatură, ci și în politică, în știință și în artă, oamenii mari se caracterizează prin intuirea și cunoașterea năzuințelor poporului lor. Dacă ne mărginim numai la arta cuvîntului, cam așa ne închipuim pe autorul sau autorii legendari ai „Odisseii" și „Iliadei". Așa au scris Balzac, Dickens, Lev Tolstoi, Jokai și Moricz Zsigmond, așa a scris Romain Roland. Vreau să spun că — indiferent de temă, de ideea fundamentală, de povestea sau de întîmplarea ce se desfășoară în jurul eroilor — în creația lor, acești scriitori au urmărit întotdeauna, în mod conștient, exprimarea unui sentiment, a unei concepții de viață, a unei anumite idei. Acest sentiment, această concepție de viață și această idee constituiau tocmai problema principală ce frămîntă în perioada respectivă poporul, colectivitatea, clasa socială respectivă, sau se lega indisolubil de viața lor.

Poate că o simplă privire superficială n-ar putea aduce citatele necesare în sprijinul acestei afirmații. Adevărul este că o asemenea legătură se face prin mii de implicații, întocmai ca relația dintre bază și suprastructură. Și totuși, nu este întîmplătoare concordanța între trăsăturile caracteristice ale creației artistului și evenimentele importante din biografia cetățeanului. Cercetătorii vor lămuri definitiv aceste probleme. Eu însă, adeseori, identific evenimentele istorice cruciale care determină orientarea conștientă a vieții și activității scriitorului, căci ele reprezintă în bună măsură cauza preocupării sale pentru binele obștesc.

Nu este întîmplător faptul că, la începutul carierei sale, abia după cîțiva ani de activitate, adversarii ideilor progresiste i-au pecetluit scrierile, calificîndu-le „imorale". După cum nu este întîmplător nici faptul — evident pentru toată lumea — că răscoala țărănească din 1907 a găsit în el un vajnic apărător al țăranilor asupriți și exploatați. Și de data aceasta autoritățile, fără șovăire, și-au exprimat neîncrederea în ceea ce-l privea — dar s-au mărginit doar la o percheziție. S-ar putea crede că renumele literar, titlul de membru al Academiei și popularitatea aveau să-l abată de la orientarea lui inițială. Dar iată că în anul 1937 se pornește din nou prigoana împotriva lui, de data aceasta din partea fascismului care simte în el un puternic adversar. În coloanele ziarelor cu tendințe progresiste, Sadoveanu continuă însă să-și manifeste fidelitatea față de ideile sale. Sosește ziua Eliberării, și, printre primii, el iese în arenă pentru instaurarea orînduirii democratice, apoi pentru înfăptuirea tuturor planurilor și acțiunilor Partidului.

Aici nu-i scriem biografia, de aceea nu enumerăm datele biografice ale militantului pe tărîm obștesc de la Eliberare și pînă azi. Cele cîteva fraze de mai sus vor doar să fixeze jaloanele continuității nezdruncinate ale unei atitudini de o viață întreagă. Ele vor doar să arate că activitatea lui literară și obștească n-a fost întîmplătoare. El și-a putut îndeplini cu cinste sarcinile ce-i reveneau în Consiliul Mondial al Păcii, în Comitetul pentru atribuirea Premiului Internațional Lenin, tocmai pentru că rădăcinile activității sale de scriitor erau înfipte adînc în hotărîrea sa de a lupta cu eroism pentru binele obștesc. El a putut ocupa cu cinste posturile ce prin firea lucrurilor îi reveneau în viața politică a țării, în Academie, în Uniunea Scriitorilor etc., pentru că prin operele sale n-a căutat doar să-i amuze, ci să-i convingă pe oameni.

De ce idei anume voia să-i convingă?

Voia să-i convingă de frumusețe, de bunătate, de dreptate. Voia să-i convingă de crezul său, pe care în anul 1946 l-a mărturisit astfel:

„Naționalismul avea aerul să mă revendice pentru tot ce era pitoresc și specific românesc în opera mea. Însă în aceeași operă a fost întotdeauna prezent protestul împotriva patriotismului de vorbe și de paradă. Dragostea pentru poporul și țara mea, pe de altă parte, nu avea ca contrapondere ura împotriva altor popoare. Niciodată n-am fost ostil altor neamuri; am socotit pe oameni — mai ales pe cei care sufăr — frați ai mei, ori de ce neam și confesiune ar fi fost".

El a urît asuprirea. A urît asuprirea burghezo-moșierească, exploatarea care a dăinuit atîtea decenii și în timpul vieții lui. Dovada acestui simțămînt se poate găsi în multe pagini ale operei sale, după cum se poate vedea și într-un document păstrat sub sticlă la Muzeul de Istorie a Partidului. Este vorba despre legea care consfințește proclamarea Republicii Populare Române. Actul este semnat de Mihail Sadoveanu, Președintele Marii Adunări Naționale.

Operele și faptele sale vor arăta generațiilor viitoare măreția scriitorului și omului. Amintirea lui trebuie să fie pentru fiecare om al muncii și pentru fiecare cetățean un îndemn să-și pună toate puterile în slujba poporului.

ÎI VOM RĂMÎNE UCENICI CREDINCIOȘI

de Ștefan Luca

Așa s-au petrecut lucrurile. De săptămîni întregi băteam cîmpia Crișului Alb, cutreeram cărările de pe coasta abruptă a dealurilor din josul Ineului și Bocsigului, pînă la Șebiș. Ploua într-una, mărunt, eram uzi pînă la piele, extenuați de marșuri, de noroi, nu cunoșteam alt adăpost decît șirele de paie, ori căpițele de fîn. Nu se plîngea însă nimeni. Eram pe front, izgoneam fasciștii din țară și nimic nu ne putea împiedeca s-o facem cu îndîrjire și ură. Satele erau pustii, nopțile de catran, zilele umede și cețoase. În noiembrie 1944 răbufnitul tunului se îndepărtase. Unitatea se refăcea, la marginea Ineului, într-o fermă cu acareturile pe trei sferturi distruse. Țin minte că nu exista nici o vită, nici o mobilă, doar într-un șopron, am găsit aruncate maldăre de mac.

În asemenea împrejurări ne-am reîntîlnit cu Sadoveanu. Căci într-una din odăile slugilor am dat peste două cărți: „Hanul Ancuței" și „Cocostîrcul albastru". Spun că ne-am reîntîlnit căci le-am citit cu voce tare, în colectiv. De luni întregi nu pusesem mîna pe-o carte, de ani întregi nu revăzusem coperta sobră a „Hanului Ancuței". Uitasem chiar că acasă, între puținele mele cărți și manuale de școală, se aflau cîteva caiete de însemnări, de încercări, de experiențe timide în meșteșugul prozei. Mă despărțisem de ele cu păreri de rău. Mi le reaminteam după mai bine de un an, socotindu-le naive și în același timp nesăbuite. Rămăsese numai, vagă, dorința, visul de-a continua încercările, de astă dată crezînd că am dobîndit și o mulțumitoare experiență a vieții. Și-n timp ce întîmplările de la hanul străvechi de pe apa Moldovei se depănau, ascultate în tăcere, mi-am dat seama că mai am, mai am multe de învățat de la meșterii mei, multă hîrtie de înnegrit și peste multe rîndurile de îndoială am de trecut. Iar între meșterii mei la loc de frunte era el, Sadoveanu. De multă vreme, de fapt de la începutul începutului, din timpurile cînd încropeam rezumate la „lectură particulară" în caiete dictando, istorisirile lui, stîngaci prescurtate, le citeam și le reciteam mereu.

Niciodată însă n-am înțeles cît de copleșitoare, cît de uriașă poate fi forța cuvîntului scris, ca în serile de lectură cu voce tare de-atunci, în care soldații unei companii ascultau întîmplarea de la „fîntîna dintre plopi", sau sufereau alături de Constantin Moțoc, cumplitele cazne pentru semeția lui... O sută douăzeci de oameni simpli, din patru colțuri de țară, așezați în paie, printre puști și ranițe, nemișcați ceasuri întregi, ascultau vrăjiți. Din cînd în cînd, ca un ecou depărtat, călătorind spre noi prin ploaia cernută prin sită deasă, răbufneau lovituri de tun...

De acest episod îmi aduc mereu aminte. El m-a învățat că o carte trebuie nu numai scrisă simplu și frumos, ea urmează să fie și cetită. Valoarea numai astfel i se poate măsura și măsura valorii certifică durata vieții ei în inima și mintea cetitorului. Sadoveanu e o culme, așa cum ades s-a mai spus. Nimeni ca el n-a folosit unealta miraculoasă, cuvîntul meșter, stăpîn ca el.

În nenumărate dăți am întîrziat cu paginile cărților lui, nopțile. Școlărește, desfăceam fraza sculptată cu neîntrecut meșteșug, în propoziții, atribute și circumstanțiale. Credeam, de fiecare dată, deși de fiecare dată mă înșelam, că un riu poate fi despărțit în maluri, albie, apă și curenți, ca să-i descoperi secretul. Făceam observații de natura: cele mai multe-s „coordonate", rareori apare „care", „pentru că"... Reușeam doar să constat că farmecul „curgerii riului" nu se poate descoperi astfel. Morfologia și sintaxa îmi dovedeau doar că, chiar oprită în loc, limba aceasta e desăvîrșită, că nimeni n-a atins acest pisc; dovedeau doar cît de simple-s toate așezate, la locul lor. Miracolul trebuia căutat în altă parte.

Și-n aceste căutări (care de altfel nu-s de loc inutile, dimpotrivă) îmi venea în minte o poveste cu meșterul și ucenicii lui. (Poate să fie o fabulă. Oricum ar fi). Meșterul le-a spus: iată rindeaua, geamănul, dalta, iată firezul și scîndura. Cu astea lucrează tîmplarii. Și le-a arătat cum trebuie mînuite fiecare din ele, cum se netezește lemnul, cum se îmbină. Le-a arătat de-a fir a păr toate. Ucenicii s-au apucat cu rîvnă să învețe. Au geluit, au potrivit, au desfăcut și iar au îmbinat, dar lucru ca meșterul lor tîmplar n-au izbutit. Le scăpa ceva, un ceva care nu ținea nici de rindea, nici de firez... Iar, la plîngerile lor că nu reușesc, că sînt descumpăniți și descurajați, meșterul le-a replicat:

— Cunoașteți-le și mai bine. Și uneltele și lemnul sînt de mare folos. O să vă prindă însă și mai bine, dacă veți ști, de la început, ce anume vreți să făuriți. Asta-i cel mai de seamă lucru. Începutul însă-i, dragii mei, stăpînirea uneltei. Fără asta nu se poate.

— Și după ce-am învățat, și tot nu iese?

— Atunci înseamnă că nu sînteți buni tîmplari. Nu știți încă ce anume vreți să făuriți.

Neîntrecutul meșter ne-a sfătuit de fiecare dată că e obligator să ne stăpînim bine unelele. Tot el ne-a spus într-un rînd să nu credem că aceasta înseamnă totul, că mai este ceva de seamă în arta scrisului. Cel mai de seamă lucru e să nu-ți faci din scris un scop ci un mijloc de comunicare, să ai ce spune oamenilor, să nu uiți niciodată de funcția socială a literaturii. Pentru asta cunoașterea nemijlocită a vieții oamenilor muncii e o condiție esențială. Această cunoaștere se realizează neîntrerupt, dacă scriitorul e necontenit în mijlocul vieții, trăind bucurii și tristeți, împliniri și insuccese ca oricare altul dintre semenii săi. Ne sfătuia ades să ne însușim o ocupație obișnuită, pe lîngă scris, dacă vrem ca să înfăptuim ceva cu adevărat folositor. Tocmai pentru a ne realiza neîntrerupt...

În toată amploarea și plenitudinea ei, opera monumentală, unică în literatura noastră, și unică în literatura universală, opera marelui nostru scriitor e o pledoarie neîntrecută spre apropierea nemijlocită de viață și de frămîntările poporului muncitor. El a stăpînit ca nimeni altul taina de-a folosi firesc culori și miresme, îmbinînd, în cel mai strălucit veșmînt de limbă românească, istorisiri, povești, înviind veacuri îndelungi de luptă, dezvăluind realitățile crude ale orînduirii burghezo-moșierești, vestind noua orînduire, socialistă, fiind mereu legat de poporul de la Carpați și Dunăre...

„Mă simt și eu, ca și alții, înrădăcinat ca un arbore din acele păduri..." a scris el.

De aceea, marea lui operă nu va cunoaște moartea.

VEȘNICIE

de Dan Hăulică

Sînt destine care nu acceptă sfîrșit, cum nu dau impresia să fi avut începuturi. Mihail Sadoveanu a intrat nesovăitor în literatură, fără orgoliu, dar și fără teamă. Întîiele lui volume au fost mai mult decît un **debut**; încrederea calmă pe care începătorul o purta **timpului**, anilor, era, de asemenea, atitudinea unui scriitor matur. Pasul lui de adolescent — își amintește un prieten — „bătea ca un metronom în noaptea liniștită": anunța o răbdătoare certitudine. Încă în vremea celor mai firave încercări, „așteptam — spune Sadoveanu — să-mi treacă uceniciа și să îmbătrînesc". De fapt, aștepta — și a atins-o curînd — acea plenitudine egală, sigură de sine, care nu trădează, la un autor, numărul anilor. Nu ținem minte un Sadoveanu tînăr, deși există destule fotografii din vremea începuturilor și adolescenței. Peste aceste imagini proiectăm involuntar imaginea omului masiv în care timpul a crescut majestuos, a omului care a luat în sine ceva din bătrînețea fără termen a munților și a lunii. „Îl voi slăvi în cîntec cum pot slăvi doar Luna", a scris despre el un poet ales cum era Labiș. Față de această durată solemnă, grandioasă, pe care-o încorporează opera sadoveniană, moartea creatorului pare că-și pierde din dureroasa ei realitate. Cum creștetul înălțimilor himalayene e inaccesibil norilor, ei formînd pe dedesubt o barieră între lume și muntele fără seamăn de înalt, tot astfel acest mare destin își păstrează neatins înțelesul superb, peste moartea care a mîhnit poporul nostru întreg, acum cîteva zile. Dacă n-ar fi fost veghea tristă la căpătîiul său și înmormîntarea, cu realitatea ei precisă, am crede că Mihail Sadoveanu a putut dispărea în negura unei furtuni, la fel cu întemeietorii legendari ai unor mari așezări, ai unor mari civilizații; că s-a tras dincolo de ochii noștri, pentru a se pierde în vreun tărîm nepătruns și vrăjit, pe o cărare de taină, lîngă vreun izvor Alb care vuiește în eternitate.

Figura lui cheamă visarea mitologică, pentru că în acest scriitor vorbește „mai mult decît o scurtă și trecătoare experiență individuală". Ibrăileanu înțelesese insolitul acestei situații: un om ca toți oamenii, pe care-l întîlnea aproape în fiecare zi, cu preocupări ca ale fiecăruia dintre noi, stătea la distanța fantastică pe care-o puneau în el secole de sensibilitate supra-individuală; el aduna în sine amploarea cetoasă a unui întreg folclor. Într-o creație care nu se bizuie pe ritmul epic, pe **invenția** întîmplărilor, Sadoveanu a atins **marele stil epic**, acela care dă impresia — cum scria Hegel — că „poemul s-ar cînta singur, că edificiul ar crește singur, fără ca autorul să urce în vîrful lui". Poemul sadovenian pare, într-adevăr, înzestrat cu această virtute miraculoasă, deși autorul nu se ferește să spună **eu**. Dar spune **eu**, nu suindu-se trufaș în vîrful edificiului său, ci cufundîndu-se în temelii, amestecîndu-se cu viața vastă, a celor mulți și a naturii. Ființa lui lirică s-a voit asemenea rădăcinilor anonime, nebiruite, din care pornește cîntarea vibrantă a pădurii. Nu **faptele** cresc de la sine în opera sadoveniană, dîndu-i **obiectivitatea** fundamentală: lirismul însuși e impersonal, cum este numai măreția epică. Dacă o linie narativă s-a frînt într-o pilpîire lirică, Sadoveanu n-a încetat de-a fi obiectiv; lirismul tocmai prilejuiește o ieșire din timpul individual al unei narațiuni determinate, al unor personaje anumite — în timpul larg, al tuturor. Dacă în mijlocul unei acțiuni, cineva își ridică grav ochii spre constelații sau simte, în prezentul trăirii lui, o înfiorare de trecut, aceasta se întîmplă pentru ca scriitorul să-i facă pe oameni a comunica în unitatea lumii, peste vreme și peste locuri, peste destine. Un bărbat povestește la un han niște isprăvi vitejești, — ca în paginile care deschid **Nicoară Potcoavă** —, și povestirea nu se așterne întins: de fapt, ea se repercutează misterios în repetiții visătoare și emoționate, în întrebări care-o trec pe portativul altor suflete. Unda de amintire care se revarsă în prezentul povestirii, **trecutul** care-și aduce adierea neașteptat printre oameni, sînt, pentru prozator, moduri de a-și dilata universal simțirea, de a îmbrățișa cu mare amploare existența. Ca Prometeul lui Goethe, scriitorul ar fi putut spune: „Sînt etern pentru că exist". Timpul sadovenian e deschis la infinit, pentru că scriitorul a trăit existența cu această impresionantă vastitate sufletească, la acest nivel de impersonală și profundă simțire.

Cine înglobează în ființa sa rînduri nesfîrșite de oameni, știe glasul durerilor străvechi și al speranțelor care apropie viitorul. Contemplînd vremile apuse, Sadoveanu n-a uitat suferințele plugarului necăjit care cereau, sub ochii lui, dezlegare. El s-a întors spre trecut, ca să se umple de sănătatea, de „puterea acestui pămînt"; dar a îndreptat spre viitor, tot mai generos, talentul său magistral. Bunătatea lui zîmbea inefabil zilei de mîine; el o **chema**, prin acțiunea sa prestigioasă. În zilele hotărîtoare care i-au urmat lui 23 August, Sadoveanu a vestit ceasul nou al istoriei noastre.

Nimeni, nici un scriitor nu și-a întipărit prezența, precum Sadoveanu, în peisajul românesc. El este pretutindeni, pe unde l-au condus drumurile lui neobosite, amestecat cu șoapta vînturilor și cu vuietul rîurilor. Un poet l-a numit „duhul întrupat al naturii românești".

Sadoveanu, însă, n-a căutat numai natura, ci și prietenia cu oamenii; sufletul lui era deschis înțelepciunii umaniste a veacurilor. În poieni unde pasc zimbri și se ivesc zînele liniștii, el s-a retras de atingerile înjositoare ale unei societăți nedrepte. Natura lui, feciorelnic sălbatică, este un cadru unde se poate visa o existență de mîndră omenie și dreptate; un cadru pentru o gîndire umanistă ca aceea a lui Sadoveanu. Natura lui nu-i evadare din orice cultură, ea stă sub semnul unor valori auguste. Ceahlăul, de altminteri, cu care Sadoveanu a fost ades asemuit, este și el nu numai un masiv care se ridică brutal către cer; căci cînd îl urci, cînd ai ajuns pe platou, pășești înfiorat pe lespezi ca de templu: într-un peisaj care nu pare doar elementară natură, ci și realitate nobilă a culturii. Ceahlăul e un munte unic; plutașii și ciobanii — scria odată Sadoveanu — îi zic simplu **muntele**; numai lui, nu și înălțimilor din jur, fiindcă el concentrează întreaga geografie alpină a acelei zone. Tot astfel Sadoveanu va rămîne un punct unic în peisajul nostru sufletesc, concentrînd geografia morală a unei țări. El n-a murit, pentru că o țară întreagă nu poate să moară.

SCRIITORUL PATRIOT

de Valeriu Rîpeanu

Mihail Sadoveanu a mărturisit întotdeauna un adevărat cult pentru înaintașii săi. Din cuvintele pe care le-a spus de-a lungul anilor despre cei ce i-au premers în literatură, criticii au detectat unele din izvoarele artei sale, au stabilit filiații, apropieri și deosebiri. Dar mai presus de toate ni se pare că respectul pe care Mihail Sadoveanu l-a dat cu consecvență valorilor naționale, definește una din trăsăturile sufletești ale omului de geniu. Cel care a reușit să urce culmile cele mai înalte ale creației, are conștiința clară a faptului că opera lui a fost pregătită de generațiile ce l-au precedat, iar uneori de truditori modești și în aparență neînsemnați. Sadoveanu ca și Mihail Eminescu, ca și George Enescu au înfirmat primii teoriile celor ce s-au încumetat să susțină apariția din neant a geniilor în culturile fără tradiții îndelungate. Mulți ani după ce Eminescu a publicat „Epigonii", critici și publiciști s-au străduit să demonstreze lipsa de valoare și însemnătate a numelor citate în prima parte a poemului, cheltuind în acest sens multă energie și făcînd o adevărată risipă de argumente. Dar „Epigonii" rămîn și astăzi o lecție de înalt patriotism, o dovadă de încadrare a poetului în sfera unei culturi care, chiar dacă nu produsese pînă atunci personalități de geniu, pregătise prin truda unor oameni harnici și de bune intenții, apariția marii personalități creatoare.

Toate figurile reprezentative ale culturii noastre au văzut opera lor în continuarea unei tradiții, chiar dacă ei au revoluționat domeniul în care s-a aplicat geniul lor. Eminescu a avut un acut simț al valorilor produse prin veacuri de acest popor și totdeauna și-a privit opera în succesiunea ei istorică. Enescu — care a fost privit cel mai adesea ca o apariție inexplicabilă — nu s-a considerat niciodată rupt de opera înaintașilor săi. Dedicînd, în 1940, una din creațiile apogeului său componistic lui Eduard Caudella, el își exprima astfel respectul față de unul din aceia care s-au aplecat înaintea sa asupra comorii folclorului românesc.

Din acest punct de vedere Mihail Sadoveanu a fost un adevărat Goethe al culturii noastre. Nimeni altul, afară poate doar de Nicolae Iorga, nu s-a oprit cu atîta insistență asupra „anilor de ucenicie", căutînd să detecteze și să explice tot ce datorează înaintașilor și contemporanilor lui. Mihail Sadoveanu nu s-a sfiit niciodată să arate de unde vin sursele impunătoare ale creației sale. Nu s-a sfiit să arate ce datorează cutărui dascăl modest dintr-un tîrgușor de provincie sau vreunei reviste literare efemere peste paginile cărela mai trecem astăzi doar din interes pur istoric. De aceea, cel care vrea să cunoască într-adevăr modul în care s-a constituit, în anii de formație, personalitatea lui Mihail Sadoveanu va trebui să parcurgă întreaga cultură românească. Pentru că fără această cunoaștere în amănunt a tot ceea ce au creat contemporanii și înaintașii lui nu vom putea să explicăm acest uriaș proces de sinteză care a dăruit poporului romîn o operă nepieritoare.

Afirmînd trăinicia și continuitatea unei culturi, apreciind la justa valoare lucrările dăruite de oamenii de seamă ai acestui popor, lăudînd nu o dată fapta entuziaștilor și opera inspiraților, Mihail Sadoveanu ne-a dat și astfel o pildă de înalt patriotism. Pentru că în trecut apărarea tradițiilor culturii românești clasice însemna în mod implicit o atitudine ofensivă nu numai împotriva celor ce încercau să privească aceste tradiții zîmbind cu superioară îngăduință, ci și împotriva acelora care vroiau să le coboare în abisurile uitării. Cu autoritatea și gravitatea cuvîntului său, Mihail Sadoveanu a readus înaintea contemporaneității toate autenticele valori naționale cu sentimentul că ele sînt mereu vii, mereu actuale, mereu prezente.

Înțelegerea lui Mihail Sadoveanu, scriitorul-patriot, nu poate face abstracție de această atitudine pe care cu atîta nobilă consecvență a promovat-o de-a lungul rodnicei sale vieți.

Gheorghe Tomozei

Sadoveanu

Acum, cine va mai risipi frunza
căzută în noi, peste noapte,
frunza miezului de toamnă,
frunza amintitoare de foc, de liniște și de pămînt?

La Hanul Ancuței,
unde nu mai e Ancuța de odinioară,
și nici Ancuța cea tînără,
unde nu mai e nici o Ancuță
și unde nici hanul poate că nu se mai află,
ci numai un plop retezat de lună,
o lespede de fîntînă
și cioburi de lut, cioburi de vin și de noapte,
ori poate numai o frunză galbenă
la fereastra căreia bat drumeții, tîrziu,
am rămas pînă-n zori...

Am găsit acolo un duh de poveste,
cîntece zvîrcolindu-se-n cenușa cuvintelor,
— poeme de aur —
șiruri de cai, ca niște hotare mișcătoare, de țară,
pulberi de bătălii,
umbre de fum,
anotimpuri...

...Și așa, fără de veste.
am înțeles că nu mai pot risipi frunza
căzută în mine, peste noapte,
fiindcă o dată cu frunza,
s-au năruit peste mine arbori goi,
și văzduhul curs prin cuiburile sparte.

Am strîns la piept cîntecele,
— ale copilăriei și ale bărbăției noastre —
iar pe uriaș l-am dus să doarmă
în toamnă, în stele,
alături de teiul mereu înflorit
al celuilalt Mihai,
avînd în preajmă
— departe, și nici prea foarte —
umbra subțire, dureroasa umbră a unui pui de cerb...

L-am îngropat așa cum am îi îngropat un munte,
în lut,
așa cum am îngropa delta, în strigătul înnebunit, al păsărilor,
și pădurea, în amintire...

Bateți la porțile hanului — frunză
și priviți prin fereastra aburită:
uriașul e acolo!
Deschideți scorburile fumegînde ale sufletului,
deschideți ochi, prieteni...

Uriașul e alături de noi...

octomvrie — 61.

S. Dangulov

Ochii

Vi s-a întîmplat vreodată ca, întorcînd capul, în mijlocul unei săli mari, cufundate în întuneric, să vedeți pe neașteptate niște ochi? Fie că radiază lumina lor interioară, fie că reflectă o insesizabilă lumină din afară, ochii aceștia ard și străpung întunericul. Atît de puternic le este focul, încît ți se pare chiar că le-ai deslușit culoarea. Da, sînt de un cenușiu deschis, aproape albi, ușor încețoșați. Ce foc poartă acești ochi, ce scînteie strălucește în ei: a bunătății și dărniciei sau a ostilității?

Multe vorbe, în noaptea aceea, se spuneau din inerție:

— La mulți ani, mult noroc, domnilor!

— Mult noroc? Mulți ani?...

Nu era ușor să croiești un rotocol curat în stratul gros de gheață care acoperea fereastra: gheața era groasă. Afară era vînt și ningea. Un felinar clipea mereu, de parcă de la naștere i-ar fi fost hărăzit doar să clipească. De pe un panou de reclame vîntul smulsese un afiș și izbea cu el de parcă ar fi fost din tablă. Din cele trei cuvinte de foc de pe afiș rămăseseră numai două, dar sensul lor era de nezdruncinat: „...putere — Sovietelor! Sovietelor! Sovietelor!...“

— La mulți ani! Să bem pentru ziua de mîine.

Ziua de mîine? Dar ce ne rezervă această zi de mîine?

Aici ea va începe, o dată cu zorile palide, aproape de ora opt. Cum va fi această zi care inaugurează un an nou și poate chiar o eră nouă? Ce va scoate ea la iveală? Cu siguranță alte culori ale pămîntului și cerului, alte forme de nori, altă aureolă... Cum va fi această zi?

Ziua a venit, dar natura nu i-a vestit începutul printr-un fast deosebit. Cerul Petrogradului, ca de obicei în această perioadă, era plumburiu; culorile erau șterse, cenușii-liliachii, cum sînt apele Nevei toamna (Neva încă nu înghețase) ca și cerul și piatra, ca și cheiurile Liteinîi și Nevski.

În treacăt fie zis, în dimineața zilei de 1 ianuarie cheiul Nevski era neobișnuit de pustiu. Ajunsesem pe cheiul Liteinîi, cînd, de după un colț apăru un grup zgomotos de tineri. De altfel nici nu putea fi numit grup, căci erau numai trei: doi bărbați și o femeie.

— Hallo, tovarășe Ribakov! Vino la manej!

Era o dimineață posomorită. Și în pîclă nu se distingeau fețele, dar silueta lui John Reed, spatele acesta înclinat, umerii lați și pasul lui ferm nu puteau fi confundate.

— Da, da, vino la manej! Acolo o să fie astăzi jumătate din Petrograd.

— Dar ce s-a întîmplat?

— Lenin! Tovarășul Lenin...

Reed grăbi pasul și traversă repede linia de tramvai. Femeia abia reușea să se țină după el. Era subțirică, și pe cap avea o claie de păr pe care pălăriuța abia se ținea. Pantofii ei aveau tocuri nemaipomenit de înalte, „franțuzești“, iar mîinile le ținea ascunse într-un manșon din blană neagră-cafenie de șconx. În urma lor venea un uriaș. Într-adevăr, era foarte înalt omul acela cu ușancă și care mergea cu mîinile vîrîte în buzunare, legănîndu-se caraghios și mișcîndu-și capul în ritmul pașilor. Ceva greu de sesizat (care nu era croiala paltonului, nici căciula, nici fularul) trăda în el un compatriot al lui Reed.

— Vino la manej! Lenin! — îmi strigă iarăși Reed.

Dar a pătrunde în manej nu era un lucru ușor. Pe toate străzile din jur stăteau mulțimi de muncitori înarmați, autocamioane, mașini blindate. Înăuntrul n-ar fi avut unde să cadă un ac. Făcliile fumegau, și umbre negre se mișcau de la un zid la altul. Beretele marinarilor, căciulile cenușii ale soldaților trase pe urechi (în sală doar vîntul dacă nu sufla, că frig și umed era ca și pe stradă), șepcile muncitorilor de la uzinele Putilov, Baltiiski, Sestroreț, șepcile moi de stofă și gambetele funcționarilor, iar deasupra, ca un fum, ca o ceață — baionete, o pădure de baionete. Ce mai tura-vura, aici se adunase Piterul înarmat, prin a cărui voință și vitejie a fost înfăptuit Octombrie.

— Lenin!

Izbucniră tunete de aplauze, și manejul parcă se despică. Da, am simțit fiziceste cum mulțimea ce umplea manejul se dădu înlăuntru (așa cum se despică un sloi de gheață, lăsînd să se zărească o fîșie de apă curată) și pe poteca îngustă, ivită în mijlocul mulțimii, Lenin se îndreptă spre tribună. Mergea repede, cu mîna ridicată în chip de salut. Ajunse la mașina blindată din centrul sălii, care trebuia să servească drept tribună, se întoarse și aruncă o privire atentă asupra sălii. Fețele oamenilor care veniseră aici în această zi de Anul Nou nu aveau nimic sărbătoresc. Era cu neputință ca acest lucru să nu-i atragă luarea aminte. Nimic sărbătoresc.

Abia atunci am observat că Lenin nu venise singur. Lîngă el se afla sora sa Maria Ulianova (o văzusem și altă dată alături de Lenin). Îl recunoșteai ușor pe Nikolai Podvoiski, într-o scurtă de piele deschisă la gît. Oricît am căutat să-l descopăr pe Reed, n-am izbutit, deși însoțitorul său (cel înalt cu ușancă rusească) cu care Reed mersese spre manej se afla chiar lîngă mașina blindată. Prietena lui cea subțirică, cu micul ei manșon, era și ea acolo. Dar cine putea fi omul acesta înalt, cu căciulă: un scriitor care se încumetă să spună adevărul despre revoluția rusă, un tînăr sociolog care scrie un tratat despre forțele motrice ale bolșevismului, sau un tolstoian cu suflet viteaz, în veșnică căutare? De altfel, dacă n-aș fi știut că acest om este un prieten de-al lui Reed, l-aș fi luat drept un învățător de la țară, venit în capitală de pe malurile Dvinei sau Okăi (avea ochi de o culoare atît de deschisă cum poți întîlni numai în nordul Rusiei).

Mitingul a fost deschis de Podvoiski, care i-a dat cuvîntul lui Lenin.

Lenin se urcă fără un efort vizibil pe aripa automobilului blindat, apoi pe platforma formată de radiator, de acolo pe acoperiș, și apăru în turelă.

În sală se auzi un murmur puternic, iar apoi se așternu o liniște desăvîrșită. Lenin începu să vorbească.

Sala era uriașă, dar glasul lui Lenin răsuna peste tot.

În cuvîntarea sa simțeai forța atotbiruitoare a convingerii, care nu lăsa pe nimeni indiferent. Această convingere era în toate: în puterea argumentelor sale, în logica lor, în ritmul cuvîntării, în privire, în gesturi, în întreaga înfățișare a omului care în clipa aceea nu dorea nimic cu mai multă ardoare decît să transmită oamenilor credința sa.

Lenin vorbea despre lucruri simple și minunate: despre viitorul nostru luminos și lupta pentru acest viitor — luptă care deocamdată e crîncenă și sîngeroasă — despre curaj, despre faptul că cei puternici trebuie să-i sprijine pe cei slabi, să întărească credința la cei care șovăie și să strîngă rîndurile, să le strîngă cu orice preț.

Mă uitam în sală. Era slab luminată. Se vedea numai automobilul blindat de pe care vorbea Lenin, și ostașii din jur. Sute sau poate mii de oameni se pierdeau în beznă. Lumina pîlpîindă a făcliilor nu putea să alunge întunericul în care era cufundată sala. Ce gînduri se oglindeau în ochii oamenilor care priveau în momentele acelea spre automobilul blindat? În unii speranța, în alții încrederea într-o victorie apropiată, în alții hotărîrea de a-l urma pe Lenin, pe bolșevici, în alții... Dar poate că din întunericul care învăluia acum sala priveau spre automobilul blindat și alți ochi, exprimînd păreri preconcepute, ostilitate sau chiar ură? Întunericul aproape de nepătruns, și imensitatea manejului puteau cuprinde și scînteierea aprigă a urii?... Ură?... Petrogradul se mai afla încă în primejdie.

— Iar acum o să ia cuvîntul un tovarăș american...

Aceste cuvinte le rostise Podvoiski. M-am uitat la însoțitorul lui Reed. Da, el era acela. M-am apropiat ceva mai mult de automobilul blindat.

— Vorbiți englezește, eu am să traduc — l-am auzit spunînd pe Lenin. Acum eram doar la cîțiva pași de ei.

— Nu, vreau să vorbesc rusește... — zise americanul zîmbind și se urcă pe automobilul blindat. — Tovarăși! — își începu el cuvîntarea.

Lenin zîmbi. Știa că americanul o rupe puțin pe rusește. De altfel, la început mi s-a părut că americanul avusese temei să se încumete să vorbească fără traducător. Vorbea curent. Spuse că este socialist și că simpatiile poporului muncitor din America sînt de partea revoluției ruse. Dar chiar la fraza următoare se poticni.

— Ce cuvînt vă lipsește, tovarășe Williams? — îl întrebă Lenin zîmbind, dar fără ironie. Lenin admira curajul americanului, care cutezase să vorbească la un miting într-o limbă străină.

— Enlist — spuse stînjenit oratorul.

— A înțra... — îl ajută Lenin, și mulțimea de oameni din jur zîmbi o dată cu Lenin.

Oratorul îi mai ceru iară ajutor lui Lenin. Răspunzîndu-i tot atît de binevoitor, Lenin adăugă:

— Da, da, tovarășe Williams.

Acum mă aflam chiar alături de automobilul blindat și auzisem deslușit: tovarășe Williams. Nu mai aveam nici o îndoială — de pe automobilul blindat vorbea gazetarul socialist american Albert Rice Williams, un mare prieten al revoluției noastre. Dacă era adevărat că bunicul său fusese miner iar tatăl predicator, de bună seamă că în înfățișarea sa predomina bunicul: vigoare de fier a minerului; fusese transmisă nepotului. Și nu numai vigoarea ci și nezdruncinata lui încredere în ființele luptelor revoluționare. Albert Rice Williams s-a aflat alături de John Reed printre muncitorii și soldații care au luat cu asalt Palatul de iarnă.

Williams își încheie cuvîntarea. Răsunară aplauze. Lenin aplaudă împreună cu ceilalți. Acum Lenin stătea alături de Williams, și ochii săi veseli erau umeziți. Fără îndoială că îl induioșa cuteranța americanului. „Nu m-am așteptat de la dumneata la un astfel de curaj — păreau să spună ochii lui Lenin. — Va să zică dintr-ăștia ești...“ Dar și Williams păru că se sperie puțin. Cele petrecute constituiseră și pentru el o surpriză și, după cîte mi s-a părut, o surpriză plăcută.

— Orice s-ar spune, ai început să înveți limba rusă — zise deodată Lenin, ridicînd ochii spre Williams, care era mult mai înalt. — Dar trebuie să continui să înveți cu toată seriozitatea — adăugă Lenin atingînd aproape pieptul lui Williams cu palma puțin îndoită. — Iar dumneata — se adresă el însoțitoarei lui Williams (mai tîrziu am aflat că era celebra Bessy Bitty, autoarea cărții „Inima rosie a Rusiei“. Ea se afla acum alături de Williams și se vedea că arde de nerăbdare să vorbească cu Lenin), — trebuie să înveți, de asemenea, limba rusă. — Zîmbetul lui Lenin i se transmise parcă și ei. — Dai un anunț la ziar că vrei să faci schimb de lecții, iar apoi citești, scrii și vorbești numai rusește. — Se vedea că-i face plăcere atenția și bucuria prietenilor americani. — Cu americani să nu stați de vorbă — spuse Lenin rizînd. — Tot n-o să vă fie de nici un folos!... — Dădu să plece, dar apoi întoarse capul ca și cum și-ar fi amintit ceva important și le spuse celor doi americani: — Cînd ne vom întîlni data următoare, am să vă supun la un examen...

Își luă rămas bun și porni grăbit spre ieșire. Toți cei din jur îl urmară. Lenin mergea cu același pas grăbit ca și atunci cînd intrase în manej, ridicînd mîna în semn de salut. Îndată ce se ivi pe trepte, mulțimea din fața manejului îi făcu loc să treacă.

Între intrarea manejului și automobil era acum un spațiu gol, astfel că Lenin putea fi văzut de la distanță: din poarta larg deschisă de peste drum, de la ferestrele unei case mari, situată mai într-o parte. Mulți ochi plini de dragoste și devotament îl priveau. M-am gîndit din nou: poate că în mulțime mai erau și alți ochi, încețoșați de fumul amar al urii. Erau oare?

Automobilul în care se urcase Lenin trecu pe lîngă mine nu prea repede. Am văzut cum mașina se avîntă înainte, săltînd la hopuri, apoi coti după colț în întunericul unei străzi laterale, străjuită de copaci. Am plecat, și cu cît mă îndepărtam, simteam că mă înconjura o liniște tot mai mare, o liniște învăluitoare ca veșnicia. Mărturisesc că n-am auzit nici voci, nici împușcături. Țin bine minte că n-am auzit împușcături.

Noaptea se stîrni un vînt puternic care sufla dinspre golful Finic în întîmpinarea curentului Nevei. Dacă Neva n-ar fi înghețat, ar fi ieșit din maluri. Vîntul sufla năpraznic, și la fiecare rafală scîrțîiau copacii încătușați de ger din parcul de la Smolnîi, vuia tabla de pe acoperișuri. Între zece și douăsprezece era la Smolnîi ora „de vîrf“ — din îndepărtatele periferii ale Petersburgului se adunau aici toți cei care nu veniseră în cursul zilei. La această oră puteai să vezi la Smolnîi Petrogradul revoluționar. Și parcă numai Petrogradul? Ca și în noaptea aceea din octombrie, pe zăpada albă ce învestmînta parcul de la Smolnîi, ardeau mocnit niște bușteni. Pîlpîitul se vedea de departe. Cenușa nu apucase să acopere tăciunii, căci o împrăștia vîntul.

Era cît pe ce să mă ciocnesc de Reed lîngă intrare.

— Ai fost la manej? — mă întrebă el în ruseste fără să se oprească. — Nu, nu... Ai fost?

— mă întrerupse el, cînd încercai să deschid gura. Era nerăbdător să-mi comunice ceva neobișnuit și voia să vorbească numai rusește. — Lenin?... Ai auzit: Lenin... — Era alb ca varul cu tot vîntul rece care pătrundea și aici. — Lenin... — rosti el nu atît cu vocea, cît cu răsuflarea, zgomotoasă și întretăiată.

— Ce s-a întîmplat? — îl întrebai eu.

— S-a tras în Lenin... Patru gloanțe au nimerit mașina...

— Dar el trăiește? Lenin trăiește?

Reed voi să răspundă dintr-o răsuflare, dar puterile îl trădară.

— Albert... — spuse el desfăcînd brațele a neputință și imediat se înălță deasupra lui silueta lui Williams.

— Lenin e teafăr și nevătămat... — spuse Williams în rusește.

Am răsuflat ușurat. Vai, cît de frumoase mi s-au părut în clipa aceea și cerul posomorît de deasupra Petrogradului, și focul care se stingea pe zăpadă, și copacii din jur, și, firește, fețele prietenilor noștri americani.

Ne-am dat lacrimile la o parte, la același unul singur gînd, și Williams continuă:

— Da, la manej... Un minut după ce a plecat de acolo... Patru gloanțe au nimerit mașina. Este rănit ușor elvețianul acela, Platton. Un glonte i-a atins mîna, poate chiar în clipa cînd s-a repezit să-l ferească pe Lenin. Mașina e găurită, parbrizul spart...

M-am uitat la Williams. Nu mai semăna cu acela care stătuse împreună cu Lenin lîngă automobilul blindat, în manejul Mihailovski, cu zece minute înainte de atentat. M-am gîndit că probabil și în memoria lui Lenin această zi de Anul Nou — atît de agitată, atît de periculoasă și totuși norocoasă — se va asocia cu numele lui Williams și cu veselul lor dialog în fața unei întregi armate de voluntari din Petrograd.

Așa îmi închipuiam.

Cîteva zile mai tîrziu i-am văzut din nou alături pe Lenin și Williams. De altfel era cu ei și un al treilea — John Reed.

Era la ședința Adunării constituante, la care majoritatea formată din socialiști-revoluționari și menșevici a respins decretele revoluției cu privire la pămînt și pace și a fost dizolvată.

Lenin ședea în prima lojă din dreapta și urmărea în tăcere ceea ce se petrece. Ședea aproape de balustradă, ținînd pe ea mîinile-i palide. Cînd, atras de agitația din sală, se apropia și mai mult de balustradă, lumina îi cădea pe față. Atunci se vedea reflexul auriu al părului, strălucirea ochilor săi, care în ziua aceea aveau o expresie de severitate.

Apoi Lenin se ridică și ieși din lojă; cînd s-a întors, lîngă el se aflau John Reed și Albert Rice Williams. Oamenii din sală, oricît erau de preocupați de ceea ce se vorbea de la tribună, întoarseră fără voie privirile spre ultima lojă din dreapta, unde Lenin stătea de vorbă cu americanii. O clipă mi se păru că convorbirea îl pasionează. Fața i se învioră. Zîmbi, făcu un gest cald cu mîna, și deodată începu să rîdă.

Reed stătea cu spatele spre sală și nu-i vedeam chipul; în schimb fața lui Williams se vedea bine. De altfel, după cum mi s-a părut, Lenin îi vorbea acum lui Williams, fiindcă acesta încerca să explice ceva și își mișca stînjenit și stîngaci brațele lungi. M-am întrebat atunci: cum se va desfășura în viitor viața lui? În fond, e un om tînăr și mai are zeci de ani de trăit. Acum e prietenul nostru, dar va rămîne el oare astfel și peste zece, douăzeci, treizeci sau poate patruzeci de ani?

Nu-l cunoșteam atunci pe Rice Williams, așa cum am ajuns să-l cunosc mai tîrziu. Drumul abia începea, anii de încercări aveau să urmeze. Mai tîrziu a avut inițiativa de a crea un detașament revoluționar străin și de a pleca el însuși pe front. „În acest înspăimîntător război mondial, — a scris el în „Pravda“ — forțele internaționale erau dezbinate, iar clasa muncitoare era încătușată pretutindeni de către imperialiștii din toate țările...“ Pe atunci Williams încă nu scrisese „Momente din revoluția rusă“, o carte care cuprindea adevărul aspru dar înălțător cu privire la revoluția din Rusia. Pe atunci capitala Rusiei era încă la Petrograd, și Williams nu știa că avea să se întîlnească cu Lenin la Kremlin. „Aveți o splendidă colecție de documente“ — i-a spus Lenin lui Williams, căutînd să-l convingă să scrie o carte despre Țara Sovietică. Williams nu traversase încă oceanul și nu cunoscuse rușinea și chinurile interogatoriului la care avea să-l supună așa-numita „comisie Overman“. „Cred în Puterea Sovietică, măreață forță creatoare, care corespunde nevoilor poporului rus... Bolșevicii s-au bucurat de încrederea poporului, și el și-a pus în ei toate speranțele“. Ideia unei mari campanii în America, pe cîmpiile din vestul american, prin bogatele orașe de pe malurile Pacificului, prin așezările de pe stepele sudului plantate cu bumbac și tutun, abia se năștea pe atunci în mintea lui Williams. În trei ani de peregrinări prin America, Williams a ținut trei sute de conferințe! Iată o realizare cu adevărat eroică!

Și, bineînțeles, stînd în acel moment în fața lui Lenin, Williams nu știa că va veni din nou în Rusia sovietică la cîțiva ani după revoluție, că se va întîlni cu Mihail Ivanovici Kalinin, că va lua hotărîrea de a se instala într-un sat și de a studia toate procesele evoluției lui. Potrivit unui vechi și încercat obicei al său, Williams nu voia ca între el și viață să existe vreun intermediar. Voia să vadă totul cu ochii săi, să încerce totul cu mîinile sale. A trăit multă vreme la țară — în Ucraina, în apropiere de Dikanka lui Gogol, în regiunea Moscovei. A fost și mecanic, și cosaș, și plugar. Williams nu putea atunci să arunce o privire peste două decenii în viitor, și să vadă cum, într-o dimineață de iunie, flăcările brandurilor fasciste vor pîrjoli grînele coapte ale Rusiei, și cum pe drumuri se vor năpusti în atacul lor tîlhăresc diviziile de oțel. De îndată ce s-a aflat despre aceasta în America, Williams, din îndemnul cinstit și generos al inimii sale, s-a socotit mobilizat. În tot timpul războiului el a fost un ostaș al marii armate a prietenilor noștri, care răspîndeau în mase adevărul despre oamenii sovietici și despre lupta lor dreaptă. Apoi Williams a venit iarăși în Rusia și a simțit o mare bucurie văzînd puterea tot mai mare a țării noastre....

În seara aceea, cînd Williams stătea timid și fistichi în fața lui Lenin, era greu de închipuit ce va fi peste două, trei și, cu atît mai mult, peste patru decenii, dar voiam să cred că el va fi prietenul nostru, un mare prieten al nostru...

Lîngă mine ședea un om cu o ceafă groasă de taur. Capul i se ridica dintre umeri ca un crimpei de coloană. După costumul său, dintr-o țesătură cafenie păroasă, îți dădeai seama că e un străin. De altfel acest lucru se simțea nu atît după culoarea sau croiala costumului, cît după mirosul de care era îmbibat, un miros dulceag, cum n-ai să întîlnești în toată necuprinsa Rusie.

Iar sala, uriașa sală privea cum stă de vorbă Lenin în lojă cu acești americani ale căror convingeri radicale erau bine cunoscute la Petrograd. Ce taine împărtășește conducătorul Republicii Sovietice tovarășilor săi de idei americani, în ce probleme se sfătuiește cu ei? Ce poate să însemne gestul nerăbdător al lui Lenin, înclinarea încurajatoare a capului, în sfîrșit, zîmbetul ironic sau poate chiar misterios? Nu cumva în ultima lojă din dreapta se pregătea un complot care amenința înseși temeliile Americii?

M-am uitat în direcția unde ședea domnul cu crimpeul de coloană în loc de cap, și am tresărit. I-am văzut ochii, da, am văzut tocmai ochii la care mă gîndisem în toate aceste zile. Erau îndreptați spre loja unde Lenin stătea de vorbă cu prietenii americani. Se spune că numai cu ochii nu poți exprima nici durerea, nici bucuria, nici mînia. Nu vedeam gura omului, îi zăream doar ochii, și în ei se citea ura, atîta ură încît focul ei ar fi putut arde de viu un om. Mi-am zis: acești ochi l-au privit pe Lenin din întuneric, aceștia sînt ochii pe care i-am zărit, aceștia... nu puteau fi alții.

O oră mai tîrziu, pe cărarea dintre poartă și intrarea principală de la Smolnîi, m-am întîlnit cu prietenii americani.

— Spuneți-mi, vă rog, despre ce ați stat de vorbă cu Lenin? — l-am întrebat pe Williams, stînjenit. — „Limba rusă are atît de multe cuvinte!“ — i-am spus lui Lenin... — Williams zîmbi cu un aer de vinovăție. Fără să vreau, îl făcusem să simtă încă o dată stînjeneala pe care tocmai o încercase. — „O, nu! — i-o retezase hotărît Lenin — Limba trebuie studiată sistematic!“ Și Lenin începuse să-și expună amănunțit metoda. Îi sfătui să învețe mai întîi toate substantivele, apoi toate verbele, apoi toate participiile și adjectivele... să învețe gramatica, ortografia și sintaxa, iar după aceea... doar știți ce mai trebuie. Practică și iar practică, mereu și pretutindeni...

— Chiar și la tribuna manejului Mihailovski? — l-am întrebat eu pe Williams.

— Chiar și de la tribuna manejului — îmi răspunse el. — Adică am continuat discuția care începuse la manej...

Williams plecă. Am rămas singur cu Reed.

— Priveam acum sala și mă gîndeam: revoluția s-a înfăptuit, revoluția continuă, și mai sînt de dat multe, multe bătălii... — spuse Reed atîntindu-și ochii triști spre bezna parcului de la Smolnîi.

În clipa aceea trecu cineva pe lîngă noi, și am simțit un miros dulceag, același pe care-l simțisem în balconul sălii. Era omul cu un crimpei de coloană în loc de cap.

M-am uitat la Reed fără să-l întreb nimic. Dar privirea mea i se păru întrebătoare.

— Cine ar putea fi? — zise Reed, reluînd parcă întrebarea mea, și apoi răspunse: — Un compatriot de-al meu, pe care revoluția l-a împiedicat să pună stăpînire pe terenurile petrolifere rusești.

Ne-am despărțit. Am rămas multă vreme pe loc, privind în întuneric, în direcția în care plecase omul acela, luînd și ochii cu el. Îi era, cu siguranță, greu să-i poarte, foarte greu, atît de ei — un om înalt cu pălărie și palton subțire. L-am recunoscut pe Williams.

Detașamentul trecu. Zăpada ce se cernea îi acoperi urmele, dar multă vreme am mai deslușit în pîcla zilei de februarie silueta caracteristică a omului în palton. Am simțit deodată nevoia să-i spun:

— Îți doresc tot binele, prietene, pe drumul lung și greu pe care l-ai ales.

Traducere de S. ANTONIU

J. Perahim: LENIN (ilustrație la cartea „Zece ani care au zguduit lumea“ de J. Reed.)

Vera Inber

Mîna lui Lenin

În bloc-notesuri și-n caiete,
în tot ce scrise mîna lui
de zborul cosmic spre planete
desigur, nici o vorbă nu-i.

De zboru-n univers te doare
cînd n-ai benzină și oțel?
La mii și sute de tractoare
visa în anii-aceio el.

Cînd tace ultima uzină,
cînd pîine n-ai și ești flămînd
și tifos e și e ruină
e timp de cer, sau de pămînt?

Știu să-i deie țării sale
combustii care-au cucerit
imense hăuri siderale
din spațiul nedesțelenit,

ca dincolo de vînt și zare
s-ajungem în necunoscut
pe unde lumea muritoare
nici cu privirea n-a trecut.

Și iată-l: Lenin, pe vecie
întrînd (nu-i gestu-obișnuit)
în conștiința lumii, vie,
cu mîna-ntinsă spre zenit.

În românește de TEODOR BALȘ

Ignatii Rojdestvenski

Programul Partidului meu

Nemărginit e ca și viața,
Adînc ca un ocean întins,
Plin, ca un cîntec dimineața
Și înțelept, de necuprins.

Pe-ntinderile-i nesfîrșite
Vezi soarele în zări urcînd
Pe cîmpuri nedesțelenite,
Peste taigaua fremătînd.

Tu, soare-al zilei viitoare,
Îmbracă Patria-n lumini,
Un lenisei puternic mare,
Își are-n tine rădăcini,

Program al comunistei ere,
Si ca Angara va porni,
Izvor de slavă și putere
Ce pururi țara va sluji.

O, rîuri dragi, voi fluvii ruse,
Vă știu mîndria: ca și noi,
Spre comunism mînați supuse
Lumina apelor șuvoi.

Mai aprig vi-i talazul, mare,
Păduri înalță falnic zid,
Largi holde-n zare se deschid
Și crește-asemeni, în popoare,
Credința n marele Partid.

În marș zorit spre zarea albastră
Urcușul greu îl vom răzbi,
Programul e onoarea noastră.
Întreaga viață l vom sluji.

În românește de ANTON ILIESCU

Serghei Vasiliev

Așa vorbește clasa muncitoare

Octombrie. Mănoasele ogoare
din zare-n zare vezi cum se deschid...
Cu trenuri, cu-avioane, cu vapoare,
vin delegații marelui Partid.

Spre Moscova se-ndreaptă, la Congres,
eroi din Tuva, Donbas, Ienisei... —
și fiecare-aduce-un dar ales:
metode noi, exemple și idei.

Prin pînza dimineții, viorie,
sub avion, spre genele pădurii,
pămîntul scumpa sa-mîndră — bogăție
strîngînd la piept podoabele asprimii.

Vedem din zbor colhozuri și orașe,
întinse șantiere-n zări senine,
și cabluri de lumină, uriașe,
aleargă pe înaltele coline.

Un riu e-aici, în fier zăgăzuit...
Aici, e un baraj... Aici, canal...
Dincoace, cîmpuri fără de sfîrșit,
precum un cîntec dulce din Baikal.

Și grîiele de toamnă, ce bogate! —
surid parcă sub cer de primăvară.
Ți-auzi pînă și inima cum bate
Și-ți vine să rostești: — a cîta oară? —

— Tovarăș' Lenin! Geniu, dascăl, torță!
În oaste zile și-n aceste zori,
noi toți jurăm, pe-ntreaga noastră forță,
pe visul nostru scump, de muncitori:

noi nu vom ști răgazul, pînă cînd
vom da-mplinire comunistei ere,
în văzul lumii către culmi urcînd,
cu-a Patriei de neînvins putere.

— Tovarăș' Lenin! În aceste zile,
spre tine ridicăm un jurămînt:
prin fonta revărsată în cochile,
prin rodul scos din ape și pămînt,
prin zborurile-n lumile stelare,
vom duce-nvățătura-ți mai departe,
neabătuți, spre timpuri viitoare,
spre măreția vieții fără-de moarte.

În luptă, goarna sună iar asaltul.
Noi teamă n-avem, fie de-orișicine:
ne poartă, dirz, spre țelul nostru,-naltul,
Partidul falnic, făurit de tine.

Acesta-i jurămîntul. Dă-i crezare.
Noi sîntem leniniști, iar tu — conduc-ne!
Așa vorbește clasa muncitoare,
așa vorbește Marea Uniune.

În românește de BEN. CORLACIU

Pace, Muncă, Libertate, Egalitate, Fericire

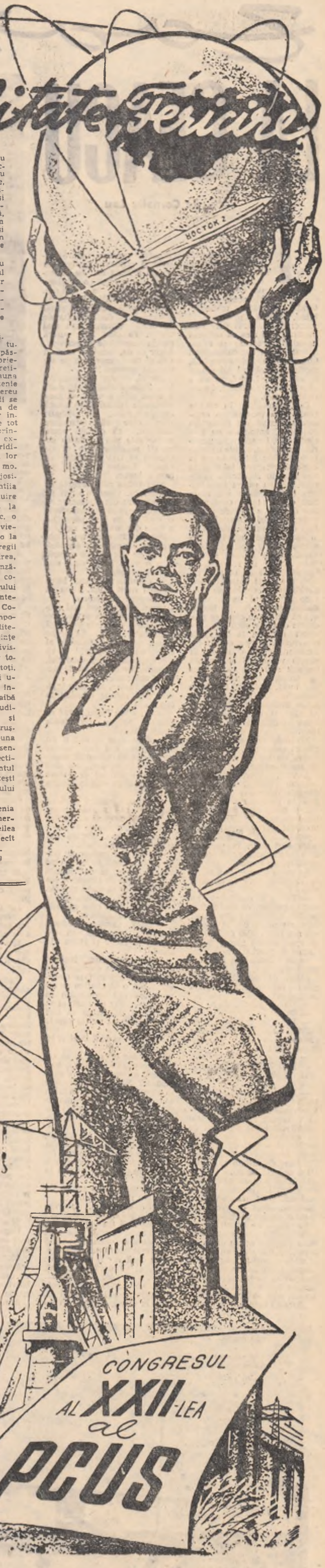

Victor Bîrlădeanu

Omul viitorului

Nu știu dacă scriitorul american „en vogue" Donald Wandry l-a citit vreodată pe Goethe (mai curînd bănuiesc că nu), dar sînt profund convins că Iuri Gagarin și Gherman Titov l-au citit. Marele umanist german scria, acum un secol și jumătate, că omul contemporan este numai o etapă pe calea spre forme mai înalte ale naturii și că nu se știe pînă la ce grad înalt de perfecțiune va putea ajunge în viitor. Dacă l-ar fi citit pe Goethe, Donald Wandry n-ar fi așternut niciodată pe hîrtie — într-una din aberațiile sale cu etichetă științifico-fantastică — o asemenea „sinteză" a concepțiilor sale asupra omului și umanității : „Omul nu e, n-a fost și nu va fi niciodată altceva decît un pithecantrop învestmîntat în haine mai mult sau mai puțin decente, mai mult sau mai puțin pestrițe". Iar, dacă nu l-ar fi citit pe Goethe, dacă nu s-ar fi înfruptat din roadele zemoase ale grădinilor umanismului, cu arbori falnici din toate timpurile și de pe toate meridianele, Gagarin și Titov — care nu sînt autori, ci eroi vii ai celei mai impresionante aventuri din istorie — n-ar fi fost în stare să apropie cu atîta cutezanță cerul de pămînt, să întruchipeze în faptă pămînteană cele mai înstelate visuri ale umanității. Pentru că ei n-au săvîrșit splendidul lor marathon cosmic din pur spirit sportiv, din dorința — în fond onorabilă — de a bate recordurile unei înălțimi calculabile în kilometri (cum s-au pregătit s-o facă Sheppard, Grissom și ceilalți candidați americani întru cosmonautică), ci din aspirația sfîntă de a rupe fișiile de neguri ale necunoscutului și de a ridica, astfel, omul pe înălțimi imposibil de calculat în vre-o unitate știută.

Că lucrurile stau așa și nu altfel, mi-am dat seama nu numai prin studierea atentă a tuturor materialelor scrise de, și despre, cei doi cosmonauți sovietici, ci mai ales datorită prilejului unic pe care l-am avut nu de mult de a mă afla nemijlocit în preajma lor, de a sta de vorbă cu ei, de a le asculta părerile în felurite domenii ale vieții și cunoașterii.

Atît pe Gagarin cît și pe Titov i-am cunoscut întîia oară acum două luni la Kremlin, la recepția oferită de guvernul sovietic în cinstea delegației de partid și guvernamentale a țării noastre. Erau înconjurați de atenția și dragostea generală acești „frați cerești", cum i-a numit atît de plastic Nikita Sergheevici Hrușciov.

În rîndurile de mai jos nu-mi propun să relatez, pur și simplu, convorbirile cu Gagarin și Titov, ci, pe marginea lor, să încerc o definire a profilului moral al omului viitorului, în lumina epocalelor documente ale Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. „Dintre toate valorile create de orînduirea socialistă, valoarea cea mai mare este omul nou — constructor activ al comunismului" — a spus N. S. Hrușciov, iar cuvintele sale își găsesc o întruchipare deplină, armonioasă, în Gagarin și Titov.

Umanitatea, în visurile sale ancestrale de pătrundere în necuprinsul universului, și-a imaginat ființe care vor zbura printre stele înzestrată cu daruri supraomenești. Horus din Behdet, „soarele înaripat" al vechilor egipteni, era fiul lui Ra, stăpînul zeilor, iar Icar al grecilor antici era și el semizeu.

Ceea ce te impresionează înainte de orice atît la Gagarin cît și la Titov este faptul că sînt **oameni, oameni în toată puterea cuvîntului, cu emoții și sentimente umane.** Această trăsătură ni-i apropie, ni-i face „ai noștri", ne dă sentimentul puterii noastre nemăsurate asupra naturii. Căci, așa cum îi spunea lui Gagarin bătrînul maistru care l-a învățat meseria la uzina din Liuberți, „focul este puternic, apa e mai tare decît focul, pămîntul este mai puternic decît apa, dar omul este mai puternic decît toate".

Cînd l-am întrebat pe Gagarin ce a simțit în momentul cînd a pășit pe pămîntul Moscovei, mi-a răspuns :

— Vă închipuiți emoția care m-a cuprins ! Știam că mă așteaptă conducătorii partidului și guvernului, sute de mii de moscoviți. Cred că o asemenea emoție n-am avut nici în clipa cînd m-am urcat în nava cosmică. Dar iată ce mi s-a întîmplat — adăugă dînsul cu humor. Tocmai în momentul cînd să pășesc pe covorul care ducea spre tribuna de onoare, mi s-a desfăcut șiretul la un pantof. Nici nu vă mai spun ce spaimă m-a cuprins. Ar fi fost penibil să mă împiedic în șiret și să mă lungesc pe covor. Ce-ar fi zis oamenii ? Că în cosmos am fost în stare să zbor, iar pe un simplu covor terestru mă lungesc ca un băiețandru ! Credeți-mă, mi-a trebuit un mare efort de voință ca să-mi înfrîng teama și să merg înainte pe covor, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Apoi, cu un zîmbet de autoironie, a spus :

— Dar, în orice caz, judecînd la rece, pot să spun că n-a fost mai greu decît în cosmos .

Umanitatea simplă și caldă a acestor oameni trăiește în gesturile cele mai diverse, în însăși comportarea lor firească — dar într-un mod nou firească — față de tot ceea ce-i înconjoară. N-am să uit vreodată momentul de la Poiana Brașovului cînd Titov, auzind „Ciocîrlia" cîntată de o orchestră populară, a murmurat îndelung melodia ce-i era de mult cunoscută și-a cîntat, apoi, cu vocea sa plăcută de tenor, „Serile de lîngă Moscova" și „Departe, departe..." Cîntecul țîșnea direct și limpede, parcă izvorînd din inima mare a acestui tînăr simplu și, în același timp, excepțional.

Mai presus de orice, însă, atît Gagarin cît și Titov sînt niște mari truditori, oameni pentru care munca — fie ea cosmică sau pămînteană — reprezintă o necesitate la fel de naturală ca și respirația. Cînd l-am întrebat pe Gagarin care însușire o consideră esențială pentru un om care vrea să se pregătească a deveni cosmonaut, mi-a răspuns simplu și firesc, cu surîsul său cunoscut azi în toate colțurile globului :

— Puterea de muncă ! Cosmonautica, este, înainte de orice, muncă și iar muncă...

Cine a văzut filmul „Primul raid spre stele" și, mai ales, a doua peliculă cosmică, „Din nou spre stele", și-a dat seama ce eforturi uriașe, ce strădanii încordate cere, din partea cosmonautului, pregătirea pentru zbor. Și nu e vorba numai de latura, să zicem, spectaculoasă a pregătirilor — exercițiile la centrifugă, săriturile cu parașuta, timpul petrecut în liniștea incremenită a surdocamerei etc. — ci și de studiul continuu, sîrguincios, de zi cu zi, de oră cu oră. Căci, oricît ar părea de paradoxal, nu pot călători în cosmos — cel puțin în stadiul actual al zborurilor — fără a fi stăpîn pe noțiunile fundamentale ale științelor moderne, de la matematici pînă la biologie, de la chimie pînă la rezistența materialelor. Există azi o asemenea profesie — cosmonaut — și pentru ea trebuie să te pregătești multilateral și temeinic.

Dar munca cea mai grea, cea mai complexă, se desfășoară abia la bordul navei, în timpul zborului. De altfel, acești oameni se și pregătesc pentru „orele stelare" nu ca pentru o faptă eroică, ci ca pentru o muncă — intensă, încordată, neobișnuită, dar muncă. Titov are mereu vii în minte cuvintele pe care i le-a spus Marele Constructor înainte de zbor :

— Dacă cosmonautul simte înainte de zbor că merge la o faptă eroică, înseamnă că nu e încă pregătit pentru zbor.

La o întrebare a mea, referitoare la felul cum și-a petrecut cele 25 de ore în cosmos, Gherman Titov a răspuns :

— În afara celor opt ore cît am dormit, restul timpului am muncit. Și, slavă domnului, ai ce lucra în timpul zborului...

Multilaterală și intensă muncă ! Fără pic de răgaz. Cînd filmul „Din nou spre stele" va rula pe ecrane, veți vedea imaginile de o valoare documentară unică ale eforturilor, de clipă cu clipă, depuse de Titov în timpul zborului. Dar ceea ce impresionează este nu atît concentrarea și încordarea voinței, pe care le presupune o asemenea muncă, cît strălucirea lăuntrică, bucuria creatoare cu care a fost înfăptuită. N-a fost numai o cheltuială de energie mușchiulară și nervoasă, ci și o adevărată erupție de bucurie — bucuria omului înălțat de rațiunea sa din leagănul, ce părea etern, al gravității terestre. O asemenea bucurie n-o poate dărui decît conștiința uriașei utilități — pe plan larg, filozofic — a muncii înfăptuite.

Văzînd modul în care muncesc acești oameni sovietici, nu se poate să nu recunoști în ei niște adevărați continuatori — în condițiile cosmosului — ai tradițiilor de muncă comunistă inaugurate aici, pe pămînt, de o Gaganovă, o Rojnevă, un Kolcik, un Ghitalov. Ei sînt acolo, printre stele, primii udarnici ai muncii comuniste, întruchipînd astfel însăși esența orînduirii sovietice, fiind astfel mesagerii în univers ai moralei comuniste, la temelia căreia se află munca creatoare pentru binele obștesc. „Munca — arăta tovarășul Hrușciov de la tribuna Congresului — a fost și va fi întotdeauna izvorul existenței și dezvoltării omului. În diferite expresii, în diferite limbi, la toate popoarele există precept : „Cine nu muncește, nu mănîncă". Comuniștii și-au fixat drept țel să elibereze pe oameni nu de muncă, ci de exploatarea muncii lor. În principiul comunismului „de la fiecare — după capacități, fiecăruia — după nevoi", se îmbină într-o deplină unitate munca omului și asigurarea lui cu toate bunurile vieții materiale. Educația comunistă are sarcina deosebit de importantă de a înrădăcina în conștiința fiecăruia că omul nu poate trăi fără muncă, fără să creeze mijloace de existență. Tot ceea ce făurește bun omul sovietic, făurește pentru el însuși și pentru întreaga societate. Burghezia asuprește și umilește pe oamenii muncii. Comuniștii glorifică și preamăresc munca liberă, ca izvor al vieții și prosperității tuturor oamenilor, ca o chezășie a progresului și înfloririi societății".

Am reprodus mai pe larg aceste rînduri din raportul tovarășului Hrușciov cu privire la Programul P.C.U.S., deoarece în ele zvîcnește însuși pulsul viu al noii morale, al concepției comuniste cu privire la rolul omului în societatea umană. Munca face din om stăpînul naturii, aici, pe pămînt, ea îl va face mîine tot mai mult stăpîn pe necuprinsul universului, de aceea e firesc ca ea să fie piatra unghiulară a noii etici — prima etică umană care nu îngenunchiază, ci înalță, nu încovoaie, ci înaripează.

Să mă întorc însă la eroii acestui eseu... Cine i-a cunoscut și a avut bucuria să stea de vorbă cu Iuri Gagarin și Gherman Titov, a fost plăcut impresionat de felul deosebit de cald în care vorbesc unul despre celălalt și amîndoi despre cosmonautul nr. 3 și ceilalți tovarăși ai lor, cosmonauții.

Cînd m-am apropiat întîia oară de Gagarin — la Kremlin, acum două luni — una dintre primele întrebări pe care i le-am pus a fost „Ce impresie v-au făcut răsăritul și apusul soarelui în Cosmos ?" (întrebarea era banală, despre aceste lucruri vorbise în nenumărate rînduri, scrisese și în ziare, dar eram stăpînit de dorința de a le auzi nemijlocit de pe buzele lui, primul om care a încercat aceste senzații). Gagarin a izbucnit într-un rîs voios și mi l-a arătat pe Titov (al cărui zbor avusese loc în urmă cu cîteva zile) :

— Întrebați-l pe Gherman. El vă poate da vești mai noi. Și-apoi are și o „documentare" mai bogată : a văzut șaptesprezece răsărituri și șaptesprezece apusuri...

Ochii lui scînteiau de o asemenea dragoste și mîndrie pentru „fratele său ceresc", încît simțeai nevoia să exclami : da, o astfel de prietenie îi face pe oameni puternici și frumoși !

Una din primele întrebări pe care le-a pus Titov în dimineața raidului său cosmic a fost : „Unde se află acum Gagarin ?" Și cînd i s-a răspuns că Gagarin e în Canada și că tocmai în momentele acelea vorbește la adunarea partizanilor păcii din Pugwash, Titov a simțit — după propria sa mărturie — că zborul pe care îl va săvîrși va servi drept cea mai vie ilustrație cuvintelor rostite în Canada de prietenul său.

Iar, cîteva ore mai tîrziu, Iuri Gagarin, aflîndu-se pe un avion „Il-18" care-l aducea în patrie, urmărea cu răsuflarea tăiată evoluția zborului lui Gherman. În clipele emoționante, cînd nava „Vostok 2" se pregătea de aterizare, Gagarin a trimis următoarea radiogramă „Pravdei" : „Acum încep cele mai grele minute pentru Gherman — aterizarea în raionul fixat al pămîntului sovietic. La 12 aprilie, eu însumi am încercat o emoție asemănătoare și înțeleg bine răspunderea pe care o poartă Gherman Titov și împărtășesc sentimentele sale din aceste clipe. Sînt sigur că acest flăcău minunat va îndeplini cu cinste programul complex și greu al zborului său de o zi și o noapte în cosmos, zbor fără egal în istorie. Gherman Titov e comunist, el va învinge toate greutățile !"

O asemenea încredere fierbinte este, neîndoielnic, capabilă să încălzească chiar și cele mai reci inimi !

Și, fiindcă veni vorba de încrederea și prietenia care-i leagă pe cosmonauții 1 și 2, nu e, cred, de prisos să amintim splendidele cuvinte pe care le-a rostit Titov, la conferința de presă de la Casa Scînteii, despre bunul lor prieten, cosmonautul 3, și despre simțămintele care-i unesc :

— A fi cosmonaut nu este un lucru ușor. În activitatea noastră de zi cu zi, în lupta cu greutățile, între mine și Iuri Gagarin, ca și între noi și cosmonautul 3, s-a închegat o prietenie sinceră, trainică. Pot să vă spun că acesta din urmă, ca și Iuri Gagarin, este un om cu o stăpînire de sine excepțională.

Iar apoi a povestit cu admirație despre felul cum acest tînăr aviator — ciuvaș de naționalitate — a salvat într-o împrejurare, cu riscul vieții, un avion de la pieire sigură.

Mitologiile și literaturile tuturor popoarelor ne-au păstrat imaginile unor prietenii legendare, concretizînd năzuința dintotdeauna a oamenilor spre prietenie curată și sinceră. Dar mereu în calea acestor prietenii se ridicau stavilele, adesea de netrecut, ale intereselor înguste, ale egoismelor de tot felul stavile pe care orînduirile întemeiate pe exploatare și asuprire le ridicau prin însăși țesătura lor monstruoasă, prin însăși moralа lor degradantă, înjositoare. Iată că, pentru întîia oară în istorie, o orînduire socială ridică prietenia la rangul de principiu etic, o transformă în călăuză a vieții de zi cu zi, lărgind-o la proporțiile vaste ale întregii societăți, dîndu-i denumirea, mai amplă și mai cuprinzătoare, de colectivism. În codul moral al constructorului comunismului, parte integrantă a „Manifestului Comunist al epocii contemporane", sînt înscrise cu litere de aur aceste cerințe fundamentale : „colectivismul și ajutorul reciproc tovărășesc ; fiecare pentru toți, toți pentru unul ; relații umane și respect reciproc între oameni ; oamenii să aibă unul față de altul o atitudine de prieten, tovarăș și frate". Iar tovarășul Hrușciov a arătat de la tribuna Congresului că „nobilul sentiment tovărășesc al colectivismului și devotamentul față de îndatoririle obștești au intrat în sînge poporului nostru".

Prin urmare, prietenia dintre Iuri Gagarin, Gherman Titov și cel de al treilea cosmonaut nu este decît

(Continuare în pag. 9)

Răspuns la o veche întrebare

Era un virtej scînteietor, puternic,
o largă spirală de lumină
pe care pornisem în zbor, decolînd pe neștiute
din paginile cărțuliei cu scoarțe roșii...
— Negreșit, spuneau ochii tăi îngrijorați,
negreșit, iar umblă cu capul în nori,
iar cutreeră, în zborurile lui exaltate, stelele,
negreșit, iar se va întoarce tîrziu,
plin de praf albăstrui și va umple casa
de cioburi și pietricele colorate...
Și ochii tăi nu greșeau decît pe jumătate, —
zburam într-adevăr, era un virtej scînteietor,
irezistibil, ce mă smulsese pe nesimțite
din paginile cărțuliei cu scoarțe roșii.
Dar acum nu prin stele zburam,
ci arzînd în marile febre ale nerăbdării,
zburam pe cerul propriei mele vieți,
stîrnind, în bătaia aripilor, calde valuri de colb,
pulberea amintirilor...
— Cum va fi în comunism ? Ridica fruntea-i
ușor încărunțită, dar frumoasă și mîndră,
întrebarea de taină din nopțile cu camuflaj
ale războiului...
O, pe-atunci alergam în fiecare noapte
străbătînd călare prin bălți de sînge și spirt,
cu ochii flămînzi spre omleta rîncedă a lunii,
călare pe un patruped ciudat și tînăr,
alcătuit din spaime și speranțe,
cu picioare sprintene, ce se potriveau
două cîte două,
alergam înfrigurat și mă opream tîrziu,
după miezul nopții, cu calul în spume,
la castelul gigantic, cu poarta întotdeauna deschisă,
al bunului Vladimir Vladimirovici,
pentru a-i cere azil poetic.
Apoi, după ce s-a luminat de ziuă,
trecînd prin marile porți maiakovskiene,
am ajuns, cu un pumn de amintiri grele, de sînge,
și cu altul de vise fierbinți, la Marele oficiu
pentru transformarea amintirilor în gînduri,
în zile-viață,
acolo unde oamenii își spun între ei „tovarăși".
Era acolo un om cu fruntea largă,
ce arăta cu mîna întinsă undeva spre zare,
spre un lucru pe care eu nu-l zăream încă,
și văzîndu-mi mîinile pline
și cercetîndu-mi cu dragoste aspră
anii ce mă așteptau înainte,
mi-a spus arătînd spre ei :
„Te numesc om
peste aceste întinderi nedesțelenite"...
Și mereu, la sfîrșitul adunărilor,
înainte de „Internaționala",
se ridicau din arătura proaspătă a sufletelor
degete naive, înfrigurate, neștiutoare :
— Cum va fi, oare, în comunism ?

— Drumul e lung, spuneau cărțile,
drumul e greu, spuneau oamenii
și mă țineau de mîini învățîndu-mă să umblu pe el,
învățîndu-mă să-nlătur din cale bolovanii,
tufele de mărăcini, bălțile,
învățîndu-mă să-mi trag condeiul din buzunar
ca pe o sabie din teacă
și să retez mîna verzuie, furișată, a dușmanului.
Drumul e lung și greu, spuneau,
grăbește-te, fii om, deschide ochii...
Și mereu, în lungile seminarii îndîrjite,
prin romantice școli de început,
în furtunoase plenare de noapte,
lepădînd zdrențe de gînduri vechi, învelișuri
refractare, de azbest, cruste
mîinile noastre se ridicau fierbinți, nerăbdătoare,
întrebînd, chemînd, năzuind să apuce
tremurătoarea, himerica dungă a viitorului :
Bine : „plus-valoare", „lupta de clasă la țară",
„hezrasciot", — foarte bine !, —
dar cum va fi în comunism ?
Și plecam pe străzi — mai ții minte, tovarășe ? —
purtînd pe umeri fiecare cîte un Smolnîi clocotitor
de gînduri înalte, pătimașe, din care țara
se ridica roșie-aurie, ca o lună plină.
Și umblau prin noi, ca niște atomi marcați,
semințele nemuritoare ale marelui anotimp roșu.
— Fii om ! — auzisem mereu în jur oamenii
vorbind unul cu altul. Fă-te om !
Omul să fie om — spuneo bătrînul cizmar
cu minioasă durere — că dacă nu e om,
îl dai dracului de om !
Și-ncet, încet, învățam să descleștăm
mîinile omului-lup înfipte în grumazul fratelui,
învățam să oprim mîna
ce se ridica să înfigă cuțitul.
Și-ncet, încet, învățătura cărții
se înscria adînc în carnea
străvechei nădejdi a oamenilor,
în marea lor sete veșnic nepotolită,
și-n noi începea să coboare, simplu, calda bănuială
că anume comunismul e atunci
cînd omul devine om !

O, nu prin stele zburam acum,
ci deasupra unei simple hîrtii tipărite,
zburam către marginea propriei mele vieți,
spre ziua de mîine, — era un virtej scînteietor
ce mă ridicase încet deasupra cărțuliei roșii.
Nu prin stele zburam, căci sub tălpi
simțeam adînc relieful planetei,
ce mă ținea puternic, drept,
cu o gravitație nouă, neînceputâ,
ca pe un arbore.
Zburam deasupra paginii
în cercuri din ce în ce mai largi
o dată cu cifrele, cu socotelile ce vorbeau
despre oțel și cărbune, despre electricitate,
și zăream mari fluvii întoarse din drum
și puse să fiarbă sub căldări uriașe cît mările,
deasupra cărora răsăreau o mie de sori,
și zăream oameni frumoși și puternici ca albinele,
ce alergau împînzind jumătatea roșie a Pămîntului,
tabla de șah a lui Lenin,
și rînduind liniștiți piesele
pentru marea bătălie miciurinistă a Istoriei.
Creierul lor palpita sprinten și cald ca o inimă,
iar inima lor calmă, puternică,
scăpăra ușor, fosforescent, de gînduri adînci, —
păreau viețăți de basm și totuși erau oameni,
oameni din carne și oase, făcuți
din același lut bătrîn al planetei. —
păreau oameni, și totuși erau un fel
de viețăți de basm, căci pluteau respirînd ușor
prin apa albastră a adevărului...
Priveam amețit de bucurie,
era o mare spirală de lumină în care zburam
și se vedea din ea tărîmul de aur al zilei de mîine,
așa cum l-au văzut desigur, cu ultima privire,
cei ce-au căzut apărînd Moscova, Stalingradul,
cu ultima privire ce-ntreba arzător :
Cum va fi în comunism ?...
Cum va fi ? O, voi, tinerii mei prieteni,
voi nu mai întrebați, — uite-l !
Nu-l mai căutați prin cărți, prin febrele
exaltatelor visuri, — uite-l, aici,
în fața voastră, la o azvîrlitură de inimă.
Pregătiți-vă treptele urcușului,
voi veți simți pe frunte razele lui,
pregătiți-vă inima, potriviți-vă pașii, —
acum drumul e limpede, ca o adresă exactă :
fericirea ? : etajul doi, prima ușă pe stînga !
Urcați ! Urcați pe treptele mari, pe poarta din față.
Luați-vă țara pe umeri și urcați !
Grăbiți-vă-ncet, cu pas sigur, apăsat,
respirați ritmic, adînc, o dată cu pasul,
și urcați, urcați mereu, urcînd în voi înșivă,
căci sus aerul e tare, omul devine om.
Și toți infra-oamenii pier, pier fără scăpare
oamenii-ciuperci,
planctonul social,
pier, fără urmă,
cuvîntul nedreptate, cuvîntul milă, cuvîntul a ucide,
piere funinginea și negura,
și aerul devine o apă albastră, limpede,
prin care veți pluti și voi respirînd ușor.
Urcați, prieteni, urcați cîntînd
spre anotimpul omului nou.

O, nu, nu printre stele zburam,
ci deasupra unei simple pagini tipărite
în care zăream limpede
fața nevăzută a zilei de mîine.
Zburam în cercuri din ce în ce mai largi
și rîndurile paginii păreau la un moment dat
ține de oțel, o vastă împletitură feroviară
ce sugera drumuri, drumuri,
ce sugera putere și mișcare.
Era o pagină albă cu linii negre de oțel,
sau poate era o mare frunte albă,
o uriașă frunte albă, o frunte-gară,
de unde au pornit întotdeauna drumurile,
biruitoarele drumuri spre comunism,
tulburătoarele drumuri și viziuni ale comunismului.
Zburam concentric deasupra paginii, —
era o mare spirală de lumină,
și mereu auzeam glasul lui Lenin
spunîndu-mi cuvintele dintîi, neuitate :
„Te numesc om, stăpîn pe întinderea vieții tale"...

Zburam ușor, tulburat, peste paginile
cărțuliei cu scoarțe roșii...
Afară pelerinul cu togă roșie
azvîrlea manifeste roșii, de-aramă, pe străzi ;
era toamna, și părea că vine din Moscova
și cînta din sevele-i tari, amărui, spirtoase,
un imn hotărîtor al fecundității,
al marilor lehuzii fericite.
Mi-auzeam în cîntecul ei propriul glas,
neobișnuit de cald și convingător :
— Pregătiți-vă, frații mei,
potriviți-vă ceasul :
omul se apropie de miezul istoriei.
E ora douăsprezece fără un sfert.

Geo Dumitrescu

Desen de N. ZAHARJEVSKI

Zootehnie

LA CEACU

de Corneliu Leu

Grajdul vacilor de lapte

Inginerul zootehnist Andrei Neagu a venit în gospodăria colectivă din Ceacu de abia acum doi ani. Cînd l-au văzut, mărunțel, blînd, sfătos, priceput și muncitor, colectiviștii s-au bucurat, mai ales că sectorul zootehnic crescuse și aveau nevoie de un bun cunoscător. Comportarea lui apropiată, modestă, zîmbetul lui sincer și bun, modul lui firesc de a se apropia de oameni, i-a cîștigat pe toți.

Din momentul în care a venit el, a început o organizare sistematică a sectorului zootehnic, animalele au fost clasificate, înregistrate, urmărite cu atenție, rațiile de mîncare au fost întocmite ca la carte și priceperea lui îi ajuta mai ales în suplinirea lipsurilor, pentru că nu întotdeauna o gospodărie are toate furajele și toate concentratele de care e nevoie; atunci trebuiesc găsite anumite soluții de a combina ceea ce ai, în așa fel, încît unitățile nutritive să fie aceleași. Inginerul făcea multe lucruri bune. Cailor de reformă, în loc să-i vîndă cu preț de nimic, le-a găsit întrebuințare, fierbîndu-i și dîndu-i de mîncare la porci; a introdus mulsoarea direct în flotor, așa că omul știe exact ce producție de lapte obține și a instruit oamenii la cursurile zootehnice. Într-un cuvînt, colectiviștii s-au convins în scurtă vreme că realizaseră un salt serios și că producția animală era acum mult mai bună. Inginerul le pusese treburile la punct, iar de acum înainte n-aveau decît să stea și să supravegheze buna desfășurare a lucrurilor.

El însă, pesemne că nu gîndea chiar așa, și nu considera de loc că a terminat cu transformările.

A venit vremea cînd se vindeau purceii de lapte. Aceasta devenise o obișnuință în gospodărie. Se încasau și niște bani imediat pe niște animale în care nu se investise altă hrană decît laptele scroafei, scăpai și de niște guri care, în vreo cîteva săptămîni, ar fi cerut mîncare, nu glumă.

Se putea ca inginerul să nu se împotrivească și de data asta?!

— Dar știi dumneata, tovarășe inginer, că anul trecut, pe 375 de godaci din ăștia, care nu ne-au costat nimic, noi am luat 26.000 de lei? — au spus într-un glas și șeful fermei de porci și socotitorul.

— Da? Atunci să facem o socoteală.

Calm, de neschimbat, inginerul cel mititel a pus mîna pe creion:

— 375 de purcei, da?

— Da.

— Țineți și îngrășați, contractați cu statul, ar fi ajuns fiecare la o sută de kilograme, da?

— Da.

— Deci, 37.500 de kilograme, deci 375.000 lei. Da?

— Da.

— Bine, atunci faceți socoteala: hrană cam 125.000 de kilograme de boabe, să zicem că valorează 120.000 lei. Mai puneți cinci sau zece mii de lei zilele-muncă ale îngrijitorilor și vedeți că iese un venit în jurul a 250.000 lei. Un sfert de milion și nu un sfert de sută de mii.

Oamenii l-au ascultat, dar cu îndoială. Tot obiceiul era mai tare și-i făcea să încline. Dacă au căzut de acord, au făcut-o cu inima îndoită.

Iar cînd, în biroul contabilității, s-au constatat și anumite pierderi de pe urma reformelor lui, cînd au scăzut și zilele-muncă ale oamenilor, atunci privirile uricioase au început să se îndrepte direct asupra lui, să nu-l mai ocolească, sau să se ascundă.

„Asta își bate joc de munca noastră" spuneau unii. Și găseau și explicația; „sigur că da, el a venit aici de la Rușețu, unde este o stațiune experimentală a statului. Acolo, statul dă bani să se facă diverse experiențe și nu interesează dacă rezultatele vin mai devreme sau mai tîrziu. Pe cînd aici, suferă punga noastră de colectiviști. Sigur că da, ăsta-i cu teoria-n cap și face experiență pe socoteala noastră!"

Iar el, el era de neschimbat. Spunea deschis că, dacă a venit aici, a venit să facă zootehnie intensivă, să aducă cîștiguri mari, nu cîștiguri mici care să fărîmițeze sectorul, că oricînd poate spune asta și-n adunarea generală și chiar cere să fie chemat în fața adunării, să explice fiecare măsură pe care a luat-o.

Și-și vedea mai departe de treabă, ba, chiar, a oprit pe un membru din conducere să cumpere pentru gospodărie o vacă ce nu i se părea lui a fi de cea mai bună rasă.

Poftim! Pufneau toți, noi trebuie să mărim șeptelul, iar el ne oprește să cumpărăm o vacă acum cînd sînt atît de căutate.

El devenea mai tăcut, lucra cu mai mult tact, căuta să nu-i supere pe oameni.

Omul care era cel mai convins și întrevedea primul rezultatele bune ale muncii inginerului era Gheorghe Peicu, pe atunci secretar al organizației de partid și vicepreședinte al gospodăriei, răspunzător în special de sectorul zootehnic.

— Ce facem, tovarășe inginer, ți-ai ridicat oamenii în cap?

— Tovarășe Peicu, asta-i situația. Știința nu admite compromisuri.

— Bine, asta știu; și nu numai atît, îmi dau seama prea bine că măsurile dumitale sînt bune, dar, cum să-ți spun, din punctul de vedere al politicii cu oamenii stăm prost.

— Singura politică bună cu oamenii e să-i faci să cunoască metode noi și să cîștige bani mulți, tovarășe Peicu.

Peicu zîmbea. Simțea că-i stofă bună. Și totuși...

— Tovarășe inginer, eu trăiesc cu oamenii ăștia de cînd m-am născut, și duc munca politică cu ei de cincisprezece ani. Trebuie să vadă practic. Așa-i țăranul. Străduiește-te și dumneata, fă ceva să vadă și ei folosul imediat.

— Dacă urmărești folosul imediat, înseamnă să fii scump la tărîțe și ieftin la făină.

— Uite, tovarășe inginer, noi nu vrem ca dumneata să te compromiți în fața oamenilor. Noi o să căutăm pe cît se poate să-i îndemnăm să te asculte, dar ce crezi, ai să găsești și dumneata să faci ceva, imediat, ca ei să capete încredere?

Inginerul se uită la el și izbucni în rîs:

— Să fac ceva ca ei să capete încredere? Ha, ha, ha... păi știi tocmai ce am în plan acuma? Să vezi ce strigăte or să se ridice. Vreau să luăm o dată pentru întotdeauna viteii de la vaci. Să știi, tovarășe Peicu, măsura o să-i înfurie pe mulți.

Peicu deveni îngîndurat, morocănos, ca omul căruia nu-i iese ceva la socoteală:

— Tovarășe inginer, ai grijă, să nu ți-i ridici pe toți în cap!

Avertizarea suna aspru. Ea îl mîhni rău pe inginer:

— Și dumneata, tovarășe Peicu!... Și-i spuse cu patimă: mai bine să fiu urît, dar oamenii să-nvețe ceva, să ajungă la anumite concluzii, văzînd care este realitatea practică. Și ce dacă vor fi supărați pe mine, și ce dacă va trebui, poate, să plec de aici?... Dacă voi aplica procedeele științifice, va fi imposibil ca, pînă la urmă, oamenii să nu vadă rezultatele lor bune; iar pentru noi, acesta e interesul, acesta e principalul: să fie convinși oamenii de avantajele metodelor pe care le aplică, numai așa pot avea tragere de inimă.

Secretarul de partid dădu din cap; prea era îndîrjit inginerul. Și inginerul se întristă: parcă nici acest om nu-l mai înțelegea.

A doua zi începu jalea cea mare. Zootehnistul intrase în ferme și dăduse dispoziție ca nici un vițel să nu mai sugă la vacă. Să fie hrăniți cu biberonul sau la căldare.

Primele ceasuri nu s-a simțit nimic. Vacile au fost hrănite, adăpate, au dormit, viteii se mai jucau cu biberonul sau cu degetul pe care mulgătorii îl băgau în găleată ca să-i facă să soarbă laptele.

Dar după mulsul de seară, a început iadul.

Cîteva minute vacile au așteptat. Cîteva minute au așteptat și viteii. Apoi au început să se frămînte.

Apoi au început să se nelinistească.

Apoi au început să se cheme.

Iar pe măsură ce se chemau și vedeau că nu se pot apropia de odrasle, și odraslele de mame, începea plînsul cel mare.

Primul sfert de oră, cei care nu știau despre ce era vorba, au crezut că se auzeau mugetele normale de dinainte de supt.

Al doilea sfert de oră au bănuit că se-ntîmplase vreo încurcătură în grajduri.

Al treilea sfert de oră, au început oamenii a ieși pe la porți crezînd c-au năvălit lupii.

Iar după un ceas încheiat, a început să alerge aproape tot satul spre grajduri, convins că luaseră foc.

Era un muget și-un urlet și-o jale, era un vacarm și-un clocot și niște răgete. Era un iad!

Vacile se propteau în picioare, tremurau din tot trupul și mugeau. Viteii se zbăteau, săreau și zbierau. Fiecare muget, fiecare răget, fiecare urlet se adresa numai unor anume urechi și căuta un anume răspuns. Și atunci, toate aceste aproape două sute de dialoguri patetice, disperate, se amestecau, se învîrtorau, se chinuiau să pătrundă unele printre altele, să-și facă drum, să ajungă și să se întoarcă și mai rău se încurcau, mai rău se legau, se-nnodau, se-mpleticeau și deveneau un jalnic cor de osîndiți zguduind cu putere totul: pereții grajdurilor, coroanele copacilor, stîlpii gardurilor, pînă cînd răbufnea cu putere spre cerul nopții de stepă revărsîndu-se asupra întregului Bărăgan. Și parcă Bărăganul vibra, și tremura, și mugea.

Și asta a durat trei zile.

După trei zile, vacile n-au mai avut putere să rage, dar nici lapte n-au mai dat.

Multe dădeau deabea jumătate sau două treimi din cît dădeau înainte. Unele, mai bătrîne, care fătaseră de mai multe ori, înțărcaseră de tot.

Atunci și mulgătorii, ultimii oameni care mai avuseseră încredere neclintită în cuvîntul inginerului, au început să-l privească înciudați.

Fierbeau în ei două sentimente: și revolta că-și bătuse joc de norma lor, și mila, mila aceea de nedescris care-i cuprindea cînd vedeau sărmanele animale.

Sărmanele animale crescute de ei, îngrijite de ei, obișnuite cu ei. Îi priveau cu atîta jale, cum numai niște vaci pot să privească, și-i cîștigau total cu faptul că ochii lor nu oglindeau ură, ci nedumerire. Parcă-i întrebau sau se mirau: „Cum, cum tocmai voi ați putut face asta"?..

Iar la viței ce să mai vorbim. Acolo într-adevăr, numai inimă de piatră să fi avut, să-i vezi cum se chinuiesc și cum jelesc și cum slăbesc, ei, cele mai frumoase și cele mai tandre dintre cele mai frumoase și cele mai tandre animale!

— Forțați cu mîncare, forțați cu mîncare; cît de multă mîncare; numai așa își vor reveni!... Mîncare și trebuie să-și revină! striga inginerul.

Dar oamenii, în loc să-i răspundă, îl priveau cu niște ochi goi și disperați ca și ai animalelor.

— Of, mamă, nu mi-a stat mie bine patruzeci de ani plugar, a trebuit acum la bătrînețe să mă fac mulgător ca să văd jalea asta! spunea Gheorghe Piroșcă, cel mai vechi îngrijitor de vaci din gospodărie.

Și inginerul simțea cum nu se va mai putea înțelege nici cu oamenii aceștia.

În asemenea clipe grele, ar fi avut nevoie măcar de-o mînă de ajutor, măcar de-un cuvînt de încurajare, Pașii îl trăgeau spre oamenii de la care avusese cea mai mare înțelegere, spre organizația de partid, dar gîndul parcă-l oprea pe loc. Îi era rușine. Prea îi vorbise atunci lui Peicu dur, ca unui om care nu-l înțelegea.

Și rămînea zi și noapte în mijlocul grajdurilor, și nu putea spune altceva decît:

— Forțați cu mîncare, trebuie să dea! Gheorghe Piroșcă, pe numele lui adevărat Gheorghe Stan zis Piroșcă, era cel mai vechi mulgător. Primul din gospodărie. De cînd aveau numai unsprezece vaci. Om cu scaun la cap, cu multă pricepere, atent la ceea ce scria în cărți.

Dar așa ceva nu mai putea nici el să priceapă.

Sau, chiar dacă putea să priceapă, pricepea cu mintea, dar cu ochii și cu inima nu. Și cum să pricepi cînd era atîta jale în grajd, cînd din douăsprezece vaci, cîte avea el în grijă, trei i-au înțărcat, iar altele dădeau cîte un litru sau două la o mulsoare. Cît despre viței, îi îndemna el cu biberonul de rîdeau muierea și fata și nepoatele de el acasă că s-a prostit la bătrînețe, dar numai ăia mai mici și mai proști puteau fi înșelați. Pe cei mari, degeaba! îi încerca și la căldare, băga și degetul înăuntru, așa cum îl învățase inginerul ca să-i mintă, să credă că-i sfîrc, dar tot degeaba.

Și ce viței frumoși avea tocmai în seria aceea, cît de mari crescuseră și cît de înțelepți se făcuseră!...Mai ales doi, de șase luni, ajunseseră la 170 de kile și erau înțelegători ca niște copii. Seara, pe ascuns, ca un hoț, Piroșcă îi lua și-i ducea să mai sugă cîte puțin. Și dacă ar fi fost prins asupra faptului, el și pregătise un răspuns:

— Sînt om, nu-s fiară, tovarășe inginer; zilele-muncă ale mele s-au dus dracului, dar nu mă sili să mi se ducă și omenia!

Inginerul rămînea din ce în ce mai singur, din ce în ce mai izolat. Spre mirarea lui, oamenii îl ascultau și, în linii mari, făcea tot ce spunea el; chiar mult mai mult decît s-ar fi așteptat. Dar el simțea că situația nu e bună de loc, simțea acea neîncredere totală, care-l convingea că, oricînd, ei s-ar putea întoarce la starea veche, care-i arăta că strădania lui nu avusese niciodată un folos, pentru că singurul folos într-o asemenea situație este acela de a-l convinge pe om de metoda cea nouă, de metoda cea înaintată, de valabilitatea și folosul ei.

Și se simțea din ce în ce mai nesigur, din ce în ce mai neliniștit.

Într-o seară a bătut la ușa organizației de partid.

Peicu l-a primit calm. L-a înțeles dintr-o privire sau, poate, îl înțelesese de mult.

L-a privit drept și i-a spus:

— Știu, tovarășe; știm că ți-e greu, tocmai de asta noi, comuniștii, am hotărît să te ajutăm pînă la capăt; toți membrii de partid s-au angajat să asculte și să îndeplinească îndrumările dumitale și să-i îndemne și pe ceilalți la asta.

Inginerul a făcut ochii mari, apoi s-a încruntat, apoi i-a făcut și mai mari:

Va să zică asta era!

Va să zică de asta, oamenii aceea, cu toate că erau morocănoși și închiși, îl ascultau!

Va să zică de asta erau îndeplinite măsurile lui!

Va să zică, nu era deloc singur!

Va să zică, partidul...

— Tovarășe Peicu, tovarășe Peicu, eu...eu sînt băiat de la țară, eu, dacă am învățat, am învățat în primul rînd pentru a ridica nivelul de trai și de cunoștințe al celor de unde am pornit... Tovarășe Peicu...

Dar de-a doua zi...

De-a doua zi numai el știe cum a început să muncească! Cu cîtă forță, cu cît avînt!...

Și-ntr-adevăr, îndemnate cu mîncare, vacile au început să-și revină, apoi au început să întreacă cea ce dădeau pînă atunci, iar acum, să-i plătești cu aur pe toți cei ce lucrează la fermă și n-ar mai renunța la această metodă.

Separat de vacă, imediat după fătare, vițelul nu mai vine să sugă la ea, iar ea nu-l mai caută cu disperare. După cîteva zile, el chiar dacă vine, ea îl gonește.

Ce se cîștigă astfel? Îți explică foarte bucuros și foarte convins oricare mulgător, dar mai ales nea Piroșcă:

—...În primul rînd vaca se obișnuiește numai cu mine și lasă tot laptele, fără să mai rețină pentru vițel. Apoi, imediat după muls, se culcă și rumegă în loc să se zbată, să aștepte vițelul, să piardă timp. În al treilea rînd, cele cîteva kilograme de lapte pe care eu i le lăsam pentru el, acum le mulg și mi se pun la socoteală. În al patrulea rînd, vițelul sugea la urmă, deci sugea laptele cel mai gras, ori el nu are nevoie de lapte gras, ci are nevoie de lapte cu albumină. Laptele cu albumină e la început. Eram înșelat și eu, și el. El lua mai puține unități nutritive, eu scoteam mai puțin procent de grăsime. Acum vaca deabea așteaptă să fie mulsă, nu are altă treabă decît să mănînce și să facă lapte. Producția e mai mare. Hrăniți la căldare, viteii mănîncă rații fixe; din uger, ce știam eu cît sugeau?... ...Se îngrașă și cresc în greutate mult mai repede!...

Și e atît de convins, încît crezi că niciodată n-a făcut altfel.

Dar nu numai de sporul pe care-l aduc aceste măsuri de zootehnie modernă s-au convins colectiviștii, ci de toate cele la cîte îi îndemna zootehnistul. Și în privința creșterii de porci buni, producători de carne, și în privința oilor cu lînă fină și semifină, și a întrebuințării ouălor celor mai bune pentru prăsila de pui, și a cîtor și mai cîtor lucruri. În anul 1960, veniturile de pe urma creșterii animalelor au fost, în gospodăria lor, de un milion și douăzeci și cinci de mii de lei.

Cînd trece spre casă, Gheorghe Piroșcă are drum pe lîngă moară. Acolo vin căruțe din tot Bărăganul. El îi întreabă pe fiecare cum merg cu gospodăria, ce venit au avut, ce valoare la ziua-muncă, cîți bani și cîte produse.

Iar cînd îi aude pe cîte unii spunînd că produse au luat, dar bani mai puțin, răspunde convins:

— Bine-înțeles că n-aveți sector zootehnic; sau, dacă-l aveți, nu-i bine organizat. Sectorul zootehnic muncit cu mijloace moderne, asta aduce bani, măi frate, să știi de la mine!...

Era o după-amiază liniștită, în grajd plutea mirosul de pîine coaptă, de bere amăruie, de castraveți acriți, a porumbului siloz și aburul cald de la răsuflările vacilor. Lumina soarelui plecat peste amiază pătrundea prin ferestre și strălucea în paiele proaspete. Nu se-auzea decît rontăitul monoton al vacilor și rareori, cine știe cum, zornăitul cîte unui lanț.

Piroșcă era singur. Rămăsese de servici. Mîncase și el mîncarea din desagă, iar acum se pregătea să mai deretice prin grajd. Cînd, un scîrțîit ușor se auzi, apoi un muget moale. Și-n ușă apăru capul lui Balcan, unul dintre cei doi viței, cei mai dragi ai lui Piroșcă. Inteligent, și cuminte, și ascultător.

Ca dovadă că imediat cum îl văzu, veni la el și începu să se joace. Inima mulgătorului se topise de tot. Va să zică Balcan nu-l uitase. Va să zică Balcan, scăpînd prin curte, îi simțise mirosul și venise la el. Măi Balcan, măi!...

Și trecuseră vreo două luni de cînd, ne mai dîndu-le să sugă, viteii nu mai aveau de-a face cu mulgătorii, ci trecuseră numai în grija vițelarilor.

Piroșcă îl luă, îl mîngîie, îi mulțumi că nu l-a uitat, îi sărută botul și nu mai știu ce să facă de bucurie.

Se gîndi să-l trateze cu ceva cu totul neobișnuit pe musafir, cu ceva care i-ar fi făcut o mare bucurie. Se uită în jur: liniște, soare scînteiind în paie, miros de siloz, rontăit lent de vaci și altceva nimic. Nimic și nimeni...

Ce-ar fi!...

Așa, măcar o dată, ca amintire, de hatîrul lui Balcan!

Mulgătorul își și închipuia cît de bucuros va fi vițelul cînd va simți din nou gustul suptului de la vacă. Asta tratație, da; nu-l va uita nici o dată.

Îl trase după el, se apropiară de maică-sa, dar parcă ceva se întîmplă în toată firea mulgătorului:

— Adică să calc eu regulile științei pentru tine, măi Balcan? Adică să trădez eu niște învățăminte în care cred și care ne-au adus atîta folos? A?

Vițelul îl privea cam nedumerit, ca și cum i-ar fi spus: „Dar nu ți-am pretins eu, nene, așa ceva!"...

Și deodată Gheorghe Piroșcă luă o căldare, turnă în ea niște lapte și, apropiindu-se de vițel, băgă înăuntru degetul ca atunci cînd vroia să-l amăgească imitînd sfîrcul ugerului.

Iar Balcan își afundă botul lui catifelat, și-ncepu să soarbă, și să soarbă, și să soarbă...

— Sigur că da, spunea Piroșcă bucuros, gîdilîndu-l cu degetul, respectăm regulamentul și, în definitiv, tu la mine ai venit în vizită!

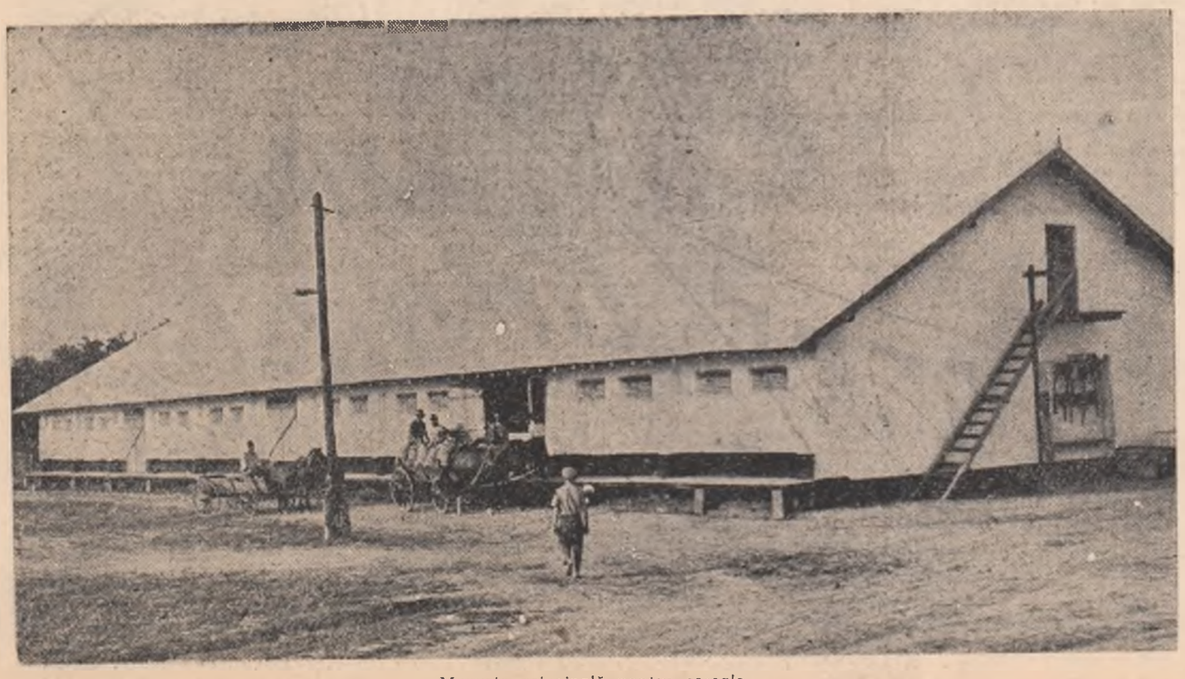

Magazia principală pentru cereale

POEȚI DIN REGIUNILE ȚĂRII

Ion Rahoveanu
(CLUJ)

E BUCURIA...

Între pămînt și cerul în vibrare
Eu oamenilor voi lăsa un cînt,
Un cînt prieteniei solidare,
Acestui soare inimi înstelînd.
Cînt bucuria de-a ieși în larg
Dintre pereți, să-mbrățișezi lumina,
Să schimbi c-un om o vorbă, într-un prag,
Cu nestiuți prieteni să dai mîna.
E bucuria de-a ieși în vis
De pe ogoare dureros de mici,
Cum din prea strîmte golfuri te desprinzi,
Cum din aeroporturi te ridici.
Auzi? Peste pămînturile dragi,
Cutezătoare-n luminoase spații,
În țara orizonturilor largi
E-o liniște a marilor creații...

PĂDURE DE MESTECENI

Tulpini adolescente, mesteceni în candoare.
Sînt nuduri în viață de fosnet și culoare.
Pădure de zăpadă și pure singerări
De frunze ce le pierde lumina-n depărtări.
Că ani îți pierd din murmur, regret cînd sînt departe,
Suavă-nvăluire, de aur, fără moarte.
De-ți fringem o tulpină, un trup de-argint e jos
Și-n grație, candoare, el moare-ncet, frumos.
De unde-aș fi, sparg ceruri spre tine, cu privirea,
Cînd te ajunge-un viscol e și-a mea tresărirea.
Cu sufletul de flăcări al unei eroine
Tu arzi — și pentru oameni e flacăra din tine.
Vă-aprindeți deci, mesteceni, pe mal, cu demnitate,
Înjunghiați de toamnă fiți flăcări mari, înalte!
Mori greu, candidă veșnic, ne-nvinsă, orbitoare.
Ca arderea-ți adîncă și poezia doare.
Pădure de mesteceni — adînc și suprafață —
Un pictor ce nuanțe din tine nu învață?
Mesteceni lîngă Someș suind spre culme ard.
Sînt cupe mari cu slavă, sînt flăcări și stindard.

Ana Șoit
(HUNEDOARA)

Cîntec de rusalce

Demolăm... Ziduri strîmbe și vechi
Se surpă-n noi, cu amintiri amare,
Și n-o să ne mai susure-n urechi
Prin poduri sparte, ploaia, ca-n ștrapare.
Poate așa uita-vom că-n unghere
Tristețile plîngeau precum o salce,
Și uruitul de betoniere,
Ne pare-acum un cîntec de rusalce.

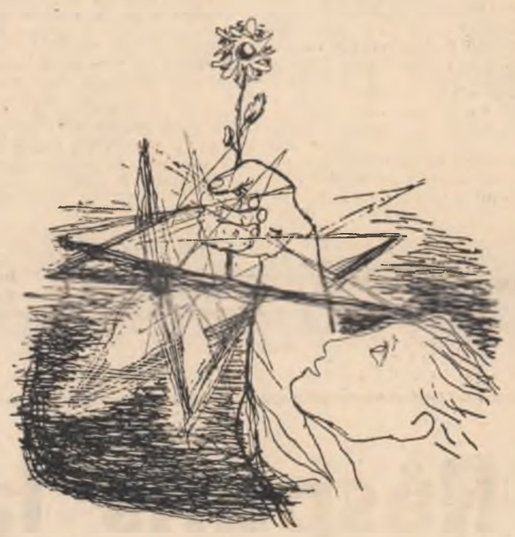

Desen de NICĂ PETRE

Cîntecul marilor îndrăzneli

Iată, omul sovietic, ne-a deschis drumuri
Între stele și necunoscut!
Fumuri, fumuri,
Tainele s-au destrămat
Și s-au pierdut.
Mîine, în spațiile siderale
Vom transplanta tinerețea noastră,
Ca pe o roșie floare,
Un om sovietic și-a muiat fața
În aurul natural din soare!
Ne cheamă căile soarelui.
Om sovietic, ți-e pulberea astrală
Uimitor de proaspătă pe frunte,
Între stele și oameni,
Îndrăzneala ta a legat o punte.
Ai dus cu tine cîntecul cel mai tînăr
Al pămîntului.
Și te-ai întors cu nădejdile lui mari.
Iată, poarta de aur a cîntului!
Om sovietic, inelul tras în jurul globului
Este dragostea!
Cu tine-au zburat visurile omenirii
Spre cea mai înaltă stea...

Ilarie Hinoveanu
(OLTENIA)

Cîmpiile și-au rechemat lumina

Cîmpiile și-au rechemat lumina,
Zăpezile coboară în pămînt,
Răcoarea iernii lunecă pe vînt
Învolburînd pădurilor cortina.
Și-au rechemat pionerești cîntări
Din goarnele pierdute-n depărtare
Și bivolii metalici să-nfioare
Tăcerile pămîntului spre zări.

Gorjan cu vioară

Pe fruntea lui osoasă și înaltă
Parcă Brîncuși a petrecut o daltă
Întîrziată-n unghiuri de visări.
Ca un zefir întins pe depărtări
Arcușul peste aerul livezii
Are zvicnirea vorbei lui Arghezi
Menită asfințitului să-i fure
Arcul luminii, viu, peste pădure.
Prin degetul sculptat ca în bazalt
Trec nervii fini ai sunetului nalt
Smuls doinelor din inima pădurii
Care-a-ncălzit sub cetină pandurii.
De fericire simplă parcă arde
Vioara, vis de flacără sub coarde,
Cînd, sub călcîi, sondorii bat în horă
Pămîntu-ncins de flacăra sonoră.

Cosmonautul

L-am văzut și l-am ascultat vorbind. În două rînduri l-am văzut și l-am ascultat : o dată la mitingul din noua sală a Palatului R.P.R., și a doua oară, la conferința de presă din sala de marmură a Casei Scînteii.

L-am ascultat vorbind și din Cosmos.

I-am citit și impresiile. Dar una este să citești și alta să asculți... Cuvîntul scris e mai rece decît cuvîntul vorbit...

Îl priveam pe eroul zborului legendar al Cosmosului și nu mai voiam a crede. Cum ? E chiar el ? Acest om modest, tînăr și sincer, a făcut ocolul planetei noastre de atîtea ori ? El a vorbit din Cosmos ? El a privit Pămîntul ; el l-a fotografiat ?

Asemenea oameni ca Iuri Gagarin și Gherman Titov nu puteau da decît un stat ca Uniunea Sovietică, un stat care a pășit la construirea desfășurată a comunismului.

Un om tînăr, stăpînit, modest și înțelept. Acesta este Gherman Titov. Nici nu mi-l puteam închipui altfel. Un erou sovietic ! Un erou comunist !

El a plecat în Cosmos din dragostea lui de a zbura, de a urca mai sus, tot mai sus, de a descoperi și a cunoaște universul necunoscut. Era calm. Avea încredere în mașina pe care i-au încredințat-o poporul sovietic, savanții, tehnicienii. Avea încredere în tehnica erei comuniste. S-a urcat în rachetă. A zburat. Nici nu bănuia că face o faptă de eroism. În timpul zborului, conducătorul statului sovietic i-a trimis o telegramă, l-a felicitat. Telegrama l-a emoționat pînă la lacrimi și i-a dat și mai mult curaj, încredere în biruință, în ducerea la îndeplinire a misiunii primite.

Gherman Titov s-a întors pe pămînt. Ne vorbește. Spune că pămîntul e rotund, e frumos, cu o bandă azurie în jur, dar nu-i atît de mare, e mic, chiar, și oamenii pot trăi în pace pe această mică planetă a universului.

Privindu-l și ascultîndu-l pe Gherman Titov, m-am gîndit la eroism. L-am privit cum sta în fața noastră. Vorbeau despre fapta lui savanți, muncitori, studenți, oameni de stat. Fața lui reflecta frămîntarea gîndurilor. La ce se gîndea ? Căutam să-i tălmăcesc gîndurile înalte despre idealurile majore ale umanității. A vorbit și am văzut un om înțelept, plin de putere, plin de strălucire interioară. Eroismul omului sovietic este generos, strălucitor, liniștit. Și este așa pentru că el servește patria sovietică, poporul, umanitatea întreagă.

Dumitru Corbea

Privindu-l pe Gherman Titov

Niciodată, ca în acest an, aniversarea Marei Revoluții Socialiste din Octombrie nu mi s-a părut mai impresionantă. Pentru că niciodată, ca în acest an, ea n-a înglobat atît de concret trecutul, prezentul și viitorul. Azi, salvele Aurorei răsună în mintea noastră împletite cu semnalele navelor cosmice ; în toamna pe cît de fantastică, pe atît de reală a lui 1961, neuitatul 1917 își dă mîna cu pragul lui 2000. Evocăm asaltul Palatului de Iarnă, citind în ziare comunicatele cosmonauților și avînd alături grandiosul Program de construire a Comunismului în U.R.S.S. Ne gîndim la eroii revoluției, stînd de vorbă cu Gherman Titov și ne putem da seama cum va arăta omul Comunismului. Ceea ce ieri încă mai părea utopie sau o realitate îndepărtată, este azi viața noastră de fiecare zi, obișnuita noastră viață de fiecare zi. Trăim epoca în care extraordinarul a devenit cotidian !

Îl ascultam dăunăzi pe Gherman Titov, vorbind de la tribuna din sala Palatului Republicii. Îi priveam capul frumos profilîndu-se pe steagul roșu cu efigia lui Lenin. Și, privindu-l, mi se părea atît de cunoscut, încît mă întrebam dacă nu cumva l-am mai întîlnit în anii petrecuți în Uniunea Sovietică, undeva, pe strada Gorki sau pe scara rulantă a vreunei stații de metro, cufundat în lectură. În ochii aceia blînzi, atît de omenește blînzi ai cutezătorului cosmonaut, în surîsul fermecător care-i luminează fața, am recunoscut ochii și surîsul omului sovietic, viața și visul îngemănate, șoapta îndrăgostitului și îndrăzneala eroului.

Îl ascultam vorbind unei săli de cîteva mii de oameni despre cea mai extraordinară ispravă a omului, cu calm, cu humor, cu acea splendidă libertate interioară a omului învingător al naturii, fără nici o grandilocvență, subliniind că această ispravă epocală este abia un timid început, dar cu certitudinea că omul va obține victorii și mai mari asupra naturii. Și că — neîndoios — primii care vor obține noile victorii, vor fi tot oameni sovietici. Splendidă modestie și splendidă încredere a omului în forțele sale !

Gherman Titov nu este o excepție, nu e un campion în goană după recorduri. El este expresia celei mai înalte trepte atinse de umanitate, un produs al societății comuniste. Nu-l cunosc personal, dar îi cunosc destul de bine compatrioții, tovarășii de arme, ingineri, tehnicieni, scriitori și artiști, sau simpli oameni ai muncii. Ei n-au fost în cosmos, dar au pregătit fiecare în felul său grandioasa performanță. Și pe toți i-a educat deopotrivă partidul comuniștilor.

Îl ascultam vorbind pe Gherman Titov și gîndul zbura cu cîțiva ani îndărăt, cînd Uniunea Sovietică a lansat primul satelit artificial al pămîntului. Locuiam pe atunci la Moscova, pe una din străzile ei vechi și liniștite, desprinsă parcă din romanele lui Tolstoi. Am ieșit dis-de-dimineață în stradă, curios să văd cum arată acea zi memorabilă, ce spun oamenii. Nu era nimic neobișnuit. Ca și cînd nimic extraordinar nu se întîmplase. Am întîlnit aceleași figuri pe care le întîlneam zilnic la ora cînd mă duceam la lucru, citind ziarul, parcă ceva mai concentrați. Atît ! Încolo, strada avea aspectul ei obișnuit. Cînd, seara, i-am împărtășit unui prieten mirarea mea, mi-a spus — și ciudat ! avea același surîs ca și Gherman Titov — că lansarea sputnikului care uluise lumea întreagă, nu era pentru ei nici o surpriză, că doar de multă vreme se știe că savanții sovietici lucrează la asemenea experiențe. Și apoi, cine dacă nu noi voiai să lanseze primul sputnik ? adăogă el. Întrebarea asta mi-a mai fost repetată și de alți prieteni moscoviți. Din cuvintele lor nu răzbătea nici un fel de înfumurare, ci numai convingerea profundă că extraodinarele performanțe științifice ale U.R.S.S., erau, nu produsul întîmplării, ci urmarea firească a condițiilor create de socialism, era conștiința că deschiderea drumului omului spre cosmos se încadra în sarcinile istorice ale clasei muncitoare din U.R.S.S., ale statului sovietic, ale tuturor oamenilor sovietici. Era, cu alte cuvinte, ceea ce avea să afirme mai tîrziu Nichita Sergheevici Hrușciov, cînd spunea că rampa de lansare a navelor cosmice sovietice este socialismul. Aceasta se referă în primul rînd la condițiile materiale create de socialism, dar în egală măsură e vorba despre condițiile spirituale, despre climatul de creație, despre trăsăturile comuniste cultivate în oameni de Partid : îndrăzneala creatoare, permanenta desțelenire a celor noi, lupta împotriva rutinei și a drumurilor bătute. Nu întîmplător Gherman Titov și-a început cuvîntarea din sala palatului Republicii, vorbind despre visul omului de a-și lua zborul de pe pămînt. Poezia zborului spre înalt nu e legată exclusiv de zborul cosmic. Este poezia împletirii de fiecare ceas a idealului cu viața, expresia înaripatului romantism comunist. Acel „Trebuie să visăm !" al lui Pisarev, reluat de Lenin, „visătorul din Kremlin", a devenit o trăsătură, o condiție de viață și de creație a omului sovietic. Fără permanenta prezență a visului împletit cu realitatea, fără conștiința posibilității înfăptuirii ideilor celor mai îndrăznețe, nu se poate înțelege nimic din tot ceea ce se crează în societatea sovietică. Cine a trăit în U.R.S.S. știe cît de mare este efervescența creatoare în toate domeniile de activitate, cît de puternic este interesul colectiv, dragostea și atenția pentru a nu se pierde nimic din ceea ce rațiunea unită cu fantezia poate înfăptui nou și curajos. Căldura cu care Gherman Titov vorbea despre tovarășii săi cosmonauți mi-a amintit de relațiile dintre oamenii sovietici care m-au impresionat în atîtea ocazii, relații umane de prieten, de tovarăș, de frate. Există în Uniunea Sovietică o expresie curentă, care s-ar traduce „în chip omenesc". A trăi în chip omenesc, a vorbi omenește, a te purta omenește... Și nu o dată, cînd, cu cine știe ce prilej cît de neînsemnat, cineva nu se purta, sau nu vorbea astfel, fie că scena se petrecea în vreun magazin, pe stradă sau în troleibuz, de undeva se auzea o voce, anonimă, o voce a opiniei publice : „Dar omenește nu se poate vorbi ?"

Principiul : „Fiecare pentru toți, toți pentru unul" înscris în codul moral al constructorului comunismului din Programul P.C.U.S., principiu diametral opus individualismului și concurenții între oameni, acționează ca o excepțională forță motrice creatoare. Încrederea tovarășilor, pasiunea fiecăruia pentru creația celuilalt dă aripi, îndeamnă necontenit la fapte mari. Acest lucru e valabil pentru cele mai aparent neînsemnate realizări ale oamenilor sovietici. Dar aici mi se pare că stă în mare măsură secretul epocalelor realizări ale U.R.S.S.

Mă gîndeam, în timp ce vorbea Gherman Titov, la imaginea pe care scriitorii de literatură științifico-fantastică și-au făcut-o cu multe zeci de ani în urmă despre primii cosmonauți. Îmi aminteam chiar unele desene ce însoțeau descrierile lor fantastice. Erau în general niște monștri tehnici, fără asemănare umană. Ce vreți ? Nici scriitorii, nici desenatorii n-aveau de unde să bănuiască pe atunci că sufletul navelor cosmice va fi omul comunist. Cu atît mai puțin, cum va arăta acest om. Și iată, îl am în față pe Gherman Titov, cosmonaut sovietic, cu surîsul lui inegalabil, cu privirea deopotrivă lucidă și visătoare, cu adevărat umană. Ce mîndrie mai mare decît că fii contemporan cu această inimă și cu această minte a navei interplanetare care se cheamă omul sovietic, plămădit de marele Partid al Comuniștilor, de gloriosul Partid al lui Lenin !

Traian Șelmaru

Omul viitorului

(Urmare din pag. 7)

o frîntură dintr-un gigantic zid uman, cimentat prin cele mai luminoase simțăminte cunoscute vreodată de omenire. A fi pentru semenul tău prieten, tovarăș și frate, iată legea supremă pe care comunismul o va instaura între toți locuitorii planetei noastre și, poate într-o bună zi — de ce să nu împingem visul mai departe ? — între toate ființele gînditoare ale lumilor locuite.

...Cînd l-am întrebat pe Iuri Gagarin care sînt scriitorii săi preferați, mi-a răspuns fără să stea pe gînduri : „Shakespeare și Cehov". Cîteva săptămîni mai tîrziu, citind volumul său „Drumul spre cosmos", mi-a atras atenția faptul că, în perioada cea mai intensă de pregătire pentru zborul cosmic, Gagarin citea tragediile lui Shakespeare și povestirile lui Cehov. De atunci m-am tot întrebat : de ce oare tocmai tumultuosul Will și reținutul Antoșa ? Nu există antipozi mai desăvîrșiți ai literaturii universale — și tocmai lor, acestor uriașe fluvii de omenie atît de depărtate unul de ceilalt, le-a fost dat să potolească, îngemănate, setea de lumină și frumos a primului cosmonaut al umanității. Și mi-am răspuns : nici nu se putea altfel. În Shakespeare și în Cehov Gagarin a găsit, puse cu forța nezăgăzuită a geniilor, toate marile probleme ale umanității, cărora el, om sovietic, comunist din a doua jumătate a secolului al XX-lea, trebuia să le dea un răspuns sintetic și atotcuprinzător de la înălțimea astrilor.

Dar dragostea lui Gagarin pentru titanii literaturii mi-a dezvăluit și un alt aspect, pe care realitatea sovietică mi l-a confirmat pas cu pas : lărgimea și înălțimea gusturilor artistice pe care comunismul le educă în oameni. Și încă ceva, și mai important : multilateralitatea preocupărilor omului nou. „Comunismul — a spus tovarășul Hrușciov la Congres — înnobilează pe om. Comunismul înseamnă înflorirea maximă a omenirii și a personalității umane". Iar Programul P.C.U.S. arată că „în perioada trecerii la comunism cresc posibilitățile de educare a omului nou, în care se îmbină în mod armonios bogăția spirituală, puritatea morală și perfecțiunea fizică".

Se poate găsi o concretizare mai elocventă a acestor luminoase teze teoretice decît personalitatea celor doi cosmonauți ? Aflîndu-mă timp de trei zile, aproape oră cu oră, în preajma lui Titov, mi s-a înfiripat în fața privirilor, din felurite trăsături, portretul complex și multilateral al unui adevărat prototip de om al viitorului.

La întîlnirea cu ziariștii, Titov a făcut față „tirului" de întrebări, cu luciditatea și profunzimea unui om politic și a unui gînditor. La întîlnirea cu aviatorii, a explicat mecanismul de conducere a navei cosmice și problemele fiziologice ale zborului în cosmos, cu limpezimea unui savant. La pavilionul de mostre, a apreciat calitatea instrumentelor muzicale, cu priceperea unui muzician (mi-am amintit atunci că, în timpul zborului cosmic, se desfăta, în puținele clipe libere, ascultînd la radio valsurile lui Strauss și că, printre compozitorii săi preferați, Glinka și Ceaikovski se află la loc de frunte). Iar în filmul „Din nou spre stele" l-am văzut în faimoasa surdocameră, împărtășia liniștii absolute, recitînd versuri înaripate despre splendida natură a locurilor siberiene unde s-a născut.

Căci Gherman Titov este — în tot ce face și în tot ce spune — un poet. Mărturie stau plasticele metafore și comparații care abundă în vorbirea sa. Căutînd să sugereze, la întîlnirea cu aviatorii romîni, incandescența flăcărilor ce înconjurau partea exterioară a navei cosmice în momentele intrării în straturile dense ale atmosferei, a spus : „Privind prin iluminator, aveam impresia că mă uit prin vizor într-un cuptor Martin în care fierbe oțelul". Iar cînd a vrut să exprime senzația resimțită în clipa revenirii de la starea de imponderabilitate la starea normală a omului pe globul său natal, a găsit această strălucită imagine : „M-am simțit ca atunci cînd o rudă apropiată, de care ai fost despărțit prin distanțe uriașe, te cuprinde, în sfîrșit, în îmbrățișarea ei caldă și puternică".

Deci gînditor, savant, poet, acesta va fi omul de mîine. Și mai presus de toate, un mare, neistovit muncitor.

...Iată numai cîteva dintre gîndurile pe care întîlnirile cu cei doi cosmonauți mi le-au adus sub condei. Gînduri care au prins viață pe hîrtie sub imensul torent de lumină revărsat din documentele epocalului Congres de la Moscova, documente care au dezvăluit și mai limpede în fața omenirii nu numai căile propășirii nemaiîntîlnite a vieții economice a societății, ci și căile înfloririi fără precedent a personalității umane.

„Angajat cu toate forțele sale în opera de construire a socialismului — a declarat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej de la înalta tribună a Congresului, poporul nostru vede în imaginea societății comuniste, trasată de proiectul de Program, imaginea propriului său viitor de înflorire multilaterală, de înaltă bunăstare materială și culturală".

Da, poporul nostru vede în comunism ziua sa de mîine, împlinirea destinului său istoric. Iar în omul societății comuniste — prefigurat de un Gagarin, un Titov, și de mulți alți asemeni lor, oameni ai înălțimilor pămîntene și cosmice — propriul său ideal uman.

TROICA VISULUI ZBOARĂ

Stepa fumegoasă, rotindu-se cu covoarele de pănușită spre nemărginiri, serile albastre din cătunul Dikanka, troica minunată, cu cîntecul nostalgic al clopoțeilor — iar mi-au furat gîndul ca să-l scalde în mirosul de hrișcă înflorită și de pin al pămîntului rusesc, aurit de legende și sfîntit de sînge. Citesc Raportul prezentat de tovarășul Nikita Hrușciov la Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și pătrund, pe sub mari portaluri de lumină, pe sub arc de curcubeie, în tărîmul în care, vara, ruginesc pînă și zările de-atîta grîu cît se coace în soare. Rusia, leagăn al revoluției și al visului, pămînt mănos, învăluit în cîntec, Rusia a ridicat pe cel mai înalt catarg steagul Secolului de aur al comunismului. Acum, în toamnă, cînd mestecenii ard despletiți de la pragurile Niprului pînă la ținutul fantastic al Siberiei, străbat cu gîndul prin anotimpuri și poposesc, peste ani, într-un sat așezat undeva în Altai, în Kazahstan, sau în Ucraina. Poate chiar lîngă Veșenskaia, pe malul ripos al Donului liniștit, pe unde-am colindat de-atîtea ori cu Makar Negulnov și cu Davidov care au ațipit sub un gorgan în muchea căruia vîntul din stepă își scuturâ zalele și se opresc vulturii în clipele de taină cînd Mihail Alexandrovici dăruiește lumii povești țesute cu fir de aur... E într-o seară. Soarele cade spre asfințit, roșu de parcă se coc în el livezi de vișini. Miroase a seceră înfloritâ. Miroase și a pepeni galbeni. Salbe de lumini unduiesc prin stepă : uzinele electrice au intrat în funcțiune. La radio se transmite muzică corală. Televiziunea transmite un meci de fotbal în nocturnă. Pe cer licărește magic un convoi de stele dispuse în triunghi, trei cîte trei : trec spre lalta cea mereu însorită, cu cedri enormi și superbe magnolii, avioane ducînd la odihnă muncitori și colhoznici din îndepărtata Siberie. În stepă, în canalele de irigație, clipocește apa și luna se răsfrînge în ea ca botul unui minz aplecat să bea. Șiruri de tractoare răstoarnă pămîntul, către fundul zării, iar undeva, lîngă drumul de piatră, mecanicii și tehnicienii colhozului amenajează aria electrică. Jos, la riu, într-o poiană, flăcării bat drăcește gopacul. În vara aceasta au absolvit școala medie din sat. La toamnă, unii dintre ei vor pleca la institutele de învățămînt superior ; ceilalți rămîn să lucreze în laboratorul colhozului, la ferma zootehnică, pe ogoare, sau în atelierele de tîmplărie. Cele două fete, cu cosițele adunate în cunună, care țin isonul armonistului, vor încerca să intre la școala de piloți cosmonauți. Ei toți nu știu decît din cărți că în 1917 cînd respingea intervenția străină, Rusia era fără tălpi la cisme.

Citesc și troica visului zboară. În serile acestea, bîntuite de ploi și de vînt, colindă cu închipuirea prin Rusia și țăranii mei din Bărăgan, intrați pe drumul înfrățirii socialiste. Adunați în vreo odaie, cu gutui în pervazul ferestrei și cu smocuri de cimbru atîrnate în grindă, citesc în foile ziarelor uluitorul poem al comunismului, socotesc și comentează potolit cifrele, desfăcîndu-le ca pe-o păstaie și, tîrziu, cînd se pătrund de măreția lor, închină un pahar de vin și rostesc, după cum e obiceiul : Să fie într-un ceas bun ! Aplecați în jug, veacuri de-a rîndul, pe moșiile boierești, roși de pelagră și de sărăcie, ei, poate mai mult decît oricine, vor fi recitit, cu glasul înfiorat acel pasaj din Raport care spune că : „În următorii ani vom obține ca toate păturile populației să se poată hrăni bine, cu alimente de înaltă calitate. Se prevede ca, în decurs de zece ani, consumul de produse alimentare pe cap de locuitor să crească după cum urmează : carne și produse de carne — de 2,5 ori, lapte și produse lactate — de 2 ori, unt— de 1,5 ori, untdelemn — de 2 ori, ouă — de 2,2 ori, pește și produse de pește de 1,5 ori, zahăr — de 1,5 ori, legume și culturi de bostănărie — de 2,3 ori, fructe — de aproape 5 ori (...) în decurs de 20 de ani, volumul consumului calculat pe cap de locuitor va crește : la îmbrăcăminte și încălțăminte de aproximativ 3,5 ori, la articole de uz casnic și de uz cultural de 5,5 ori. Se prevede ca producția de mobilă să sporească de 6—8 ori".

Citesc — și fiecare literă capătă strălucire de purpură și de aur. La patruzeci și patru de ani de cînd au bătut tunurile de pe Aurora, Rusia sovietică a pășit pe pragul comunismului. Troica își scutură clopoțeii pe tărîmuri de basm.

Citesc — și sînt mîndru că noi, cei din această parte a lumii, lăsăm îndărăt, pentru totdeauna, geografia foamei.

Fănuș Neagu

Gh. Izbășescu

În zilele lui Octombrie

Eu nu eram născut în acele zile
Cînd aerul era o flacără, respirîndu-l,
Cînd timpul, trimițîndu-și secundele,
— Șoimi de vînătoare —
Nu puteau să-i mai ajungă
Lui Lenin, gîndul ;

Eu nu eram născut, dar în vuietul asurzitor
Razele revoluției, pătrundeau
Ca niște unde electrice
Și pînă la mine, în viitor ;
Nu mă născusem, dar acolo la Smolnii
Între pereții aprinși
De nopți nedormite, de gînduri,
Gărzile Roșii vegheau lîngă Lenin
Și pentru mine, în primele rînduri ;
Vegheau ca el să poată și pentru mine de
Decretul pentru pămînt
Decretul pentru pace —
Știind că undeva, într-o țară, departe,
Noi ne zbăteam, pe-o singură brazdă,
Între foame și moarte.

...Și soarele revoluției răsărind
A făcut dimineață-n istorie,
Și pentru mine lărgind
Orizonturile luminii, mereu ;
Iar cînd Lenin
În acel noiembrie-a spus :
Începem construirea orînduirii socialiste —
Se făcuse între prezent și viitor reteu,
Pentru că Lenin, de fapt,
Dăduse decretul fericirii,
Și pentru mine, pentru poporul meu !

Ion Butnaru

Octombrie și-n mine a învins

Și-n mine se petrece-o revoluție
O luptă nevăzută de idei,
Cu toate proiectilele-n percuție
Bat gurile de foc și de scintei.

Se zguduie sub salva Aurorii
Întreg pămîntul sufletului meu
Și se ridică-n mine muncitorii
La lupta dintre Noi și dintre Eu.

Ideile-narmate pînă-n dinți
Rezistă pîn-la ultima și mor
Și iarăși le invie, mai fierbinți,
Războiul meu civil interior.

Se zbat în mine steagurile roșii
Pe munții transformați în baricadă
Și bat matrozii Balticei, bărboșii,
Cadența insurecției pe stradă.

Cad mulți, dar se ridică și mai mulți,
Cînd suflă vîntul Nordului în goarnă
Și urcă robii stepelor desculți
Pe treptele Palatului de iarnă...

Octombrie și-n mine a învins
În inimă, în nervi și în gîndire ;
Cu sufletul de dragoste aprins
Deplin mă dărui ție, omenire.

Zăpezile rămîn curate

George Bălăiță

Frumoasă stătea mireasa în mijlocul fetelor. Mîinile ei mari căutau cu sfială țesătura albă și ușoară. Ochii ei erau blînzi, așternuți plînsului și rîsului. Albe îi erau vestmintele și zăpada în jurul ei tot albă.

El, omul, bărbatul ei se afla acolo. La doi pași. Mîinile lui, mîini aspre, care frînseseră fier și humă, stăteau acum înnodate la spate și tremurau, se jucau cu un firicel de ață, trăgeau de el, nu-l puteau rupe. Se aflau unul în fața celuilalt. Fetele multe, gătite, cu ochii în pămînt, flăcăii țanțoși pe caii lor ținuți în zăbale.

Ieșiseră în mijlocul ogrăzii.

Și liniștite răsuflările lor se adunau din fuioare de aburi, într-o neliniștită mare de aburi.

Bărbatul își privi femeia. Soarele se ivi într-un fund de cer, scăzut, rotund, cu margini clare, înghețat: era toiul iernii. Și femeia zîmbi.

Atunci se auzi chiotul flăcăilor:

— Ihuhuhuhuhu! Iuuu! Iuuu!

Marea de aburi se rupse, se învălmăși. Aerul înghețat crăpă de sus pînă jos. Caii tresăriră, mușcară zăbalele. Fetele rîseră și mireasa cu ele. Pe neașteptate începu muzica. Se auziră limpede cobzele, apoi naiul murmurat și începu țambalul și viorile.

Spirică, bătrînul, se întoarse spre lăutarii lui, bătu aerul cu arcușul și strigă:

— Să trăiască mirele, zic masterii mei. Și mireasa. Haida!

Și cîntară.

Ion Jofa, din ceata mirelui, strigă și el:

— Și noi să trăim. Iaca!

Fetele se ghicntiră. Valeria, sora miresii, se prăpădi de rîs:

— Ca merii, ca perii...

Iar celelalte:

— La anul pe vremea asta...

— ...în mijlocul verii.

Traian Leucă, socotitorul, făcea zîmbre. El avea școala medie și-i făcea de multă vreme ochii dulci Valeriei. Zise tare:

— Hai, Valerie, arătă-le ăstora că și noi...

Lîngă cerdac stăteau gospodarii. Priveau la flăcăi, la fete, își treceau palmele peste fălcile rase, albăstrii.

Băură din ploști; Stan Dobrovăț, brigadierul, spuse:

— Zi-o pe aceea, Spirică, care am adus-o eu din Caracal, din armată acum șase ani.

Priveau de sus, făcuseră armata de șase ani, de trei, de șapte ani, erau însurați, trecuseră prin asta, nu le păsa. Se uitau unii la alții și arătau pe urmă cu capetele spre grupul cel mare din zăpadă.

Femeile lor stăteau lîngă ei. Femei trupește, aveau basmale colorate și cojoace noi, scurte, lucrate cu moft.

...— Pe vremea noastră, nu ne mai fandoseam atît, șopteau. Știau multe, nu se dădeau cu una cu două, sau asta era ca o amăgire, acum, după ceea ce a fost și s-a dus. Le sclipeau ochii, jinduiau, dar se făceau că nu le pasă:

— Las-că văd ele minzatele.

Păuna lui Ichim Șova purta pantofi negri și ciorapi subțiri, se vedea pielea prin ei. Cojocul ei era mai scurt, lucrat pe la poale cu roșu și negru; minunat cojoc, cădea pe șold rotunjit, plin.

— Cum își mai poartă crupa, spuse una din spate.

Celelalte zîmbiră.

— Știu că la picioare a brodit-o.

Ele aveau cizme scurte, sau ghete, nu simțeau frigul.

Cei doi flăcăi, nedespărțiți tovarăși, cunoscuți în șapte sate, trecură alene prin fața lor. Păuna își mișcă umerii. O clipă doar ridică pleoapele, genele ei bătură soarele și trecură peste ochii celor doi. Pe urmă căzură grele, cu tot cu frunte, spre zăpada de jos. Nevestele își dădură coate. Ichim, bărbatu-său întrebă ca pentru el:

— Ăsta mititel, ăsta, Viluță, cînd pleacă în armată?

Viluță spuse prietenului, celui care era cu el, Toma Bălan.

— Tomo, măi Tomo, am văzut-o cînd se la, mă. Eu eram un plod atunci, ea nu se măritase cu ăsta. Era o beznă măi, și-am nimerit nu știu cum, veneam din Cruci, în spatele casei ei. Are acolo un chiler, un ochi de geam, dă în grădină...

Celălalt rînji.

— Tomo, de ce rizi, Tomo?

Îl luă de guler, smucindu-l, gata să-l lovească.

— Nu rid, numai spune.

— Și mă uit pe ochiul de geam. Asta, Păuna, se la, cum îți spuneam. Și eu mă uit, măi. Își storcea părul, un păr de doi coți, negru ca noaptea; și-l apuca nu știu cum cu mîna, îl răsucea, și-l făcea coc în creștetul capului...

Celălalt hohoti din nou, dar Viluță nu-l mai auzi. Pleznea ziua de ger; răsuflarea lui ieșea fierbinte, aburie.

— ...și ridică brațele în creștetul capului, și-i văd subsuorile, și țițele, măi, au zvicnit în sus ca paserile. Și lampa sorbea pe masă în fața ei, o lumina toată. Tomo...

— Ce i?

— Era dezbrăcată, înțelegi, goală!

— Hi, hi, hi...

— Rîzi ca prostul. Numai pînă la brîu, dar m-a moleșit, mi s-au tăiat picioarele.

— Viluță, tu ești mucos rău, măi. Cașul cît roata carului la gura ta!

Toma îl privi dintr-o parte, fără voia lui înălță umărul, își întări pîntecul, se pregăti de apărare; îl știa bătăios pe flăcăiaș. Dar el nu-l auzise, vorbea într-una, fără șir:

— Am lipit fața de geam, mi-am turtit nasul, buzele. Se vede, eram urît așa, că m-a zărit deodată și a țipat. Și a zvîrlit, măi, cu un lemn, era să-mi scoată ochii; zob s-a făcut geamul.

Toma zise:

— Ușa trebuia s-o cauți, măi.

Tăcură.

Dintr-odată, jocul se îndrăci. Strînși de umeri, ei bătură zăpada. Aveau cămășile descheiate, grumazurile roșii abureau. Aerul se înfierbîntă, caii priveau prostiți jocul oamenilor, nu mai smuceau de dîrlogi; stăteau neclintiți; bună zăpadă pentru joc, la fel ca pămîntul.

Cei doi flăcăi ședeau la o parte. Viluță zise:

— Măi, Tomo!

— Ce vrei?

— O fi fost ea așa, albă, ori lampa o făcea să fie albă?

La marginea cerdacului, Doroftei, văcarul de la grajdul nou, vorbea cu plosca în mînă.

— Asta cam așa-i. Băutura-i bună, da să te ții de ea. Dacă nu te ții, te lasă. Și muierea-i la fel, cum o lași, cum te lasă.

— Vorbește ca din carte, cunoaște el, moșul, spuse Păuna, și privi la bărbatu-său, lîngă ea. Pe urmă se duse cu ochii spre joc; căuta pe cineva.

— Tu, veveriță, de unde vii, ori poate îți cauți bărbatul, nu-l vezi lîngă tine?!

Jocul se desfăcuse. Jucau acum, de dci.

Costică Urmă (asta era o poreclă; el intrase ultimul din sat în colectivă și cam trăgea chiulul) spuse încet, moale, după obiceiul lui:

— Dar noi ce păzim? Stăm aici, parc-am aștepta ceva, așa stăm.

Se uitară unii la alții.

Și toți își dădură seama că de fapt așteptau ceva și așteptarea se simțea în aer, plutea în jurul lor. Așa era: fiecare avusese gîndul acesta, fără să-l știe, îl simțise doar. Și acum se bucurau că trebuie să se întîmple. Păcat însă că tocmai Urmă a fost cel care a spus întîi, parcă n-ar fi putut spune altul mai deștept... Trebuia scoasă zestrea.

Și ar fi putut s-o facă pînă acum, ce mai așteptau? Socrul mic nu era de văzut. Femeile plecau, șușoteau între ele.

Tocmai atunci intră sania pe poartă, o sanie cu tălpoaie galbene, virfuită cu boarfe. Se vedea un dulap roșcat și sclipea o oglindă între două cutii verzui. Caii traseră în lături, se înginară zurgălăi, muzica tăcu. Jocul spart adună oamenii la un loc, aburul se făcu din nou un mare fuior.

Cei doi flăcăi, nedespărțiți, se apropiară. Fluiera unul încetișor, pentru el, parcă n-ar fi avut destulă muzică.

Păuna ridică fruntea. Viluță o fulgeră cu luminile duse în fundul capului. Ea își zbătu genele, trecu privirea peste el, îl prinse, ori nu-l prinse, asta nu văzu flăcăul; numai îl arseră ochii ei, care acum umblau pe deasupra lui, căutau pe cineva.

Sania stătea pe tălpoaiele ei, lăsată pe spate, ca o rață grasă, îndopată. Din scaun, cobori președintele Dobre Dobre, săltîndu-și picioarele peste capetele aduse în sus ale tălpoaielor. Pe cealaltă parte cobori socrul mic, Neculai Imbrea. Călca țanțoș în liniștea care se lăsase, fiecare pas al lui spunea că nu se simțise de mult așa bine. Zăpada scîrțîia sub tălpile lui, căciula dată pe ceafă se sprijinea cu totul în blana șubei lui, o șubă nouă, cam țeapănă, nedată la purtat.

Președintele mergea lîngă el și amîndoi se opriră în mijlocul oamenilor.

Traian Leucă spuse șoptit, strîmbînd gura spre cel de alături — un flăcău străin, — silindu-se să pară cît mai binevoitor:

— Îl vezi? El și cu mine, Dobre și cu mine, ducem tot geaceul în spinare.

Spirică strigă, și numai cobzele îl însoțiră:

„Asta-i darul de noroc..."

Răspunse Pandele, țambalagiul:

„... darul nostru la un loc..."

Flăcăii din ceata mirelui, fetele lor, erau numai ochi, păreau mirați; ei nu cunoșteau obiceiul, deși nu erau de la mari depărtări. Auziseră însă și așteptau. Și iată președintele se opri. Bărbatul își luă mireasa albă de mînă, și amîndoi se apropiară.

Tatăl era acolo, se uita la ei, la femeia tînără pe care o credea încă fata lui; mai căpătase un fiu, cum se va arăta el, oare?

Președintele zise:

— Minodoră, Culai, astea-s ale voastre.

Arătă sania. Muzica izbucni.

Astfel, aflară flăcăii și fetele din ceata mirelui despre darul colectivei și obiceiul acesta nu-l cunoscuseră: la ei în sat nu era colectivă încă.

Păuna își înălță gura la urechea lui Ichim, bărbatu-său.

— Cam moale, Minodora, zău, și parcă-i mută.

— Da, fa, zise omul și se gîndi la ce se gîndise înainte, el știa la ce.

Doroftei își făcu loc, se lipi de Păuna vrînd să iasă din înghesuială. Femeia aruncă peste umăr:

— Hodorogule!

Desene de V. SAVONEA

În tăcerea care urmă, se simți iar așteptarea. Din nou se uitară nevestele unul la altul; ce sprîncenele înălțate ușor. (Căci mai trebuia să urmeze ceva și izbăși se întîrziase). Unele chiar zîmbeau unui gînd al lor, un zîmbet muieresc, plin de înțelesuri: doar, doar s-o ivi acum întîmplarea după care să aibă ce vorbi.

Cei din ceata mirelui, tropăiră, se strînseră la un loc. Mireasa însăși, chiar bărbatul ei, păreau nerăbdători.

În sfîrșit, din casă aduseră lada, o ladă mare, vîrstată în roșu și verde, cu păuni albăstri prinși între felurite semne, date cu galben. Glasurile se învălmășiră în aerul subțiat:

„... c-am prădat-o-n ziua mare,

și de zestre și de floare".

Nevestele răsuflară ușurate, unele oarecum nemulțumite: fata avea multă zestre, totul se petrecuse cum trebuie, fără prilej de scos vorbe.

Ele cugetară adînc, mințile cîntăreau fiecare lucru pe care aveau să-l spună. Căci, fără îndoială, toate aceste ginduri ale lor trebuiau îmbrăcate în cuvinte, altfel nu se putea.

— Așa măritiș, cu de toate, să-l tot faci, intri în casă la de-a-gata, se auzi.

Iar alta spuse:

— Eu am luat-o de la lingură, da cînd mă uit la asta, m-aș mai mărita o dată, zău...

Se uitară unele la altele, erau de aceeași părere, se vedea bine.

Și abia acum începură:

— Are fata, bine că are, las-o să aibă, e vrednică.

— Merită!

— Cam rea de gură, da are dreptate, de ce să nu fie rea? Că dacă n-ai gură, vai de capul tău, femeie!

— Pernele roz, fețele, eu am zis să le luăm, și le-am luat, prea erau frumoase.

— Vine Dobre și mă întreabă: ce culoare să aibă patul? Da' dulapul? Da' cutare? Eu îi spun. Și el mă ascultă, le vedeți colo în sanie, pe gustul meu a fost.

Toate se uitară spre sanie, chiar și cele care erau hotărîte să n-o laude. În tăcere, tot ce era acolo: mult timp; în gîndul lor aranjară odăile celor doi, care erau acum bărbat și nevastă. Umplură odăile, fiecare pe gustul ei, dar cînd se priviră din nou, toate păreau atît de mulțumite, încît era vădit pentru oricine că se bucură la un loc, de același lucru.

— O duc bine, uită-te la ei...

Mireasa întinse mîinile. Mama o cuprinse în brațe. Plînseră. Dar toată lumea rîdea și Minodora avea ris în dosul lacrimilor. De acum era a bărbatului acesta, pe care-l cunoștea, însă nu atît de bine, încît să nu se teamă de el. Era a lui; ea cu toate ale ei. Se pregăti să-l întîmpine cum se cuvine: îl văzuse apropiindu-se:

Atunci se repeziră flăcăii din satul miresei.

— Vulpea, strigară, să dea vulpea!

Asta era plata miresei: străinii trebuiau să plătească mireasa și zestrea de cînd lumea.

— Așa, să dea vulpea, uitasem, se înfierbîntă Doroftei.

— Vulpea, șopti Păuna; gîndul ei era la o amintire dusă, fără întoarcere.

Bărbatu-său zise:

— Da.

Și toți într-un glas, toți din ceata miresei:

— Să dea vulpea mirele!

Flăcăii făcuseră roată în jurul săniei; dezveliți, dinții lor sclipeau, pieptarele descheiate lăsau să se vadă pielea, aspră, vînătă de ger.

Nicu Ciosu o jucase pe Minodora înainte de armată. El strigă:

— N-o dăm! Vulpea voastră-i năpîrlită, știm noi. Voi sînteți din cei cu fudulia-n petice. Nici în căruță, nici în telegușă.

Era cam afumat. Președintele se dădu lîngă el, îi șopti la ureche:

— Măi, Nică, nu-i frumos, lasă că văd ei singuri.

— Nu văd individualii, mă, președinte, nu văd, mormăi el și strigă, în frig, fără noimă:

— Ha, ha, hi, hi, izbucniră rîzînd.

Mărîndu-și bobocul mîinilor:

— I s-a urcat la frează.

— Ce v-a apucat? se miră Ciosu și zbieră din nou, parcă atunci sosise și i-ar fi fost frică să nu scape prilejul: vulpea, vulpea, nu dau mireasa.

El ar mai fi strigat, dar își dădu seama că e singur, ceilalți tăcuseră.

Acum se înfruntau unii pe alții.

Amuțiți, lăutarii, așteptau și ei.

Ședeau așa nemișcați, două cete de oameni străini. Încet, mirele se răsuci spre ai lui:

— O luăm?

— A noastră-i, răspunseră; păreau a sta tot nemișcați numai picioarele frămîntau zăpada, scurt, — vrăjmaș; apropiindu-se unii de alții se pîndeau, umerii aduși înainte cumpăneau brațele, care fără grabă se pregăteau.

Femeile, mute, pline de uimire, gustau priveliștea: era desigur un prilej cu neputință de scăpat, deosebit.

Iată-i: înaintează; pașii lor sînt numărați, se rînduiesc cu măsură; încă unul; altul...

Pe neașteptate, mirele se opri. Spuse către ai lui:

— Gata. Aduceți voi ce aveți de adus, să le dăm datina; plînge căprioara noastră, doar cu vîrfurile, știa să-și poarte mersul.

— Ce te uiți după ea așa, mă?

Tresări și se întoarse nedumerit. Vru să injure, dar Viluță stătea nemișcat, cum îl lăsase cu scovergile în mînă; își mișcase doar buzele.

Toma zise, ca pentru el:

— Mă, Viluță, tu te potrivești cu Poca Mutu, ca o jumătate de ou, cu altă jumătate de ou.

Poca Mutu era o poveste a bătrînilor, despre un prost nemaipomenit.

— Chiar așa, bine zici. Ce-mi trebuie? La toarnă-mi!

Băură amîndoi. Și Viluță auzi iar muzica, văzu oamenii, schimbă cu ei vorbe și chiui din toate puterile.

În odaia mare, fuseseră lăsate numai lavițele, pe lîngă pereți. Stăteau acolo, aceleași neveste lîngă bărbații lor. Lăutarii, cu muzica, la nuntă asta e treaba lor, să cînte: cobzele sunau deslușit, țambalul mereu, sacadat, el era cel care ținea tot jocul; vioara se amesteca subțire, o altfel de călăuză în joc decît țambalul. Bătea zdravăn dușumeaua, lumina venea aburită, din tavan. În ferestre albăstrea seara abia lăsată. Sticla nădușea, necontenit, printre broboanele de apă șiroiau alte urme de apă: acolo se vedea scînteind, zăpada. Și din toate ieșea un iz, un miros cald, dulceag, de fum și duhoare, de trup încins, dogorît de vin, un miros crud, care singur cuprinde la un loc, bărbați și femei.

— Îi moartă după tine, spuse Toma.

Viluță făcu pe surdu, îi era teamă că celălalt va rîde. Și fără voia lui, se gîndi la Valeria, se gîndi mult, iar cînd își îndreptă mintea în altă parte, tot de ea se lovi. Era ceva necunoscut în el, ceva care-și găsise locul în piept, se cuibărise în dreptul inimii; nu era rău; ci citeodată se făcea acolo ca un gol, în care inima se zbătea, se lovea de pereții acestui gol, mai cădea și iar se zbătea mereu. Căuta să-și aducă aminte dacă a mai întîlnit și altădată căutătura Valeriei; nu izbuti, totul era șters: o văzuse acum, întîia oară.

Zărind-o printre oameni, în celălalt capăt, fu bucuros, toată bucuria l se văzu în obraz, cînd fără veste, dădu în același loc de Păuna. Ea parcă rise, sau se posomori, poate făcuse și una și alta. Iar atunci mintea flăcăului se făcu una cu inima, chiar așa se întîmplă: amîndouă se amestecară și era atît de greu să afle ce însemnă asta, cum venise, încît bucuria se mistui. Era un lucru de neînțeles, flăcăul izbi căciula de dușumea.

Muzica tăcu. Cineva deschise ușile în lături. Frigul se năpusti în încăpere ca un fum albastru, ce se vedea deslușit.

Viluță se gîndi iar la Valeria. O căută, n-o găsi în mulțime și din nou întîlni ochii Păunei. Și totul în el fu cuprins de amintirea nopții aceleia de mult duse. Și nu mai văzu decît trupul femeii de atunci, în luminile verzi care îl ardeau acum; atît de tare îl ardeau, încît el se miră cum toată lumea din jur nu știe, nu vede ce se petrece cu el. Gura i se uscă, arsă. Bău din sticla ce se afla plină, pe masă. Nu se răcori; în jurul lui, larma nunții. Se uită la femeia care stătea lîngă bărbatul ei și se petrecu un lucru ciudat, pe care oamenii nu-l văzură, cu totul de neînțeles, care se întîmpla numai cu el: altădată, cînd o privea i se muiau picioarele, se pierdea, obrajii îi ardeau, dar era bine, o joacă ce plăcea amîndorora. Iar ei o făceau de multe ori: se priveau. Și acum el se uită la ea și nimic din toate acestea nu se mai întîmplară... Știu că dacă vrea se poate duce, o poate lua de lîngă bărbatul ei fără șovăială, fără să se topească nimic înlăuntrul lui. Pînă acum nu fusese în stare să facă asta. O clipă se simți mîndru, apoi vru din nou să fie celălalt, dinainte, să simtă acea căldură plăcută și molatecă ce pătrunde peste tot, pînă în vîrful degetelor, sfiala dintîi. Dar nu simți nimic. Continua să privească femeia, care și ea văzu. Apoi o cuprinse spaima, nu mai era de glumit. Joaca trecuse, flăcăul era bărbat acum. Și în asta era o plăcere, care lui îi apărea încă tulbure, fiindcă n-o încercase niciodată, și parcă îi era frică s-o facă.

Femeia stătea tot pe laiță lîngă omul ei, picioarele i se vedeau lungi, rotunde de la genunchi în jos, și genunchii jumătate, sub fusta întinsă.

Viluță ridică sticla, Bău, cu capul aruncat pe spate, cu ochii scurși în adîncul lor. Vinele întinse, numai ele, păreau că țin gîtul. Capul se îndreaptă încet, toate i se părură flăcăului tulburi, încețoșate, doar genunchii femeii erau la locul lor.

Toma pierise de lîngă el, își căuta ursita.

Femeia se ridică în picioare. Ea prinse șalul ce-l purta pe umeri și trase de marginile lui, îl făcu să joace pe spate; tot trăgîndu-l de capete, mer se spre ușă. Ținea capul aplecat pe o parte și cînd ajunse în prag, se întoarse. Printre atîția oameni îl găsi pe Viluță, tot acolo, nemișcat. Umerii femeii rotunzi, unduiră într-o parte și alta, mai avea capul lăsat pe o parte, și de unde stătea flăcăul îi auzi — în zgomotul acela — rîsul. Pe urmă o văzu pierind în întuneric. Pe el îl chemase. pe el. Și o urmă strecurîndu-se printre oameni.

Aerul înghețat îi întoarse pot. Albă nopțile dădea tărie întunericului; clipi, să alunge bezna. Nu văzu pe nimeni. Dinspre bucătărie tăie zăpada o dungă de lumină, se deschisese ușa acolo. Și veneau împreună, da, el însuși le văzu, Păuna cu pașii mărunți și, la dreapta ei, Valeria.

Fără măcar să se gîndească, pe neașteptate, Viluță se bucură de Valeria, îi plăcu s-o vadă venind cuprinsă între beznă și zăpada albă. Și, în același timp, parcă-l stingheri cealaltă, il cuprinse un fel de rușine în fața ei, fără să înțeleagă de ce.

Ele se apropiau. Iar cînd ajunseră în dreptul lui, Păuna spuse:

— Prostule, pe ea o aștepți. Ce tot umbli după cai verzi! Se vede că ești necopt. Flăcăii trebuie să joace fetele.

Spuse asta în timp ce degetele ei trăgeau de colțul șalului, îl făceau să-i joace pe spate. Și deși nu se vedeau, ochii ei umblau prin întuneric, căutau pe cineva.

Începură să cadă fulgi albi, o minune de fulgi albi, dintr-o așa nepătrunsă întunecime.

— Ihuhuhuhuhuhu! Iuuu..u, Sfîșiată, liniștea pieri.

Natalița zise femeilor:

— Anțărț, la nunta Mariei, s-au bătut cu adevărat, a fost încălerare, era de văzut ceva acolo.

Ai lui Culai se repeziră la cai lor. Scoaseră din coburi pleșți multe, neîncepute, poate zece, ori douăsprezece ploști. Le duceau în mîini. Cu băgare de seamă călcau zăpada înlemnită. Și se gîndeau: care cîte fete de măritat mai au ăștia aici în Sinziana? Iar unii, le și ochiseră pe cele de măritat.

Dădură ploștile... Volau să pară încruntați cînd, rostogolit, rîsul năvăli peste ei, cobzele și viorile umplură văzduhul.

Soarele, scăzut, cobora pe fundul cerului.

Viluță spuse:

— Tomo, n-am mai văzut niciodată așa un păr; negru, bezmă.

Se apropie de el Valeria, sora miresei. Împărțea scovergi. Ținu tava în dreptul lor, sprijinită pe brațe, fiindcă era grea, o tavă mare de costitor.

— Luați.

Fata avea obrajii aprinși, floarea albă prinsă în piept părea vie.

— Nu putem duce cît am vrea să luăm, spuse Toma; o privi într-un anumit fel, mina lui întîrzie mai mult decît trebuie pe tavă — caut una pentru mine, adăugă, și iar se uită la ea.

Valeria își feri privirea, ochii ei se opriră pe celălalt.

— Ia, Viluță, eu le-am făcut!

El mușcă din aluatul uscat, i se păru bun cum nu mîncase vreodată, iar ochii nu se dezlipeau de ai fetei.

— Sînt bune, spuse încet.

— Mai ia.

El luă cu cealaltă mînă și acum avea cîte o scovergă în amîndouă mîinile și se uită la Valeria, parcă n-o văzuse niciodată.

Fata rămăsese acolo, tava îi atîrna în mîini, se făcuse mai grea. Ei se priveau. Viluță ar fi avut poftă s-o ia la rost, să spună o vorbă de duh, ca flăcăii, s-o vadă plecînd ochii în pămînt. Dar el se uita doar la ea, mîinile lui mai stăteau îndoite, țineau scovergile ca pe ceva foarte gingaș ori nemaipomenit de greu. Nu mai auzi nici muzica, nici glasurile oamenilor, toată hărmălaia din jur dispăruse; el se întrebă fără rost, de unde vine fata asta, o întrebare ce putea stîrni rîsul, fiindcă crescuseră împreună, se știau de mici.

Și iată, ea coborî pleoapele și se depărtă. Acum spunea altora: „luați"!

Toma privi după ea, călca tare, un talent, priceperea lui de a face să se dezvolte aceste trăsături pozitive stimulează energiile, îi îndeamnă pe oameni să fie mai buni, mai puri. Îi face să năzuiască a fi la înălțimea încrederii în ei.

Iar dacă scriitorii sovietici de astăzi consideră, cu atîta atenție și exigență, problema relațiilor dintre oameni, își verifică eroii prin prizma umanismului lor și acordă acestei calități o importanță deosebită între virtuțile necesare unui cetățean al comunismului, e ușor de înțeles că ei condamnă orice manifestare de natură contrarie, precum egoismul, individualismul, disprețul față de semeni. E interesant de subliniat că, în ultima vreme, au apărut cîteva opere care scot la „lumina zilei", pentru a folosi chiar titlul uneia dintre ele, firea egoistă, individualistă, meschină a unora dintre cei ce au știut să ascundă adevărata lor esență sub masca unor virtuți de împrumut. Exponent al unui individualism feroce, al unui egoism fără margini, ne apare Vadim din tragedia lui Al. Levada *Faust și moartea*. O inteligență strălucită, talent, iscusință, toate le-a aservit el unor interese egocentrice, eului său meschin, desconsiderînd pe cei din jur și munca lor. Două recente nuvele, *La lumina zilei* de Em. Kozakievici și *Kira Gheorghievna* de V. Nekrasov aduc și ele cuvinte de acuzare la adresa celor ce nu trăiesc decît pentru ei și nu cunosc nici interes, nici afecțiune, nici simpatie adevărată umană pentru oamenii și viața din jurul lor. Este condamnarea a ceea ce nu e autentic și înalt omenesc, pur și cinstit, făcută în numele adevăratului om și a adevăratului umanism. Smulse din lumea intereselor lor meschine, egoiste, înguste, în care se izolaseră de frămîntările, elanurile și frumusețea vieții, Olga Petrovna Neciaeva și Kira Gheorghievna apar în toată goliciunea respingătoare a sufletului lor mic și searbăd, a individualismului.

Omul nu a stat niciodată pasiv în fața celor ce-i împiedicau mersul înainte, spre o viață fericită. Tot astfel nu stă el pasiv nici în fața acestor exponenți ai unei morale și ideologii străine, burgheze. Îndrăzneala, acțiunea, lupta l-au caracterizat întotdeauna, precum l-au caracterizat și hotărîrea de a învinge dușmanul și convingerea în victoria sa finală asupra lumii vechi. În lupta pe care el o dă pentru puritatea morală a societății ce construiește socialismul, el se socoate dator să elimine cu hotărîre putregaiul moralei burgheze. În această luptă, el se arată dîrz, profund principial, incapabil de compromisuri, răspunzător față de destinul tovarășilor săi, al colectivului din care face parte. *„Să treci pragul fiecărei case l"* sună ca o lozincă titlul ultimului roman al lui E. Maltev. Să cunoști viața fiecăruia și să iei atitudine împotriva oricăror abateri de la morala lumii noi. Așa și procedează eroul romanului, Egor Dînșakov, un om energic, dîrz, principial, incapabil de compromisuri. Și aceste calități îi dau tărie în lupta grea, dar pînă la urmă biruitoare, pe care o duce împotriva lui Luzghin, un afacerist, un om descompus.

Omul sovietic din zilele noastre are un țel bine precizat: construirea comunismului. El se îndreaptă cu pasul ferm spre viața de mîine, însuflețit de cuvintele mărețe înscrise în proiectul de Program al P.C.U.S.: *„Partidul declară solemn: generația de astăzi a oamenilor sovietici va trăi în comunism"*.

Tatiana Nicolescu

Eroii contemporani ai literaturii sovietice

Mai mult decît orice altă literatură a vremurilor noastre, literatura sovietică a fost și este, cum spunea Gorki, „știința despre om".

Preluînd creator și valorificînd, în condițiile noi ale societății socialiste, tradițiile umaniste și democrate ale literaturii ruse clasice, literatura sovietică, în decursul celor peste patru decenii de existență, a adus o îmbogățire substanțială, o adevărată inovare în tipologia literară universală. Creînd figura omului de tip nou, a omului sovietic, scriitorii și-au însuflețit personajele cu o serie de trăsături viguroase, originale, care le fac de neuitat și le deosebesc de eroii altor literaturi. Desigur că aceste personalități umane, ce trăiesc în paginile diferitelor opere ale literaturii sovietice, sînt legate prin anumite fire comune, prin caractere ce le aparțin tuturor, și ne îngăduie să le putem grupa în aceeași galerie tipologică și să le considerăm ca figuri incontestabil tipice pentru societatea sovietică. Dar totodată, aceste personalități se și deosebesc între ele și nu numai în sensul individualizării lor, dar și al determinării lor pe plan istoric, în funcție de epoca în care au trăit și și-au afirmat idealurile, caracterul, personalitatea. Iar acest criteriu, la rîndul lui, poate grupa un număr mai mare sau mai mic de personaje într-o unitate mai restrînsă. Și tocmai aceste variații ce se pot stabili vin să respingă afirmațiile tendențioase și de rea credință ale criticilor burghezi care vorbesc despre „monotonia" și „uniformitatea" eroilor în literaturile realismului socialist. Epopeea Revoluției și a războiului civil a generat figuri ca cea a lui Ceapaev, Levinson, Kojuh. O sinteză, cu largă valoare de generalizare, cu semnificație aproape simbolică pentru etapa de „călire a oțelului" uman în focul luptelor revoluționare și apoi al muncii încordate de construire a lumii noi, o reprezintă Pavel Korceaghin.

Anii Marelui Război de Apărare a Patriei, ani de vitejie legendară, s-au identificat pentru noi cu chipurile „oamenilor adevărați", cu Zoia Kosmodemianskaia, Oleg Koșevoi și tinerii săi tovarăși de luptă din Krasnodon, cu Alexei Meresiev, Liza Ceaikina, Alexandr Matrosov, — nu întîmplător în mărea lor parte și eroi reali și eroi literari.

În zilele noastre, cînd poporul sovietic a fost glorificat prin fapta prometeică a lui Iuri Gagarin și Gherman Titov, noi îl cunoaștem pe omul sovietic, contemporanul nostru, sub numele lui Baluev, Arefiev, Dmitrii Ersov, Vasili Denisov, Leonid Bagrianov, Bahirev etc. Cine este acest contemporan al nostru? Care sînt coordonatele lui psihologice și intelectuale? Ce idealuri și năzuințe îl însuflețesc? Cum s-a îmbogățit personalitatea lui sub înrîurirea realităților mereu noi, mereu în schimbare și desăvîrșire, ale vieții sovietice?

Literatura sovietică a afirmat totdeauna idealul exprimat atît de viguros în aforismul lui Gorki: „Omul — iată un cuvînt care sună mîndru!" Dar, în ultima vreme, problema umanismului este dezbătută cu și mai multă amploare, cu și mai multă exigență și atenție. Dragostea de om, spiritul de omenie, de înțelegere, de ajutor și solidaritate între cei ce lucrează sau luptă alături, între cei pe care viața îi face să se întîlnească, să meargă împreună pe aceeași cale, spre același țel, apar ca o temă majoră, îmbogățită în tratarea ei, într-o serie de creații din ultima vreme ale literaturii sovietice: *Vi-l prezentăm pe Baluev*, de V. Kojevnikov, *Cei vii și cei morți* de K. Simonov, *Să treci pragul fiecărei case* de E. Maltev, *La lumina zilei* de Em. Kozakievici, *Secretarul de partid* de V. Kocetov, în nuvelele lui I. Bondarev, G. Baklanov, S. Sartakov etc.

O pildă înălțătoare de felul exigent în care trebuie considerate relațiile între om și societate, între oameni, unii față de alții, între diferiții membri ai unei colectivități, oferă scriitorilor sovietici proiectul de Program al P.C.U.S. care afirmă: *„Ideologia comunistă este cea mai umană ideologie", „comunismul se construiește pentru oameni"* și formulează ca un principiu etic fundamental și obligatoriu: *„Relațiile de umanism și respect reciproc între oameni: omul este prieten, tovarăș și frate omului"*.

O orientare spre asemenea principii, care vor deveni normele de bază ale convietuirii în comunism, manifestă eroul lui V. Kojevnikov, Pavel Gavrilovici Baluev. S-ar putea spune multe lucruri pozitive despre Baluev, despre talentul lui organizatoric, despre priceperea lui de conducător. Dar lucrul esențial, pe care nimeni nu-l poate scăpa din vedere, este să arate omenia lui Baluev, dragostea lui pentru tovarășii săi de muncă, pentru colectivul în fruntea căruia se află. E vorba nu de un umanism abstract, teoretic sau declarativ, ci de o conștiință nouă, aceea a răspunderii pe care o porți pentru destinele oamenilor alături de care trăiești și muncești, cu atît mai mult cînd ești conducător. Trebuie „să înțelegi pe fiecare și să-l ocrotești", trebuie „să lupți pentru fiecare om, ca pentru propria ta fericire!"

Și, într-adevăr, ca pentru propria lui fericire luptă Baluev, cînd este vorba de Izolda, de Victor Zaițev sau de alți muncitori de pe șantier, care trec prin momente grele în viață. El știe să găsească cheia ce-i deschide inima fiecăruia, fie ea cît de zăvorîtă, el știe „să fie om și să vorbească de la om la om, să găsească cuvinte care pornesc din inimă". El nu identifică oamenii cu statele de salarii sau cu atelierul în care lucrează. El cunoaște viața, sufletul fiecărui muncitor, bucuriile și necazurile lui. Pentru el, fiecare este o personalitate bine conturată, definită în ceea ce are caracteristic. Și aici, în aceste relații, se află izvorul unității și puterii colectivului, izvorul succeselor sale în muncă. Încrederea lui Baluev că în fiecare om există ceva bun, o calitate, un talent, priceperea lui de a face să se dezvolte aceste trăsături pozitive stimulează energiile, îi îndeamnă pe oameni să fie mai buni, mai puri. Îi face să năzuiască a fi la înălțimea încrederii în ei.

Iar dacă scriitorii sovietici de astăzi consideră, cu atîta atenție și exigență, problema relațiilor dintre oameni, își verifică eroii prin prizma umanismului lor și acordă acestei calități o importanță deosebită între virtuțile necesare unui cetățean al comunismului, e ușor de înțeles că ei condamnă orice manifestare de natură contrarie, precum egoismul, individualismul, disprețul față de semeni. E interesant de subliniat că, în ultima vreme, au apărut cîteva opere care scot la „lumina zilei", pentru a folosi chiar titlul uneia dintre ele, firea egoistă, individualistă, meschină a unora dintre cei ce au știut să ascundă adevărata lor esență sub masca unor virtuți de împrumut. Exponent al unui individualism feroce, al unui egoism fără margini, ne apare Vadim din tragedia lui Al. Levada *Faust și moartea*. O inteligență strălucită, talent, iscusință, toate le-a aservit el unor interese egocentrice, eului său meschin, desconsiderînd pe cei din jur și munca lor. Două recente nuvele, *La lumina zilei* de Em. Kozakievici și *Kira Gheorghievna* de V. Nekrasov aduc și ele cuvinte de acuzare la adresa celor ce nu trăiesc decît pentru ei și nu cunosc nici interes, nici afecțiune, nici simpatie adevărată umană pentru oamenii și viața din jurul lor. Este condamnarea a ceea ce nu e autentic și înalt omenesc, pur și cinstit, făcută în numele adevăratului om și a adevăratului umanism. Smulse din lumea intereselor lor meschine, egoiste, înguste, în care se izolaseră de frămîntările, elanurile și frumusețea vieții, Olga Petrovna Neciaeva și Kira Gheorghievna apar în toată goliciunea respingătoare a sufletului lor mic și searbăd, a individualismului.

Omul nu a stat niciodată pasiv în fața celor ce-i împiedicau mersul înainte, spre o viață fericită. Tot astfel nu stă el pasiv nici în fața acestor exponenți ai unei morale și ideologii străine, burgheze. Îndrăzneala, acțiunea, lupta l-au caracterizat întotdeauna, precum l-au caracterizat și hotărîrea de a învinge dușmanul și convingerea în victoria sa finală asupra lumii vechi. În lupta pe care el o dă pentru puritatea morală a societății ce construiește socialismul, el se socoate dator să elimine cu hotărîre putregaiul moralei burgheze. În această luptă, el se arată dîrz, profund principial, incapabil de compromisuri, răspunzător față de destinul tovarășilor săi, al colectivului din care face parte. *„Să treci pragul fiecărei case l"* sună ca o lozincă titlul ultimului roman al lui E. Maltev. Să cunoști viața fiecăruia și să iei atitudine împot

Şlagăre stilistice

Acad. prof. Iorgu Iordan

Trebuie să încep articolul de față, cerînd iertare cititorilor că n-am putut găsi un nume (era să zic, pentru a face plăcere amatorilor de neologisme, o denominație) mai potrivit (ă) pentru a defini, printr-un singur termen, fenomenul lingvistic de care mă voi ocupa în cele ce urmează. Șlagăr era, înainte de 23 August, un cuvînt foarte des întrebuințat în legătură cu anumite melodii, ușoare și ieftine, care, datorită tocmai acestor „calități", se debitau necontenit în localurile de distracție și de petrecere și totodată erau ușor reținute de ascultători, care, la rîndul lor, procedau la fel ca „artiștii", cîntîndu-le la orice oră și în orice împrejurare. Aceasta, bineînțeles, pînă cînd trecea moda, fiindcă apărea o nouă melodie, asemănătoare în ce privește atracția, și căreia îi era hărăzită aceeași soartă.

În limbajul unei bune părți din publiciștii noștri actuali, de obicei, dacă nu totdeauna, tineri, apar, cu o regularitate și o îndărătnicie exasperante pentru cititorul mai pretențios sau mai atent, un număr de cuvinte, nu prea mare, care se caracterizează prin particularități similare celor amintite mai sus cu privire la șlagărele muzicale. În cazul nostru intervine în plus (ținînd seamă numai de cîntăreții amatori, nu și de cei profesionali sau de autorii acestor șlagăre) dorința, mai exact spus, intenția clară de a impresiona pe cititor, evident în sens favorabil, cu ajutorul unor cuvinte puțin sau chiar de loc folosite în limba de conversație, oricît de pretențioasă ar fi aceasta, și care posedă aparent o forță expresivă neobișnuită, datorită, citeodată, și simbolismului fonetic, în sensul că unele dintre sunetele lor alcătuitoare au o rezonanță specială.

În fruntea acestor șlagăre stilistice stă adjectivul major, care, judecînd după constatările foneticienilor și lingviștilor, este, aș zice, condamnat să devină... victima căutătorilor de efecte sonore: vocalele a și o, sunete pline, bogate în rezonanțe, apar deseori, indiferent de apartenența genealogică sau structurală a limbilor, în cuvinte care înseamnă „mare", „grandios" etc. Am cules din Contemporanul și din Gazeta literară, singurele publicații periodice pe care le citesc mai atent din punctul de vedere al felului cum sînt scrise, 71 de ediție, unde ne întîmpină major ca determinant a tot soiul de substantive. Trebuie să precizez că este vorba numai de numerele din lunile ianuarie-septembrie 1961 ale revistelor amintite.

Iată lista citatelor[1]: expresie plastică majoră; sursa majoră (a inspirației sale); muzică majoră și critică majoră (în același articol); sensurile majore (ale comediei...); semnificația majoră (a romanului); (educația comunistă) temă majoră; sensul major (al calificativului „gen didactic"); (din punctul de vedere al) semnificațiilor majore (sau minore); (și totuși ce) semnificație majoră...; ideea majoră (a piesei); Teme majore (și teme minore?)[2]; problemele majore: filonul major (al romanului); latura majoră (a personalității); semnificații majore: viața socială majoră (a artei); (nu pot fi înțeleși decît ca) expresie majoră (a lumii în care au trăit); obiectivul major; (o revistă cuprinzătoare, cu) probleme majore; o idee majoră; (a se adresa) tematicii majore; Tema majoră (fructifică talentele!); (teme cu) semnificații majore: genuri literare majore (și minore); (Una din) problemele majore; Problemele majore; (pe planul unei) realizări majore; (forța de) generalizare majoră; (Granițele... între) arta majoră (și acelea (sic!) decorative); o artă majoră; (probleme de) interes major; temele majore; înțelegerea majoră (a fenomenelor sociale); chemările majore (ale contemporaneității); evenimente istorice majore; tematică majoră (de două ori pe aceeași pagină, în articole diferite); (Să cîntăm) muzică majoră (titlul unui articol!); teme majore (de două ori pe aceeași pagină, în articole diferite); scop major; satisfacție estetică majoră; sensul major (al dragostei din epoca noastră); idei majore, ori cărei tematici majore, o temă majoră (toate trei într-un articol de o jumătate de coloană); accentele majore (rămîn neexprimate); problematică majoră; întrebările majore (ale existenței umane); (conținutul principal al unei) arte majore (ambele în același articol); calitățile majore; aspirațiile majore (ale epocii); reușita majoră (a întregului recital); tema majoră; o împutare majoră; (Motivul tematic se conjugă cu) o idee majoră; problema majoră (a artei noastre contemporane); cerință contemporană majoră; sensul major (al piesei); dimensiunea majoră (a unui personaj); (Întoarcerea este) o piesă majoră; (Passacaglia este) o piesă majoră; (Prietetena mea Pix este) o piesă majoră (toate într-un singur articol, destul de scurt); Înțelesul major (al artei); artă autentică, majoră; sentimentul împlinirii majore; sensurile majore (ale epocii noastre); impresia majoră (a vizitei dv.); pe măsura exigențelor majore (ale ascultătorului); obiective majore (ale reportajului); o contribuție majoră; generalizări artistice majore; (o serie de) sensuri majore; (probleme de) majoră importanță.

Oricît de puțin atenți ar fi publiciștii noștri la felul de a se exprima al confraților, pe care bănuiesc că-i citesc, cel puțin cînd apar împreună în același periodic, ar putea, ca să nu zic ar trebui, să observe repetarea intolerabilă a unui epitet atît de vag ca sens, nu prin el însuși, ci prin faptul că se asociază cu tot felul de substantive și, de aceea, spune orice sau, mai degrabă, nu spune nimic. Să fie atît de puțin sensibili criticii și cronicarii literari, muzicali, artistici etc. la acest aspect foarte important (cu adevărat... major!) al exprimării, care se leagă așa de strîns de preocupările lor, adică de obiectivele activității lor obișnuite? Întrebarea, care este, de fapt, nuimire, apare și mai îndreptățită, cînd, în același articol, scris de un singur sm, ne întîmpină de două și de mai multe ori acest adjectiv, care nu poate fi tras la răspundere pentru faptul că, fără voia lui, exercită o atracție irezistibilă asupra unui mare număr de minuitori al condeiului. Mă întreb de asemenea de ce colectivele de redacție, care citesc, la intervale de timp foarte scurte, articolele primite spre publicare, nu se sesizează ele înseși și nu intervin, dacă nu cu modificarea formulărilor de genul celor în discuție, cel puțin cu sfaturi pe lîngă colaboratori în sensul unei exigențe mai mari față de exprimarea ideilor.

Alt adjectiv „îndrăgit"[3] de publiciștii noștri este cert, care nu prezintă măcar avantaje de ordin sonor și are, în sintagmele unde apare, un sens mai șters chiar decît major. Poate așa se explică folosirea lui mai puțin frecventă: în numerele din primele nouă luni ale Contemporanului și ale Gazetei literare din anul curent l-am întîlnit numai de 34 de ori. Reproduc aici citatele respective (cu observația făcută mai sus privitor la major): (spectacole de) o certă originalitate; (document liric de) o certă valoare; (lucrare) cu certe calități; Un fapt cert (însă...); o certă notorietate; Cronica (se dovedește fermă și) certă; o certă orientare (ideologic-politică); (este pentru noi) un lucru cert; realizările certe (pe tărîmul muzicii simfonice); (un flautist) cu certe calități; multe talente certe; Prezența (reporterului este) certă; Posibilitățile (prozatorului... sînt) certe; certe influențe wagneriene; o certă creștere artistică (ambele în același articol); o certă sensibilitate; (acestui gen) în mod cert (foarte accesibil); (asupra unui) program artistic cert; (o gîndire regizorală de) o certă originalitate; (să prezinte) în linii certe (creșterea unui personaj); (o piesă de teatru care este...) o operă literară certă; o certă capacitate (de observație caracterologică); certe reușite; (filme de) o certă (și reală) valoare; (are) o certă originalitate; o producție cu) certe calități; (momente de) o certă valoare; (studiu de) o certă importanță (practică); (o temă de) o certă actualitate; o valoare certă (în terapeutica balneară). În citatele următoare, cert este întrebuințat adverbial: într-o fază cert victorioasă; Este cert că...; cert este...

Iată acum și un șlagăr substantival: coordonată. Ca sonoritate amintește de major, pe care îl întrece din punctul de vedere al „radicalismului", fiindcă are implicații geografice, matematice etc. N-am dat prea des peste el, cum se va vedea din citatele care urmează, în schimb mi-a atras atenția mai stăruitor, dat fiind aspectul lui fonetic atît de ostentativ. (Privește în jur pe) toate coordonatele societății; Pe aceleași coordonate (este construită și Poveste din Irkuțk); (dobîndește alt contur, fiind) înscrisă în alte coordonate istorice; (actorul s-a stabilit pe) coordonatele cele mai simple: coordonatele permanente (ale activității noastre); unele coordonate de bază (ale realismului socialist); (C. se mișcă pe) coordonate universale... (se mișcă pe) coordonate răsturnate (ambele în același articol); (L. D. fixează) coordonate precise; să realizez) merginc pe aceleași coordonate (un film); singura coordonată psihologică (a personajului); stilul... se realizează... pe alte coordonate; (găsirea unor) coordonate generale și obligatorii (pentru toți prefațatorii).

Deși de prisos, cel puțin pentru marea majoritate a cititorilor, țin să precizez, ceea ce rezultă, fie și indirect, din comentariile făcute mai sus, că eu combat nu folosirea acestor „neologisme", existente de mult în limba noastră, ci, pe de o parte, goana după astfel de cuvinte, care pot fi înlocuite, măcar cînd și cînd, prin echivalente mai puțin pompoase (mă refer, înainte de toate, la major și coordonată), iar pe de alta, abuzul care se face cu ele și care are drept consecință inevitabilă banalizarea lor, ștergerea sensului și lipsa lor de expresivitate. Acest ultim rezultat este tocmai opus celui scontat de publiciștii în cauză.

[1]) Reproduc, de cele mai multe ori, numai grupul sintactic substantiv determinat de major, pentru a nu încărca fără necesitate expunerea. Pentru același motiv renunț la indicarea numărului (cu data respectivă) și a paginii revistelor în discuție, cu credința că cititorii nu se vor îndoi de exactitatea relatării.

[2]) Ultimele patru citate sînt scoase din unul și același articol.

[3]) Pun între ghilimele acest cuvînt pentru motive în parte asemătoare cu cele care m-au determinat să critic abuzul privitor la *major*.

I. LEVITAN: „Autumnală" (fragment)

Angela Chiuaru

Cîntec de toamnă

Au ruginit pădurile bătrîne
Ca niște săbii vechi uitate-n teacă
Cu care vîntul zăngăne în joacă
Să ingrozească puii de jivine.

Prind frunzele încet să se desfacă
Asemeni sclipitoarelor rubine
Și urma încrustată le rămîne
Ca pe-un miner, pe fiecare cracă.

Dar visurile noastre, an de an,
Rămîn cu frunzele necăzătoare
Și se călesc în flăcări reci de soare

Și-n aburii fierbintelui ocean
Al răsuflării noastre; Toamna-n zare
Cresc codrii de beton și de mărgean!

Sfîrșit de vară

Mergi pe drum. Drum între arături și cerul albastru. Treci o zare și mai mergi ce mai mergi și mai treci o zare și încă o zare și te adîncești în zări și albastru, de parcă cercuri-cercuri, orizontul s-ar lărgi spre cerul cu stele.

Stau în mijlocul Bărăganului, ca-ntr-un amfiteatru vast. E o scărițare fluidă de pămînturi și zări, un rotund perfect, tăiat în marmora fragilă a văzduhului cu stele și nori. Și-i liniște, liniște, din nou liniște și stele. Dacă ți-ai cufunda brațele în văzduh, ai aduce pe palme în fața ochilor spuma albă de liniște și luceferi. Mă adîncesc în cîmpuri, în amfiteatrul Bărăganului. Se desenează subțire, neclar, orizontul. Iarba pitică miroase iute a copt, pelinul miroase amar a copt, sulfina miroase dulce a copt, vîntul miroase a crame, a vii, a vînturi amețitoare, luînd în răspăr zare și ierburi răscoapte. Miresmele rătăcesc peste cîmp, fluturîndu-și palmele uscate și calde, învăluindu-ți nările, tîmplele și grumazul.

Pămîntul e copt, e plin și e copt. Porumburi, ierburi, semințe, fructe, vînturi, flori, miresme, — luna ultimă a verii.

E o împlinire, o visare robustă, care îți împăienjenește ochii cu lumini, cu nesfîrșiri.

Dinspre sate miroase a piine și dulce a miere, miroase pămîntul colbuit, obosit, greoi. Trec prin cîmp, pe lîngă stine cu măgărași și oi culcate la pămînt, cu dulăi mari sub stele. Toate stau întinse la pămînt. Încît ți se pare că pămîntul respiră.

Acum o lună erau pe aici zvonuri de căruțe, de cai, de combine, se treierau grînele, oamenii strigau, fluturau roșii și albe basmalele femeilor, rîsul sonor învălurea peste cîmp cu grîul, fețele prăfuite hohoteau în lumină, lăsînd sclipătul dinților și ochilor să vorbească. Era zăpușeală, sudoarea-ți năpădea pe față, pe ochi, soarele-ți ardea cămașa. Săltai sacii de grîu, saci grei, coseai deschizînd drumul combinelor, aplecîndu-ți spinarea, îndoind-o cu grîul, cu coasa. Acum o lună era treierișul. Luceferii se clătinau deasupra cumpenelor, veneau nopțile cu lună mare peste sate și, pe cărăruia de la brigada tractoriștilor, trecea ca o șoaptă, ca un fluierat duios, ca un cîntec tainic.

Acum o lună se cosea, se secera, se stringea, se treiera, se aduna... Oamenii nu aveau vreme să doarmă, nopțile erau scurte cît un galop și cîmpurile intrau în nopți, în dimineți și amieze prinse de febra care-i stăpînea pe oameni.

Acum e toamnă. Mirîștile s-au arat, porumburile așteaptă brumele și culesul, viile așteaptă...

În noaptea asta, după treieriș și alte culesuri de toamnă, cu nunți, Bărăganul visează. S-a întins ostenit și visează și se adîncesc împrejuru-i zările prăfuite cu lumină dulce, cernută.

În vastul amfiteatru, luptătorii care ieri s-au întrecut acuma dorm. Și, auzi, se pornesc greierii. Întîi, de parcă o pietricică s-ar rostogoli peste treptele văzduhului, pornind de jos în sus; apoi, de undeva, dintr-un adînc, pornește ecoul; pe urmă doi-trei greieri îl ing ină, înginați de propriul lor ecou. Pe urmă, o sută, un milion de greieri, ca un lan de ierburi, ca un lan înspicat sună, vrăjesc, torc, — e o plasă argintie care se lasă peste oamenii adormiți în marele amfiteatru.

Bărăganul doame. Semințele dorm. Brazdele dorm. Visele, miresmele coapte, cri-cri-ul greierilor fluturînd noapte văluri subțiri, subțiri...

Rămîi și asculți și ți-i dor; treci pe drum și ți-i dor; te culci cu fața-n sus și ți-i dor; cînți și ți-i dor. E mult frumos în tine — nu mai încape, e multă viață în tine — nu mai încape.

Și-n vastul amfiteatru al cîmpiei, în care plugarii dorm, se rostogolește gigantic glasul mic al greierilor.

Florența Albu

LIMITE ȘI ERORI

Munca de cercetare literară, de întocmire a studiilor monografice, a prefețelor la edițiile de scriitori clasici, ca și a manualelor școlare de istoria literaturii române, implică, pe lîngă o clară viziune ideologică și competență științifică, și o bogată și temeinică informație documentară, o cunoaștere a tuturor izvoarelor. În această direcție, s-au obținut pînă acum rezultate prețioase, cum sînt monografiile Nicolae Filimon de G. Călinescu, Al. Odobescu de Tudor Vianu, Mențiuni de istoriografie literară și folclor de Perpessicius, Alecu Russo de Al. Dima, Calistrat Hogaș de C. Ciopraga. Opera lui G. Ibrăileanu de Al. Piru, amplele studii în jurul romanului de Silvian Iosifescu, Poporanismul și Viața românească de D. Micu, prefața lui Dumitru Păcurariu la ediția în două volume a operelor lui Bolintineanu și multe altele. Sînt însă și unele lucrări de istorie literară, care, deși aduc contribuții merituoase în discutarea fenomenului literar clasic și contemporan, prezintă totuși unele oarențe, atît în ceea ce privește analiza, cît și în ceea ce privește aparatul documentar, pierzînd astfel din valoarea lor. Monografia Tudor Arghezi de Ov. S. Crohmălniceanu, de pildă, a reușit să reliefeze cîteva aspecte esențiale ale operei marelui nostru poet. Critica literară a relevat și unele din lipsurile evidente ale lucrării lui Ov. S. Crohmălniceanu, dar, după părerea noastră, nu a insistat de loc asupra unor deficiențe serioase. Ceea ce apare foarte palid prezentat în lucrarea lui Ov. S. Crohmălniceanu este Tudor Arghezi — scriitorul contemporan, scriitorul cu o prezență activă și cu un excepțional rol în actualitate, în realitatea vieții noastre de azi. Prezentarea lui Tudor Arghezi ca o mare personalitate artistică legată organic de prezent, de actualitate, este insuficientă, deficitară, atît prin dimensiunile extrem de reduse pe care această prezentare le ocupă în economia monografiei, cît și prin fragmentarea ei dezorganizată în cuprinsul mai multor capitole. Astfel, în amplul capitol de Preliminarii, despre Tudor Arghezi, poetul contemporan, însuflețit de idealurile vremii noastre de azi, nu se vorbește decît pe scurt, de la pagina 48 la 57, în succesiunea paragrafelor care prezintă evoluția ideologico-artistică a scriitorului, folosindu-se, aproape cu exclusivitate, numai citate din articolele și tabletele sale din ultimii ani. De la pag. 57—85, criticul discută convingerile estetice ale lui Tudor Arghezi, formulate și publicate în perioada anterioară a activității sale. Dar, cînd e momentul să insiste asupra convingerilor estetice de astăzi ale poetului, cîștigate în procesul de integrare activă și deosebit de rodnică în peisajul literaturii noi, realist-socialistă, autorul monografiei expediază problema în cîteva fraze enunțiative, informative, fără nici o ilustrare concretă, care ar fi fost lesne de adus, scriind: „Abia după Eliberare, înfrîngîndu-și individualismul și eliberîndu-se de sub orice influență spiritualistă, Arghezi izbutește să identifice menirea poetului cu cea a luptătorului, ridicîndu-se la ideea unei literaturi militante față, pentru victoria omului asupra tuturor forțelor ostile esenței lui umane". Așadar, în capitolul de Preliminarii, cu o suprafață de 86 pagini, Ov. S. Crohmălniceanu nu vorbește despre Tudor Arghezi, poetul contemporan, actual, decît în nouă pagini. Remarcabilele opere ale lui Tudor Arghezi, dăruite în ultimii ani — 1907, Cîntare omului și Stihuri pestrițe — pe deplin edificatoare pentru profilul său de poet actual, sînt discutate disparat, adesea insuficient, în paragrafele mai multor capitole. De pildă, în capitolul Poetul credinței și tăgadei, de peste 30 pagini, criticul nu rezervă decît 5 pagini unor poezii din volumul Cîntare omului. Ceva mai mult spațiu acordă versurilor din volumul 1907 în capitolul Poetul plugului, ca să-l restringă, iarăși, în capitolul Poetul smircului, unde citează cîteva fragmente din Stihuri pestrițe.

Nu intenționăm să dăm rețete, dar credem că era preferabil să fi întîlnit, în cuprinsul monografiei, capitole intitulate Poetul cîntării omului, Poetul răscoalei sau Poetul dreptei răzbunări a țărănimii asuprite etc. Asemenea capitole ar fi îndeplinit un rol esențialmente necesar în definirea lui Tudor Arghezi ca poet al zilelor noastre, al epocii de făurire a unei lumi noi, socialiste. Totodată, asemenea capitole ar fi precizat cu mai multă claritate treapta calitativ nouă, superioară, pe care a urcat creația argheziană sub influența, însușită organic, a măreților idealuri de umanitate și progres ce ne însuflețesc astăzi, ar fi reliefat mai pregnant, mai amplu, cît de mult s-a lărgit orizontul poetului și viziunea lui ideologico-artistică. Discutarea disparată, uneori prea sumară, a versurilor din cele trei volume dăruite de Tudor Arghezi în ultimii ani, în cadrul paragrafelor diverselor capitole cu o anume problematică, a făcut ca profundele lor semnificații să fie adesea estompate, iar rolul de frunte pe care îl îndeplinește poetul în contemporaneitate să fie conturat incomplet.

În aceeași ordine de idei, mai semnalăm lipsa unui capitol menit să discute un alt aspect important al liricii argheziene, și anume, cel al poeziei erotice. Poeziile pe această temă sînt menționate și analizate, dar în cuprinsul mai multor capitole și, uneori, la locuri nepotrivite, ceea ce duce, iarăși, la diminuarea semnificațiilor lor. Astfel, poezia erotică argheziană este amintită, mai întîi, parțial, în capitolul Poetul piscurilor mari de piatră, unde, după părerea noastră, nu-și are rostul, deoarece aici este prezentat Arghezi „răzvrătitul", „profetul", pe care „îl mișcă, în primul rînd, un ideal de dreptate socială", cum însuși Ov. S. Crohmălniceanu afirmă. Cîteva considerații asupra poeziei erotice mai sînt introduse apoi în capitolul Poetul plugului (p. 162), precum și în capitolul Poetul boabei și al fărîmei (p. 218—219). Poezia erotică argheziană, pe lîngă faptul că este discutată fragmentar, disparat, primește din partea criticului unele aprecieri care nu se pot accepta. De pildă, la pag. 113 afirmă că „lirica erotică argheziană nu traduce un sentiment de suferință". Dacă recitim poezii ca Toamna sau Oseminte pierdute, observăm contrariul.

Monografia lui Ov. S. Crohmălniceanu se bazează pe o bogată documentare, extrasă în deosebi din periodicele la care poetul a colaborat în decursul celor peste șaizeci de ani de activitate literară. În acest sector, al aparatului documentar, s-au strecurat însă și erori, pe care le semnalăm. Astfel, multe din poeziile de debut ale lui Tudor Arghezi extrase din Liga ortodoxă, au trimiteri greșite în paginile monografiei. De pildă, prima poezie pe care Tudor Arghezi o publică — Tatălui meu — nu a apărut în Liga ortodoxă nr. 4, ci în nr. 9 din 30 iulie 1896, Valea Saulei nu a apărut în nr. 4, ci în nr. 1 din 1896, Aegypt nu a apărut în nr. 2, ci în nr. 7 din 1 decembrie 1896, iar Maiul roz nu a apărut în nr. 6, ci în nr. 8 din 8 decembrie 1896. La pag. 18, Ov. S. Crohmălniceanu afirmă că Tudor Arghezi „se întoarce în țară (din Elveția) prin 1911", iar la pag. 29 se contrazice, spunînd că s-a întors în țară „spre sfîrșitul anului 1910" (care e, de fapt, data adevărată). La pag. 254 citează, între paranteze, pamfletul Baroane, ca apărut în publicația condusă de Tudor Arghezi Bilete de papagal, în 1943. Într-adevăr, pamfletul a apărut în 1943, dar nu în Bilete de papagal, ci într-un cotidian, la rubrica Bilete de papagal.

★

Amplul studiu introductiv semnat de Dumitru Micu la noua ediție a Operelor lui Gala Galaction, conține numeroase observații interesante și judicioase asupra scriitorului, dar este deficitar sub aspectul aparatului documentar. Parcurgînd paginile acestui studiu introductiv, ne-am format convingerea că Dumitru Micu nu a întreprins cercetări speciale pentru a-l scrie, ci s-a rezumat la a lua de-a gata datele din contribuțiile aduse în ultimul timp de unii cercetători, pe care nu a avut însă grijă să-i citeze. Aceasta reiese cu claritate din faptul că, acolo unde au greșit cercetătorii anteriori, a greșit și Dumitru Micu. Astfel, la pag. 11, autorul studiului introductiv afirmă de două ori (deci greșeala de tipar este exclusă), că, din 1896, Gala Galaction nu a mai publicat proză narativă pînă în 1900, cînd ar fi publicat nuvela Moara lui Călifar. Adevărul este însă că nuvela respectivă a apărut prima dată în Literatură și artă română din 25 martie 1902. O altă eroare se face în pag. 12, în care se afirmă că nuvela Copca Rădvanului a apărut în Viața socială din 1910. Rectificăm și precizăm că nuvela a apărut prima dată în Revista ideaistă din februarie 1907. Tot în pag. 12, autorul studiului notează, iarăși greșit, că prin nuvela Pădurarul Ion Bentu, Gala Galaction „și-a inaugurat îndelunga colaborare" la Viața românească. Adevărul este că autorul și-a inaugurat colaborarea la revista ieșeană cu un amplu articol de analiză a poeziilor lui Cincinat Pavelescu, apărut în numărul din august 1911. Menționînd revistele la care Gala Galaction a colaborat între anii 1911—1915, D. Micu spune: „Publică de asemeni în Facla, cealaltă revistă a lui Cocea, și, ocazional, în alte periodice". Dacă ar fi folletat presa vremii, autorul studiului ar fi observat contrariul. La Facla, Gala Galaction a colaborat puțin, deci despre această colaborare se poate spune că a fost ocazională. La celelalte publicații, cum sînt Rampa și Înfrățirea, pe care D. Micu nu le amintește însă, scriitorul a colaborat mult mai mult, timp de doi ani, deci în nici un caz „ocazional", cum afirmă în pag. 12 a studiului.

Cercetînd cu atenție, Dumitru Micu nu ar mai fi repetat aceste erori și, în plus, ar fi avut posibilitatea să completeze datele știute pînă la momentul respectiv. În studiul său, la pag. 6—7, D. Micu menționează că, în perioada debutului, Gala Galaction a publicat în revista lui Macedonski Liga ortodoxă, din 27 octombrie 1896, poezia Tablou uitat. Mergînd direct la această publicație, ar fi observat însă două lucruri: în primul rînd, poezia respectivă este scrisă în colaborare cu M. Pașcanu, iar, în al doilea rînd, în paginile acestei reviste a mai publicat și un articol despre Alexandru Macedonski, în nr. 4 din 10 noiembrie 1896, deci la două săptămîni după poezia susamintită. La pag. 7, este amintită și revista Viața nouă din 1898, pe care o citează însă dintr-o altă sursă (Anii de ucenicie de M. Sadoveanu). Gala Galaction a publicat aici nu numai poezia Aurora mistică, ci și prefața sa la romanul Poet—Poetă de Nelly (N.D.Cocea). Pornind de la evocările lui M. Sadoveanu din Anii de ucenicie, autorul studiului ar fi descoperit și a treia poezie a lui Gala Galaction, foarte puțin cunoscută pînă acum, intitulată Pe lyră și apărută în Revista modernă nr. 2—3, din 1 septembrie 1897.

Erorile semnalate nu sînt „mărunțișuri", ci elemente constitutive, dacă ținem seama, în primul rînd, de faptul că o monografie sau un studiu de istorie literară este alcătuit atît din analiza operei unui scriitor, cît și dintr-un număr de date și amănunte care, toate laolaltă, conturează profilul scriitorului respectiv și înlesnesc cunoașterea deplină a drumului vieții și operei sale.

Teodor Virgolici

FILM

APROAPE DE SOARE

Scenariștii au vrut să înfățișeze poezia muncii celor care produc oțelul, urmărind evoluția unui tînăr țăran, Petre Orșa, a cărui supremă năzuință este aceea de a deveni oțelar. Procedeul ales — dacă putem spune așa — este impus de biografiile multor maiștri și furnaliști de la Hunedoara. Deci punctul de plecare oferea posibilități nelimitate fanteziei creatorilor. Paul Anghel și S. Stiopul, secondați admirabil de operatorii I. Anton și G. Fischer, dau funcție dramatică fazelor diverse ale producerii șarjelor. Oțelul devine personaj al filmului. Oare se conjugă cumva filmul artistic cu documentarul? Nu credem. Filmul rămîne artistic. Acest lucru e posibil, deoarece spectatorul ia contact cu procesul de producție a oțelului, prin ochii protagonistului, Petre Orșa. De multe ori aparatul se „subiectivizează" și, ca atare, — fiecare spectator este solicitat să-l urmeze pe înflăcăratul flăcău care descoperă o lume nouă, fermecătoare, dar încă necunoscută pentru el. Petre nu se lasă intimidat de greutăți, parcurge un drum al cunoașterii tainelor oțelăriei și de aceea numeroasele scene de muncă prezente în film nu denotă exces de tehnicism, ci corespund unui imperativ artistic. În ceeace privește fizionomia spirituală a lui Petre Orșa, credem că autorii n-au mers pînă la capăt cu sondajul lor. Aspecte interesante ale personalității acestui tînăr rămîn în umbră. Nici măcar mobilul pasiunii lui pentru oțel nu este explicat. Ar fi fost bine să vedem cum s-a născut în sufletul lui Petre o dragoste atît de arzătoare pentru această complicată meserie. Povestea de iubire dintre el și Livia este de asemenea simplist expusă, se reiau locuri comune, fără să se aducă nimic inedit. Datorită deficiențelor scenariului, Vasilica Tastaman, interpreta Liviei, nu izbutește un rol memorabil.

Florin Piersic (Petre Orșa) are multe momente reușite (este foarte expresiv în clipele de încordare, iar în scena cînd salvează șarja, gama complexă de stări sufletești, pe care o încearcă, se comunică viu). Finalul este expediat fugitiv de autori, interpretul este stingherit și nu poate acoperi eroarea lor. Și în episodul judecării lui Petre pentru un act de indisciplină, autorii au găsit o rezolvare pripită. Astfel de momente, care ar fi putut deveni nodale, se pierd, iar semnificația lor este neglijată. Personajul cel mai izbutit ni se pare a fi Todor baci, care-și găsește un fericit interpret în Titus Lapteș. Așa cum spune și un personaj al filmului, bătrînul maistru ascunde sub aparentă duritate o mare bogăție sufletească și Titus Lapteș o valorifică pe parcurs prin jocul său adînc interiorizat și cu nuanțe variate. Solca (Dorin Dron) este bine interpretat, dar cam linear conceput în scenariu. Gică Pisică e „pitoresc" folosind „șmecherii" arhicunoscute; autorii filmului au recurs la șabloane pe care eforturile întrepretului nu le înlătură. Alte personaje nu mai pot fi remarcate, nu se impun atenției, există doar ca siluete lipsite de contur real. Am amintit numele operatorilor. Într-adevăr contribuția lor este deosebit de meritorie. Ei ni s-au relevat ca poeți ai naturii și ai oțelului. Coloritul viu, plin de lumină, e utilizat judicios.

Filmul „Aproape de soare" oferă prilej pentru discuții creatoare și trebuie să constituie un început dintr-o amplă cronică a vieții clasei muncitoare în zilele noastre, pe care cinematografia realist-socialistă o va scrie desigur cu imagini monumentale.

Mihai Botez

Cadru din film

SE DEZVOLTĂ O CULTURĂ INTERNAȚIONALĂ

de **Konstantin Simonov**

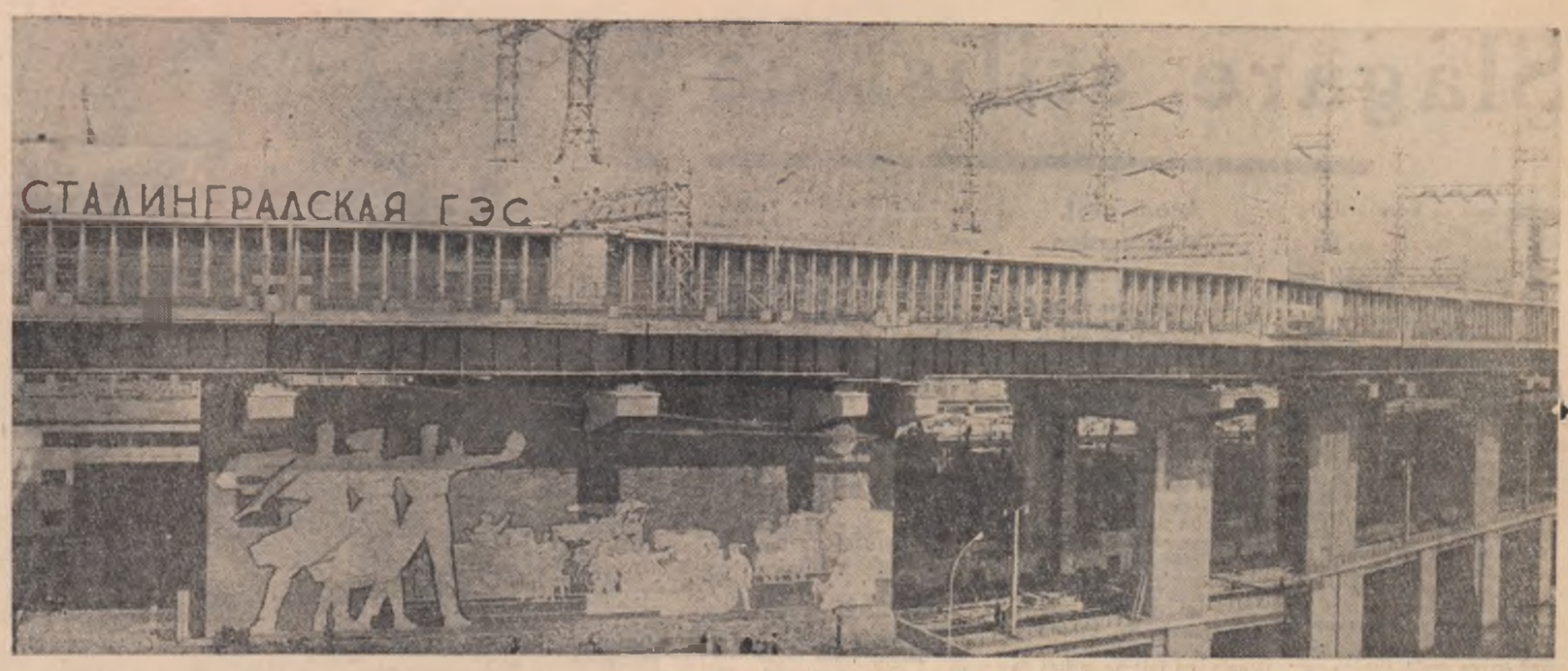

Dintre obiectivele mari și nobile pe care și le-a propus partidul în proiectul de Program, problemele care se ridică în fața noastră în domeniul relațiilor naționale sînt dintre cele mai nobile și, aș putea spune, mai practice.

În decursul celor peste patru decenii, s-a și realizat în acest domeniu, deoscbit de greu, complex și delicat, foarte mult, prin efortul comun al oamenilor de vază ai tuturor naționalităților țării noastre.

Realizările obținute de noi, în acest sens, nu au devenit numai bunuri ale vieții noastre, cu care ne-am obișnuit atît de mult, încît uneori nici nu ne putem da seama în ce măsură ele sînt noi față de mersul istoric al omenirii. Aceste realizări au devenit totodată un far vizibil de pe toate cele cinci continente. În aceasta rezidă uriașa lor importanță.

Aș dori să subliniez atenția cu care oamenii din întreaga lume urmăresc problema relațiilor naționale, precum și felul în care se rezolvă această problemă, la noi: fără declarații false, fără minciună și demagogie, specifice lumii burgheze; se rezolvă în mod cinstit, pe bază de egalitate reală, nu numai formală, de considerație egală pentru toate popoarele mari și mici, și de grijă egală pentru nevoile lor.

Deși, spunînd „grijă egală", poate m-am exprimat greșit. Măreția partidului în ce privește politica națională a constat întotdeauna în aceea că, străduindu-se să asigure tuturor poporelor posibilități egale de dezvoltare, condiții egale de viață, partidul și-a îndreptat întotdeauna o deosebită atenție anume acolo, unde era o nevoie deosebit de mare de ajutor. Popoarele, care în momentul revoluției s-au dovedit a fi în situație de inapoiere, au devenit obiectul unei griji deosebite pentru întregul partid, lor le-a ajutat întreaga țară, oamenii de toate naționalitățile ce populează țara noastră, atît comuniștii cît și cei fără de partid.

Și realizarea măreață care s-a obținut în acest sens la noi, potrivit drumului trasat de Lenin, devine cu fiecare an mai evidentă pentru un număr tot mai mare de oameni de pe glob.

Ca scriitor, am avut prilejul, în timpul multor întîlniri internaționale, să mă izbesc de situația tragică în care se află literatura multor popoare alc Asiei și Africei, ca rezultat al unei lungi dominații colonialiste. Am avut prilejul să ascult istorisiri dramatice din partea unor oameni care reprezentau popoare de milioane și care nu posedau nici măcar o singură carte editată în țara lor, în limba lor maternă. Am avut prilejul uneori, stînd de vorbă cu oameni foarte buni, inteligenți și bine intenționați față de noi, să mă străduiesc să le explic ceasuri întregi cum stau lucrurile cu literatura noastră multinațională, cîte zeci de literaturi există la noi, în cîte limbi se editează cărțile și în cîte limbi se traduc ele. Am fost nevoit să repet, de mai multe ori, lucruri obișnuite pentru noi, nu pentru că oamenii care mă ascultau puneau la îndoială spusele mele, ci pentru că situația literaturii noastre multinaționale era atît de diferită și de depărtată de ceea ce s-au obișnuit să întîlnească în condițiile lumii burgheze.

Procesul impetuos de dezvoltare al nenumăratelor colțuri naționale, care se includ în noțiunea generală a culturii sovietice moderne, este însoțit de un proces tot mai intens de apropiere și îmbogățire reciprocă a acestor culturi. Despre acest aspect hotărîtor al dezvoltării noastre s-a vorbit, mai limpede și mai detaliat, în proiectul de Program. Acest aspect se opune victorios tuturor acelor rămășițe ale închistării naționale, ale mediocrității și egoismului național în domeniul culturii, care, din cînd în cînd, se mai fac simțite ba ici, ba colo.

În proiectul de Program, acest lucru este exprimat deosebit de frumos: „Formele naționale nu încremenesc, ci își schimbă forma, se perfecționează și se apropie între ele, eliberîndu-se de tot ce este învechit și contrazice noile condiții de viață. Se dezvoltă o cultură internațională, comună tuturor națiunilor sovietice". Tuturor oamenilor din domeniul literaturii, care participă la traducerea operelor scriitorilor din republicile noastre surori, dintr-o limbă într-alta, și care sînt informați despre ceea ce se scrie în alte limbi în diferite ținuturi și colțuri ale Patriei noastre, le este evident acest proces formulat în proiectul de Program și care se petrece aevea în viața noastră literară.

Însuși noul conținut al vieții, cu noii săi eroi, cu noile relații, cu noile tradiții internaționale sovietice, care iau naștere, influențează forma operelor, distrage unele tradiții literare vechi, care au rămas în loc sau au devenit contradictorii conținutului luat din viață, introduce noul peste tot, chiar în limba operelor, în strofica și ritmica versurilor, în desfășurarea cîntecelor, în maniera narațiunii, în caracterul dialogului.

Credem, că în dezvoltarea acelei culturi internaționale, comune tuturor națiunilor sovietice, despre care vorbește Programul, un rol important îl are faptul că la noi în țară, pe an ce trece, pretutindeni, începînd cu construcțiile comsomoliste și terminînd cu instituțiile noastre de învățămînt de orice nivel, există tot mai multe colective internaționale prin componența lor.

În ultimii ani am avut deseori prilejul să vizitez diferitele construcții din Asia Centrală, cum ar fi, de pildă, construcțiile energetice, de irigare, de gazificare. Ce colective internaționale prin componență și internaționaliste prin concepții s-au format acolo! Cîți „copii ai diverselor popoare" săvîrșeso acolo fapte mari, care corespund totodată și intereselor adînci ale republicii din care provin, și, prin dimensiunile și importanța lor, depășesc cu mult granițile ei!

Să luăm, de pildă, gradioasa construcție a rețelei de gazificare Hazli-Ural, care trece prin teritoriul Uzbechistanului, Kazahstanului, și RSFSR. Puternice fire de oțel se întind de la străvechea Buhara, care văzînd cu ochii devine un nou „fochist", „cărbunar unional", și pînă la Ural — „bogătirul" unional al metalurgiei, peste spațiile neîncheput de greu de adaptat ale celor trei republici unionale, prin însuși faptul existenței lor, par să simbolizeze, o dată în plus, trăinicia legăturilor noastre frățești.

Aceste fire de oțel sînt trase de oameni de multe și diferite naționalități; printre muncitorii, tehnicienii, inginerii, și printre conducătorii de șantiere — mulți sînt din acele republici ale noastre, unde acum patruzeci de ani în general nu se știa ce înseamnă o industrie mare, ce înseamnă cadre naționale de muncitori calificați, fără să mai vorbim de ingineri.

De curînd s-a întîmplat să particip cu o foarte modestă contribuție la crearea filmului documentar „Oamenii focului albastru" — despre constructorii rețelelor de gazificare din Asia Centrală. Am participat cu deosebită plăcere la această muncă, pentru că oamenii filmați acolo — frumoși și viguroși, fiecare în parte — reprezintă caracterul inedit național, iar toți, luați laolaltă — o adevărată brigadă comunistă internațională, care își face datoria.

Dacă ne întoarcem din nou la literatură, nu se poate să nu ne bucurăm din toată inima de avîntul mereu crescînd în ce privește legăturile frățești între literații noștri.

Dacă ar fi să aruncăm o privire în stenograma Primului Congres al scriitorilor, care a avut loc în anul 1937, am vedea cîte s-au și realizat din cele la care doar a visat pe vremea aceea marele Gorki. E drept că el a fost un visător activ, și a visat așezînd totodată cu mîinile sale piatră cu piatră la temelia edificiului literaturii noastre multinaționale și cu drepturi egale.

De atunci s-a făcut foarte mult. Cred că Gorki s-ar fi bucurat de sutele de cărți traduse din diferitele limbi ale popoarelor Uniunii Sovietice și care apar anual numai la editura „Scriitorul sovietic", fără să mai socotim toate celelalte edituri.

Revista „Drujba Narodov" publică în anexă „Biblioteca clasicilor" literaturilor noastre surori, făcîndu-le astfel cunoscute marelui public cititor al Uniunii.

La Institutul de Literatură studiază acum din ce în ce mai mulți tineri literați, ce scriu în zeci de limbi diferite. Acest institut, precum și cursurile superioare de literatură de pe lîngă el, au devenit adevărate instituții de învățămînt literar unional. Nu există o singură literatură, în țara noastră, în care astăzi să nu se manifeste absolvenții lor. Și aceste studii comune la institut, și acele legături de creație între tinerii scriitori din diferitele literaturi surori, care se continuă într-o dezvoltare ulterioară institutului, contribuie foarte activ la acea apropiere și îmbogățire reciprocă a culturilor popoarelor din URSS, despre care se vorbește în Program.

În proiectul de Program se subliniază că partidul va promova, ca și pînă acum, o politică care să asigure egalitatea de fapt a tuturor naționalităților și popoarelor. În domeniul literaturii, acest lucru este legat de dezvoltarea în viitor a unei probleme într-adevăr internaționale, cum este traducerea artistică, dintr-o limbă în alte limbi ale țării noastre, a celor mai bune opere literare, indepedent de faptul că au fost create într-o limbă a unui popor mic sau mare din punct de vedere numeric.

În legătură cu aceasta, trebuie să se sublinieze cu deosebire faptul că, prin grija partidului, se asigură literaturii noastre multinaționale, o egalitate de fapt și nu numai o egalitate formală a literaturilor diferitelor popoare. Operele de seamă, create în limba celor mai mici naționalități, din punct de vedere numeric, capătă astfel un mare număr de cititori în toate colțurile țării noastre. Întocmai așa — dacă ar fi să luăm numai cîteva exemple din cele multe — s-a întîmplat cu poetul poporului Dimitrii Gulia din mîndra Abhazia, operele căruia au avut în limba rusă și alte limbi ale Uniunii Sovietice un tiraj ce a depășit de zeci de ori numărul acelui popor, în limba căruia a scris Gulia. Avarezul Rasul Gamzatov, poet din Daghestan, este astăzi unul dintre cei mai populari poeți ai țării noastre, versurile lui fiind traduse în multe limbi, cu un tiraj total de milioane, deși limba lui natală, avareză, o vorbesc numai cîteva sute de mii de oameni.

În proiectul de Program se spune că limba rusă a devenit de fapt o limbă de comunicare și colaborare între popoarele URSS. În domeniul literaturii, limba rusă înlesnește transmiterea valorilor create de geniul oricărui popor din țara noastră, cititorilor întregii țări. În unele cazuri ajută direct, întrucît limba rusă este cunoscută pretutindeni, în altele — este o treaptă intermediară pentru traducerea dintr-o limbă a țării noastre în altă limbă.

În proiectul de Program s-a spus atît de frumos, că la noi, fiecare om este liber să vorbească, să-și educe și să-și instruiască copiii în orice limbă, neexistînd nici un fel de privilegii, îngrădiri și obligații, în ce privește o limbă sau alta.

Această poziție a proiectului de Program este deosebit de binefăcătoare pentru dezvoltarea literaturii noastre multinaționale.

Într-o atmosferă sănătoasă, plină de spiritul internaționalismului, o atmosferă de adevărată egalitate a națiunilor și a limbilor lor, se dezvoltă vertiginos la noi, în acești ani, multe literaturi noi și puternice, printre care și la popoarele la care a apărut scrierea în vremuri pe care le-au apucat oamenii din generalitățile virstnice.

Totodată, în condițiile acestei reale egalități, este firesc cînd unul dintre scriitori trece, în opera sa, de la limba maternă la o altă limbă — rusă, ucraineană sau oricare alta, acceptînd-o din diverse motive de viață, mediu, educație sau studii, ca fiind limba lui maternă.

Altădată, în condițiile lipsei de egalitate reală, asemenea treceri de la o limbă la alta, erau dictate uneori de nevoia de a cuceri un număr cît mai larg de cititori.

Astăzi, creînd o carte bună în orice limbă, poți cuceri cu ea întreaga masă de cititori unionali; sînt zeci de asemenea exemple vădite — de la „Abai" al lui Auezov și pînă la „Cartea ghețurilor" a lui Smuul.

Astăzi, cînd un scriitor, aparținînd prin naștere unei alte naționalități, își scrie cărțile într-o altă limbă, nu căutarea unui număr cît mai mare de cititori îl determină la aceasta, ci numai motivele care țin de creație.

Și dacă ne întoarcem, cu privire la aceasta, la aceleași două exemple citate mai sus, atunci și daghestanezul Rasul Gamzatov, care scrie în limba avareză, și concetățeanul său Effendi Kapiev, care scrie în limba rusă, amîndoi și-au cucerit cu succes o masă foarte largă de cititori, în țara noastră. Unul — prin minunatele sale versuri avareze, celălalt — prin excelenta sa proză rusească.

Versurile și proza lui Dimitrii Gulia, care a scris în limba abhază, sînt editate în nenumărate traduceri și în orice caz nu sînt mai puțin cunoscute decît „Primăvara la Saken", scrisă în limba rusă, și alte nuvele ale fiului său, Gheorghe Gulia.

Programul partidului, privind cu hotărîre și curaj înainte, ne oferă nouă, scriitorilor, foarte mult material de gîndire, ne sugerează căi rodnice pentru o studiere mai adîncă a vieții, și pentru munca scriitoricească strîns legată de aceasta.

Articol apărut în „Pravda".

NOUL MANIFEST COMUNIST ÎN OGLINDA PRESEI INTERNAȚIONALE

Într-unul din numerele „Pravdei" din martie 1919 a văzut lumina zilei primul program din lume pentru construirea societății socialiste, program adoptat de cel de al VIII-lea Congres al P.C. (b) din Rusia. Acest document, care deschidea porțile unei ere noi în istoria omenirii, s-a născut într-un moment cînd tînăra republică sovietică era izolată de lume prin frunturile armatelor contrarevoluționare intervenționiste.

În acel moment, presa burgheză era preocupată nu de modul în care acest program va fi realizat ci de contrariul: cum să contribuie la nimicirea puterii sovietice. Chiar la cîteva zile după apariția Programului, lumea a fost informată că președintele de atunci al S.U.A., Wilson, „...este foarte ocupat și își încordează toate eforturile... pentru a stabili bariere în fața răspîndirii bolșevismului".

În cei 42 de ani care au trecut de la această dată, poporul sovietic, condus de Partidul său Comunist, a învins toate barierele, armatele imperialiste de toate soiurile care l-au cotropit și a încheiat cu succes construcția societății socialiste.

Vestea apariției recente a noului Program al P.C.U.S., primul program din lume pentru construirea commismului, a înconjurat globul cu viteza fulgerului și ține încordată de mai bine de două luni și jumătate, atenția lumii întregi, a prietenilor ca și a dușmanilor comunismului. Lumea citește cu răsuflarea întretăiată noile perspective pe care le indică acest nou manifest comunist.

Explozia de bucurie pe care a produs-o pe cea mai mare parte a planetei acestor este explicabilă [illegible] despre societatea care va aduce pace, care va pune capăt pentru totdeauna lipsurilor materiale, inegalității, care va aduce fericire. Visul a fost transmis din generații în generații. De la legenda „veacului de aur", ideea celei mai perfecte societăți străbate lucrările lui Campanella, predicile lui Thomas Münzer, ale utopiștilor. A trecut doar ceva mai mult de un secol de cînd Marx și Engels, creatori ai socialismului științific, au dat omenirii primul program al primei organizații revoluționare comuniste din lume și au trecut abia de 30 de ani de muncă pașnică, timp în care poporul sovietic a străbătut calea de la mizerie și asuprire, pînă la porțile comunismului.

Succesele uimitoare ale U.R.S.S. și perspectivele Programului construcției comuniste fac ca cele mai diferite păreri să fie de acord în aprecierea că acest document are o uriașă însemnătate internațională, care va influența soarta întregii omeniri.

Noul Program este aprobat cu însuflețire nu numai de popoarele țărilor socialiste. Clasa muncitoare din lumea care se mai află încă sub jugul capitalului aprobă Programul ca o remarcabilă contribuție la tezaurul marxism-leninismului, care va aduce un mare ajutor mișcării muncitorești internaționale. Declarațiile conducătorilor partidelor comuniste și muncitorești converg în această direcție: *„Rareori în istoria omenirii au existat documente de o însemnătate atît de uriașă ca noul proiect de Program al P.C.U.S."*, declară Adjoi Ghosh, iar L. C. Prestes spune că *„Programul P.C.U.S. indică zorile comunismului"*.

Opinia publică democrată din lumea întreagă apreciază, în același mod, uriașa însemnătate a Programului. Cunoscutul economist american V. Perlo declară că: *„Programul însuflețește pe toți americanii progresiști. El oferă un exemplu care ajută muncitorilor să lupte pentru limitarea exploatării, contribuie la lupta populației de culoare pentru drepturi egale, la eforturile tuturor celor ce luptă pentru asigurarea socială și pentru îmbunătățirea condițiilor de viață în Statele Unite. El (Programul P.C.U.S.) ajută poporului american să-și dea seama de fondul campaniei antisovietice și să aprcclcze meritele socialismului și comunismului"*. Ziarul canadian *„Globe and Mail"* a publicat scrisoarea unui cetățean din Toronto; iată un fragment: *„Am citit cu interes că Rusia va avea pîine gratuită, transporturi și locuințe gratuite. Nu aș putea decît să compar această perspectivă cu aceea pe care o pregătește președintele Kennedy pentru lumea occidentală. Oare perspectiva noastră trebuie să fie sînge, sudoare și lacrimi și un nou război din pricina Germaniei?"*

Presa imperialistă se alarmează tocmai din cauza uriașei influențe pe care Programul o are asupra maselor muncitoare, care văd în el propriul lor viitor. În ciuda adversității fățișe față de comunism, presa burgheză n-a mai putut tace ca acum 42 de ani. Astfel, la celălalt pol al atitudinii față de noul Program al P.C.U.S., au început să se audă din nou ura și intriga. Presa imperialistă, speriată de adîncul ecou stîrnit, s-a grăbit să declanșeze o [illegible] despre societatea care va aduce pace, care va pune capăt pentru totdeauna lipsurilor materiale, inegalității, care va aduce fericire. Visul a fost transmis din generații în generații. De la legenda „veacului de aur", ideea celei mai perfecte societăți străbate lucrările lui Campanella, predicile lui Thomas Münzer, ale utopiștilor. A trecut doar ceva mai mult de un secol de cînd Marx și Engels, creatori ai socialismului științific, au dat omenirii primul program al primei organizații revoluționare comuniste din lume și au trecut abia de 30 de ani de muncă pașnică, timp în care poporul sovietic a străbătut calea de la mizerie și asuprire, pînă la porțile comunismului.

Succesele uimitoare ale U.R.S.S. și perspectivele Programului construcției comuniste fac ca cele mai diferite păreri să fie de acord în aprecierea că acest document are o uriașă însemnătate internațională, care va influența soarta întregii omeniri.

Noul Program este aprobat cu însuflețire nu numai de popoarele țărilor socialiste. Clasa muncitoare din lumea care se mai află încă sub jugul capitalului aprobă Programul ca o remarcabilă contribuție la tezaurul marxism-leninismului, care va aduce un mare ajutor mișcării muncitorești internaționale. Declarațiile conducătorilor partidelor comuniste și muncitorești converg în această direcție: *„Rareori în istoria omenirii au existat documente de o însemnătate atît de uriașă ca noul proiect de Program al P.C.U.S."*, declară Adjoi Ghosh, iar L. C. Prestes spune că *„Programul P.C.U.S. indică zorile comunismului"*.

Opinia publică democrată din lumea întreagă apreciază, în același mod, uriașa însemnătate a Programului. Cunoscutul economist american V. Perlo declară că: *„Programul însuflețește pe toți americanii progresiști. El oferă un exemplu care ajută muncitorilor să lupte pentru limitarea exploatării, contribuie la lupta populației de culoare pentru drepturi egale, la eforturile tuturor celor ce luptă pentru asigurarea socială și pentru îmbunătățirea condițiilor de viață în Statele Unite. El (Programul P.C.U.S.) ajută poporului american să-și dea seama de fondul campaniei antisovietice și să aprcclcze meritele socialismului și comunismului"*. Ziarul canadian *„Globe and Mail"* a publicat scrisoarea unui cetățean din Toronto; iată un fragment: *„Am citit cu interes că Rusia va avea pîine gratuită, transporturi și locuințe gratuite. Nu aș putea decît să compar această perspectivă cu aceea pe care o pregătește președintele Kennedy pentru lumea occidentală. Oare perspectiva noastră trebuie să fie sînge, sudoare și lacrimi și un nou război din pricina Germaniei?"*

Presa imperialistă se alarmează tocmai din cauza uriașei influențe pe care Programul o are asupra maselor muncitoare, care văd în el propriul lor viitor. În ciuda adversității fățișe față de comunism, presa burgheză n-a mai putut tace ca acum 42 de ani. Astfel, la celălalt pol al atitudinii față de noul Program al P.C.U.S., au început să se audă din nou ura și intriga. Presa imperialistă, speriată de adîncul ecou stîrnit, s-a grăbit să declanșeze o [illegible] despre societatea care va aduce pace, care va pune capăt pentru totdeauna lipsurilor materiale, inegalității, cifrelor și al uriașelor proiecte, a dispărut cu totul omul cu problemele sale.

Dar surpriza maselor a fost totuși atît de mare, încît chiar cele mai dușmănoase organe de presă și cei mai notorii publiciști anticomuniști au trebuit să recunoască importanța pe care o comportă pentru viitorul omenirii noul program. Iată cîteva titluri ale celor mai reacționare ziare, apărute imediat după publicarea Programului: *„Un monument al gîndirii marxiste"* („Figaro"-Franța), *„Un fapt senzațional pentru lumea întreagă"* („Messaggero"-Italia). Agenția americană *„Associated Press"* consideră Programul ca fiind de *„importanță istorică"*, iar ultrareacționarul *„New York Times"* s-a văzut nevoit să publice într-un supliment special proiectul Programului P.C.U.S.

Imediat, sau la scurt timp după apariția documentului, presa burgheză a fost nevoită să recunoască, împotriva propriei sale voințe, motivele îngrijorării sale: *„Nu există nici un motiv de a subaprecia potențialul economic al sovietelor"* („General Anzeiger" — R.F.G.),... *„este limpede că în nici o țară occidentală nu se poate formula un plan cu o viziune și obiective atît de ample"*. („Reynold's News"-Anglia), încît... *„timp de cîțiva ani, unii conducători americani s-au ocupat insistent de elaborarea unui țel național și au ajuns doar la cîteva concluzii goale..."* („New York Post"-S.U.A.); sau *„în timp ce tot ce poate oferi guvernul englez sînt reduceri, restricții și prudențe, el (Programul P.C.U.S.) oferă îndrăzneala și expansiune tot mai largă"* („Daily Herald"-Anglia). Iar I. Deutscher, comentator al săptămînalului *„Observer"*-Anglia, cunoscut pentru atitudinea sa antisovietică, a fost nevoit să declare că *„oamenii de stat din Occident nu oferă popoarelor lor nici o perspectivă care să poată fi comparată sub raportul atracției cu Programul sovietic"*. Față de această situație, „Le Monde"-Franța declară că *„te cuprinde amețeala cînd citești acest Program. Locuințe, transporturi, medicamente gratuite, zi de lucru de 6 ore, pe scurt, peste 20 de ani, belșug asigurat"* iar D. Granik, economist american, califică *„dinamismul dezvoltării industriei sovietice"* drept *„marș funebru"* pentru capitalism.

Alături de aceste recunoașteri, ceea ce doare cel mai mult presa occidentală este uriașa influență pe care Programul o exercită asupra milioanelor de oameni de pe toate continentele: ...*„Faptul cel mai îngrijorător e că acest plan va avea o imensă importanță propagandistică"* („Reynold's News"-Anglia); *„multe milioane de oameni din Asia și Africa, care sînt de mult impresionați de marile progrese tehnice și științifice ale U.R.S.S., vor fi, desigur, și mai impresionați de certitudinea cu care se formulează acum afirmația că o societate mai bună este pe cale de a fi înfăptuită"* („Daily Express"-Anglia); *„pentru milioane de oameni, succesul U.R.S.S., care, în decursul unei singure generații, a parcurs drumul de la sărăcie la bogăție, este uluitor"* („Economist"-Anglia). În sfîrșit, *„La Departamentul de Stat, experții în problemele sovietice recunosc că multe porțiuni din [illegible] din Asia, Africa și America Latină vor considera probabil metodele sovietice mai adecvate pentru dezvoltarea lor rapidă decît metodele sistemului capitalist"* („New York Times"-S.U.A.).

Desigur, îngrijorarea manifestată de presa burgheză este pe deplin întemeiată. În privința aceasta, iată numai cîteva declarații semnificative: Sahib Singh Sokhey, cunoscut fruntaș al vieții publice indiene, consideră că Programul P.C.U.S.... *„arată că există o cale sigură și experimentată a lichidării neveilor, mizeriei și înapoierii pe glob"*; că *„prin însăși natura lucrurilor, întrucît constituie un uriaș pas înainte, în comparație cu vechile sisteme, sistemul socialist va deveni fără îndoială general. Este evident că el va fi adoptat de țările slab dezvoltate ale Asiei, Africii și Americii Latine și, în ccle din urmă, țările occidentale vor trebui să urmcze acest exemplu..."* Pentru *„Evening News"* din Ghana, Programul P.C.U.S. este *„un program fenomenal de dezvoltare socială"* și *„experiența U.R.S.S. a arătat că numai triumful revoluției socialiste poate crea toate posibilitățile condițiile pentru lichidarea oprimării naționale"*; iar *„An-Nida"* din Beirut consideră că *„acest document stîrnește admirații în conștiința milioanelor de oameni simpli, partizani ai progresului și păcii, deoarece este un plan concret și clar de construire a celei mai drepte, celei mai bune și fericite societăți pe care a cunoscut-o vreodată omenirea — societatea comunistă"*.

De la apariția lui, interesul stîrnit de noul Program al P.C.U.S. este în continuă creștere. Programul, care pînă mai ieri a fost un proiect, a fost consfințit de cei 5000 de delegați ai marelui partid creat de Lenin, în cadrul Congresului constructorilor comunismului. Lucrările istoricului Congres au ridicat la o și mai mare înălțime interesul față de noul Program și față de U.R.S.S. Este evident azi că poporul sovietic a pășit pragul care duce la cea mai dreaptă și prosperă societate. Renato Guttuso, renumitul pictor italian, exprimînd încrederea sutelor de milioane de oameni spune că *„societatea comunistă va deveni leagănul unor posibilități creatoare nemaiîntîlnite... În fața noastră s-au deschis porțile spre lumea comunismului, spre lumea pe care o visăm și în numele căreia au suferit și și-au dat viața milioane de oameni"*.

Ideologii burghezi neputincioși și presa burgheză micapă turbează de mînie pentru că vechiul sistem este condamnat de istorie. Dar nu mai sînt în stare decît să emită zbierete ridicole. U.R.S.S. înaintează în ritm accelerat pe calea comunismului, iar lumea întreagă știe că, pentru poporul sovietic, condus de partidul său leninist, nu există nimic imposibil. Uniunea Sovietică va construi comunismul și ea va fi urmată de lumea întreagă.

Matei Gall

Te salut, pămînt desțelenit!

CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ PENTRU „LUCEAFĂRUL"

Desigur, n-ați auzit numai o singură dată acest cuvînt cuprinzător, plin de respirația faptelor de vitejie și a romantismului, Țelina! Acest cuvînt, născut încă o dată, a intrat în vocabularul tuturor popoarelor lumii, ca sputnicul, lunnicul sau Sovietele.

Cu cîtă mîndrie îmi arătau combainerii sau mulgătoarele pe copiii lor bătuți de toate vînturile stepei, zdraveni, jucîndu-se lîngă uși: „Sînt de pe pămîntul desțelenit, spuneau tinerii părinți. Au venit pe lume aici".

Și-și amintea de multe. Zilele asaltului neuitat din anul 1954... Cînd, foarte tineri încă, ei răsturnau primele brazde în pămîntul ațipit de veacuri. Cînd, pe volanul tractorului, vîntul primăvăratec le înghețа degetele. Sau cînd, noaptea, viscolul stîrnit fără veste smulgea cortul și tu, înghețat pînă în măduva oaselor, fugeai spre tovarășii din cortul vecin ca să mai dormi un pic pînă dimineața.

Dar zilele de arșiță ale culesului! Acoperiți de praf, bătuți de razele crude ale soarelui, tinerii veterani ai desțelenirii nu părăseau uneori tractoarele și combinele cîte 30 de ore.

În sovhozul din Ciondak, fostul marinar, acum combainer, Anatoli Lugovoi, mi-a spus, arătîndu-mi un carnet roșu:

— E ca o medalie primită în luptă. Pe toată viața!

Și am citit cuvintele gravate în aur: „Foaie de drum comsomolistă". Iar înăuntru următoarele: „Comitetul de Comsomol al uzinei din orașul Nicolaev înmînează prezenta foaie de drum lui Lugovoi Anatolii Gavrilovici, care și-a exprimat dorința de a muncii la desțelenirea pămînturilor..."! Iar mai jos, data: 10 martie 1954.

— Asemenea oameni sînt mai prețioși ca aurul, îmi spunea directorul sovhozului „Kutuzov" Vasilii Volkov, baștinaș al acelor locuri. Cel care a trecut încercările aspre de atunci e un adevărat erou...

Așa e obiceiul poporului nostru. Cînd a fost nevoie, la chemarea Partidului, 350 de mii de tineri au pornit departe, spre necunoscut. Val după val, ca un ocean în fierbere, mase de oameni atingeau pămîntul nemărginit al ținutului. Toate orașele își trimiteau reprezentanții aici. „Sîntem din Moscova" spuneau unii, „sîntem din Leningrad, din Sverdlovsk, din Harkov"... Au venit aici fete și tineri din nordicul Murmansk și de pe țărmurile calde ale Mării Negre. Dealtfel, enumerarea devine aproape imposibilă — ar trebui să numesc toate orașele sovietice.

Acolo unde a fost doar stepă colilie și unde din vechime stăpîneau ulii și vulturii, iar nouă zecimi din suprafață aminteau de începutul lumii, milioane de hectare au început să se transforme în brazde roditoare.

FABRICI DE CEREALE ȘI CARNE

Iar acum, cititorule, dacă ai la îndemînă o hartă a Uniunii Sovietice, găsește Cazahstanul. În partea lui nordică și nord-estică a fost creat, la sfîrșitul anului trecut, „Ținutul desțelenit", cuprinzînd cinci regiuni ale acestei republici. De la Uralul de sud în vest, pînă la Munții Altai în est, pe o suprafață de 600.000 de kilometri pătrați, se desfășoară acest ținut tînăr. Aici ar încăpea Franța și Olanda, și Belgia pe deasupra. 3 milioane de locuitori populează acum acest pămînt, altădată pe jumătate sălbatec. Douăzeci de milioane de hectare, care își păstrau rodnicia seculară, au fost puse în slujba omului. Și iată rezultatul: în timpul desțelenirii, Cazahstanul a dat țării, suplimentar, 3 miliarde 100 milioane de puduri de cereale și o cantitate uriașă de carne, unt, lapte, ouă, lînă.

Astăzi ținutul acesta înseamnă o sută de mii de tractoare, 75 de mii de combine și 60 de mii de camioane și mașini. Pe cap de locuitor al sovhozului revin peste o sută de cai putere rezerve energetice. Un sovhoz desțelenit de astăzi este o adevărată fabrică de cereale și carne, producînd fiecare 1—2 sau chiar 3 milioane de puduri de grîne.

Pămîntul desțelenit de azi înseamnă cîmpuri dintre cele mai roditoare și fînețuri bogate, lunci vaste, pășuni grase și mari lacuri de acumulare. Pe aceste cîmpuri și lunci strălucesc casele albe ale sutelor de sovhozuri cu școli, spitale, ateliere și cluburi. Grădinile sădite de pionierii desțelenirii își dau de acum roadele.

TINUT DESȚELENIT? DA, DAR ȘI INDUSTRIAL!

— Și acum se poate spune că ați privit în adîncul mileniilor. Sub noi se află magma cea mai adevărată, îmbogățită de sinteze feroase. Cu milioane de ani în urmă, ea a format vulcani și, de atunci, pămîntul a acoperit-o, strat după strat. Și totuși, după cum vedeți, noi am ajuns pînă la ea...

Ghidul nostru, o fată de la direcția Combinatului metalurgic, să-i zicem Nina, bătu cu piciorul în minereul pe care stăteam. Și nu-ți venea să crezi că această masă compactă pornește de la zeci de metri adîncime, că ea se întinde pe mulți kilometri în jur.

— De altfel, se opri Nina, — știți cum a fost descoperit acest zăcămînt? Și fără a aștepta răspunsul, ne-a povestit o întîmplare, într-adevăr interesantă.

Anul 1949. În lunile de iarnă, o echipă de geologi lucra în apropierea acestor locuri. Odată, după un viscol de cîteva zile, avalanșa a izolat grupul de tot restul lumii. Geologii s-au hotărît să trimită poșta cu avionul în orașul cel mai apropiat. Aveau un aparat mic dar rezistent, „PO — 2". Seara tîrziu, abia întors din zbor, aviatorul Mihail Surgutanov intră fuga în cortul conducătorului echipei. Începu să povestească emoționat cum, în apropierea lacului Sarbai, săgeata busolei refuzase să funcționeze. Din această cauză, el a pierdut direcția și a întîrziat. Cînd a devenit în sfîrșit posibil, un grup de geofizicieni s-a îndreptat spre lacul Sarbai. Instrumentele dovedeau un singur lucru — că în apropiere există cantități uriașe de minereu de fier. Iar apoi, ca deobicei în asemenea cazuri, au forat solul, uimiți de bogăția descoperită. La o adîncime relativ mică, în regiunea lacului Sarbai și a satului Sokolovka, se afla minereu ales într-o cantitate de peste 1 miliard de tone. Acum aici s-a născut tînărul oraș Rudnii. În fiecare zi crește șuvoiul de minereu pentru cuptoarele Uralului, minereu oferit de combinatul Sokolov-Sarbaiski.

„SĂ NE STABILIM AICI, TU ȘI EU..."

În acea zi geroasă de martie, Akmolinskul s-a trezit încă pe întuneric. Și deși vîntul înghețat șfichiuia fața, deși viscolul arunca zăpada în ochi, străzile orașului erau pline de însuflețire. Mari grupuri de oameni se strîngeau la intrarea hotelului, la cafenele și restaurante, la intersecțiile străzilor, lîngă vitrinele chioșcurilor de ziare. Zăpada scîrțîia sub pașii oamenilor. Aici se întîlneau prieteni care nu s-au văzut de mult, pe care soarta i-a dus în sovhozuri situate la sute de kilometri unul de celălalt. Îmbrățișîndu-se cu drag, ei se băteau pe umeri, amintindu-și de anii trecuți. Pionierii desțelenirii se întîlneau la prima lor adunare, pentru a privi spre viitor, își arătau tabele, discutau în contradictoriu și rîdeau.

Am fost la Akmolinsk în aceste zile memorabile pentru oraș și pentru tot ținutul desțelenit. Mi-am întîlnit vechii prieteni — mecanici din Kustanoi, agronomi principali din regiunea Pavlodar, meșteri ai agriculturii. Erau aici și cultivatorii de porumb și ciobanii, îngrijitoarele de păsări din Kokcetava-Cazahi și ruși ucrainieni și bieloruși, reprezentanți ai altor naționalități, — toți purtau un singur nume: „țeliniki"[1]. Împreună cu Nikita Sergheevici Hrușciov (timp de două zile) s-au sfătuit (fruntașii agriculturii): cum să folosească și mai bine rezervele pămîntului înnoit. Cum să mărească mai repede șuvoiul de grîne, carne, lapte și alte produse. Și nu o dată au fost citate sovhozurile fruntașe, numele oamenilor care erau totdeauna în frunte.

Sarcinile sînt următoarele: pătrunderea în adîncimea ținutului și nu numai extinderea lui, organizarea într-un mod socialist a acestui uriaș teritoriu, ridicarea nivelului agriculturii, creșterea productivității la hectar, ridicarea productivității sectorului zootehnic.

Numai în acest an, se vor aprinde aici luminile a încă 150 de noi sovhozuri, construite după modelul orașelor. Casele vor avea patru etaje, încălzire centrală, canalizare și tot confortul necesar. Astfel se va rezolva încă o sarcină măreață — ștergerea deosebirii dintre oraș și sat.

Akmolinsk înseamnă în cazaha „mormîntul alb". Dar capitala ținutului desțelenit nu poate purta un asemenea nume și oamenii l-au numit Țelinograd. Plini de entuziasm, înaripați de cuvintele lui Nikita Sergheevici Hrușciov, oamenii din sovhozuri părăseau Țelinogradul. Începea a doua etapă a epopeii desțelenirii.

Și iarăși, la chemarea partidului, la porunca inimii, detașamente de voluntari se îndreaptă spre depărtări înțelenite. Tineri și tinere, absolvenți ai institutelor de medicină și pedagogie, de cultură fizică și sport, pornesc pe un drum lung, acolo unde e nevoie de medici, profesori, agronomi și ingineri.

Și iarăși, peste spațiile vaste, răsună cîntecul „Să ne stabilim aici, tu și eu..."

Vîntul de primăvară bate peste pămîntul desțelenit.

Nicolai Babin

[1] *Locuitori ai ținutului desțelenit.*

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"